

Sveriges nationella reformprogram **2012**

Europa 2020 – EU:s strategi för smart och hållbar tillväxt för alla

Sveriges nationella reformprogram 2012

**Europa 2020 – EU:s strategi för smart och
hållbar tillväxt för alla**

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
2. Det ekonomiska läget	5
2.1 Sveriges ekonomi	5
3. Makroekonomisk utveckling och politikens inriktning	10
4. En politik för hög uthållig tillväxt, hög varaktig sysselsättning och en välfärd som kommer alla till del	15
4.1 Ökad sysselsättning bland kvinnor och män och minskat utanförskap	15
4.2 Ökad kunskap	31
4.3 Ett innovativt och dynamiskt näringsliv med nya och växande företag	37
4.4 Förbättra miljö och klimat för en uthållig tillväxt.....	45
5. Uppföljning av landspecifika rekommendationer 2011 samt de nationella målen.	51
5.1 Landspecifika rekommendationer.....	51
5.2 Sveriges nationella mål	58
5.3 Åtgärder för att uppnå Europa 2020-strategins målsättningar	64
6. Genomförandet av strategin i Sverige	68
6.1 Överläggningar med arbetsmarknadens parter	68
6.2 Samråd med intresseorganisationer och civila Sverige	68
6.3 Lokalt och regionalt ägarskap	69
6.4 Målet för regional konkurrenskraft och sysselsättning	70
Bilaga 1. Bidrag från arbetsmarknadens parter	77
Bilaga 2. Bidrag från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) - som företrädare för den regionala och lokala nivån i Sverige	84
Bilaga 3. Bidrag från Folkbildningsförbundet, FOLAC och Folkbildningsrådet	86

1. Inledning

Europa 2020-strategin utgör sedan juni 2010 EU:s gemensamma tillväxt- och sysselsättningsstrategi. Syftet med strategin är att förbättra förutsättningarna för full sysselsättning samt hållbar tillväxt för alla till år 2020. Strategin bygger på tre prioriteringar som ska förstärka varandra:

- smart tillväxt; utveckla en ekonomi baserad på kunskap och innovation,
- hållbar tillväxt; främja en resurseffektivare, grönare och konkurrenskraftigare ekonomi, samt
- tillväxt för alla; stimulera en ekonomi med hög sysselsättning och med social och territoriell sammanhållning.

I april varje år ska medlemsstaterna skicka in nationella reformprogram till kommissionen som redogör för genomförandet av Europa 2020-strategin i den nationella politiken. Rapporteringen ska utgå från strategins tio integrerade riktlinjer¹ och fem övergripande målsättningar rörande sysselsättning, social delaktighet, utbildning, forskning och utveckling samt klimat och energi. Rapporteringen ska även reflektera de övergripande prioriteringar för den så kallade europeiska terminen för stärkt ekonomisk samordning inom EU vilka läggs fast vid stats- och regeringschefernas årliga vårtoppmöte.

Sveriges nationella reformprogram för 2012 utgör en uppdatering av 2011 års nationella reformprogram baserat på regeringens förslag till åtgärder och reformambitioner i budgetpropositionen för 2012 och 2012 års ekonomiska vårproposition. Det reflekterar även de fem övergripande prioriteringarna för den europeiska terminen som slogs fast vid Europeiska rådet den 1- 2 mars 2012:

- på ett differentierat och tillväxtfrämjande sätt konsolidera de offentliga finanserna
- återställa en normal utlåning till näringslivet
- främja tillväxt och konkurrenskraft
- bekämpa arbetslösheten och de sociala konsekvenserna av krisen

¹ Europa 2020-strategins 10 integrerade riktlinjer: 1: Förbättra de offentliga finansernas kvalitet och hållbarhet, 2: Hantera makroekonomiska obalanser, 3: Minska obalanserna i euroområdet, 4: Optimera stödet för FoU och innovation, stärka kunskapstriangeln och utnyttja den digitala ekonomins potential 5: Förbättra resurseffektiviteten och minska utsläppen av växthusgaser, 6: Förbättra företagsklimatet och konsumenternas situation samt modernisera och utveckla industribasen för att säkerställa den inre marknadens funktion, 7: Öka kvinnors och mäns deltagande på arbetsmarknaden, minska den strukturella arbetslösheten och främja kvalitet i arbetet, 8: Utveckla en kvalificerad arbetskraft som motsvarar arbetsmarknadens behov och främja livslångt lärande, 9: Förbättra utbildningssystemens kvalitet och resultat på alla nivåer och öka deltagandet i högre utbildning eller motsvarande, 10: Främja social delaktighet och bekämpa fattigdom.

— modernisera den offentliga förvaltningen

Årets program innehåller även exempel på det arbete som arbetsmarknadensparter, regionala och lokala aktörer samt organisationer i det civila samhället bedriver i enlighet med strategins riktlinjer och målsättningar.²

Reformpolitiken

Regeringens reformer utformas inom ramen för en ansvarsfull ekonomisk politik. Stabila offentliga finanser med goda säkerhetsmarginaler ska fortsatt ge trygg grund för att Sverige ska kunna möta de utmaningar landet står inför. Det begränsade reformutrymmet bör användas dels till åtgärder som motverkar att arbetslösheten biter sig fast, dels till vissa åtgärder som stärker ekonomins funktionssätt, förbättrar den ekonomiska standarden för utsatta grupper och som förstärker välfärden. Inriktningen för politiken i närtid är att hantera skuldanslagens effekter. I fokus står framför allt att stärka förutsättningarna för grupper med svag förankring på arbetsmarknaden att få arbete, som unga, personer med utländsk bakgrund och andra grupper med hög långtidsarbetslöshet.

På längre sikt finns flera utmaningar för svensk ekonomi. Utvecklingen i omvärlden påverkar Sveriges ekonomi och ställer fortsatt höga krav på den svenska ekonomins anpassningsförmåga och flexibilitet. Efterfrågan på välfärdstjänster ökar när människors inkomster ökar och befolkningen åldras. Det är viktigt att de offentligt finansierade välfärdssystemen är utformade så att de är långsiktigt stabila samt att legitimiteten och förtroendet för systemen upprätthålls. Miljöutmaningarna, inte minst klimatförändringarna, är globala och påverkar livsbetingelserna i hela världen. Utmaningar finns också kring hur vi kan främja sammanhållning, rättvisa och en gemensam värdegrund i ett föränderligt samhälle med ökad konkurrens.

Som ett led i det långsiktiga arbetet har regeringen tillsatt den så kallade Framtidskommissionen. Kommissionens arbete syftar till att identifiera viktiga samhällsutmaningar som Sverige står inför på längre sikt, mot år 2020 och år 2050. Slutsatser från Framtidskommissionen kommer utgöra underlag för regeringen i dess löpande arbete.

En politik inriktad på att främja långsiktig tillväxt och sysselsättning ökar möjligheterna att möta framtidens utmaningar. Ett stort arbetsutbud och en hög sysselsättning bland kvinnor och män är också grundläggande för att på längre sikt klara en offentlig finansiering av välfärdstjänsterna. För att nå en hög långsiktig tillväxt är det också viktigt att främja produktivitetens utvecklingen. Det handlar om åtgärder för att främja företagande och konkurrens, åtgärder för att stärka kompetens, forskning och innovationer samt åtgärder för att skapa en väl fungerande infrastruktur.

² Se samlat textbidrag från arbetsmarknadens parter i bilaga 1, från Sveriges kommuner och Landsting som företrädare för regionala och lokala aktörer i bilaga 2 samt ett samlat bidrag från Folkbildningsrådet, Folkbildningsförbundet och FOLAC i bilaga 3.

2. Det ekonomiska läget

Den svåra statsfinansiella situationen i flera euroländer medförde markant ökad oro under hösten 2011. Skuldkrisen spred sig till allt fler länder. Intensiteten i den finansiella krisen har dock avtagit under inledningen av 2012, inte minst till följd av åtgärder som genomförts av ECB, EU och länder med akuta statsfinansiella problem. Trots att oron på de finansiella marknaderna har avtagit och åtgärder införts för att motverka den statsfinansiella krisen är den internationella konjunkturutvecklingen fortsatt mycket osäker. Euroområdet bedöms befinna sig i en mild recession under 2012 till följd av en åtstramande finanspolitik och en svag inhemsk efterfrågan. Återhämtningen i euroområdet väntas bli utdragen och ta fart först 2014. Den amerikanska ekonomin har under början av 2012 visat tydliga tecken på att konjunkturuppgången har börjat, men återhämtningen väntas bli utdragen även där.

2.1 Sveriges ekonomi

I spåren av de statsfinansiella problemen i omvärlden bromsade svensk ekonomi in kraftigt under slutet av 2011. Inbromsningen innebär att tillväxten för helåret 2012 blir svag. Osäkerheten kring skuldkrisen i Europa har minskat och de finansiella marknaderna har börjat stabiliseras. Under första halvåret 2012 återvänder successivt förtroendet bland hushåll och företag. En ökad efterfrågan i Sverige bedöms därför gradvis ske under andra halvåret 2012 och framåt. Sysselsättningen väntas börja öka under 2013 och under perioden 2014 till 2016 utvecklas arbetsmarknaden starkt. Arbetslösheten beräknas sjunka ner mot 5 procent 2016 och resursutnyttjandet i ekonomin som helhet bedöms då vara normalt. Det råder stor osäkerhet om den framtida konjunkturutvecklingen. Sammantaget bedöms riskerna för en svagare utveckling dominera.

Minskad finansiell oro

Den finansiella oron var påtaglig under hösten 2011 men har minskat bland annat till följd av åtgärder som genomförts av ECB, EU och länder med akuta statsfinansiella problem. Stödåtgärder från ECB för att underlätta bankers finansiering har minskat den finansiella stressen i banksektorn. Därigenom har riskerna för en kraftig kreditåstramning minskat betydligt. Ökat finanspolitiskt samarbete inom EU och omfattande åtstramnings- och reformprogram i flera euroländer har bidragit till att stabilisera de finansiella marknaderna. I takt med att utvecklingen på de finansiella marknaderna stabiliseras och att åtgärder genomförs för att lösa de statsfinansiella problemen i Europa bedöms också oron bland svenska hushåll och företag avta successivt.

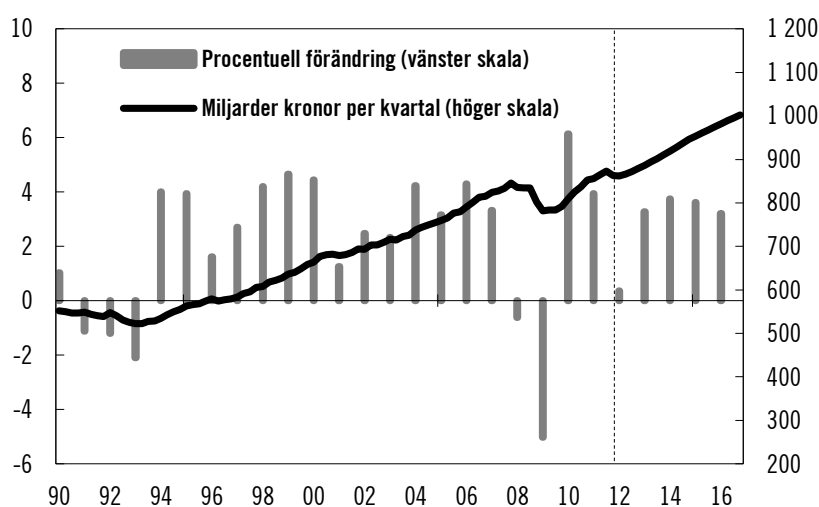
Inbromsning under slutet av 2011

Den svenska ekonomin växte mycket snabbt under 2010 och under större delen av 2011 (se diagram 1). Både den inhemska efterfrågan och exporten har varit viktiga drivkrafter för återhämtningen efter finanskrisen. Under slutet av 2011 dämpades dock tillväxten i svensk ekonomi markant och det blir en tydlig

konjunkturavmattning under 2012 med ett minskat resursutnyttjande som följd.

Konjunkturavmattningen beror på flera samverkande faktorer. De statsfinansiella problemen i framför allt euroområdet har medfört att omvärldsefterfrågan och efterfrågan på svenska exportprodukter har dämpats kraftigt. Exporten minskade under slutet av 2011 och indikatorer tyder på en svag exportutveckling under inledningen av 2012. Hushållens konsumtion dämpades redan under andra halvåret 2011 till följd av bland annat ökad osäkerhet om den ekonomiska utvecklingen och en svag förmögenhetsutveckling. Det osäkra ekonomiska läget, svag exportefterfrågan och svag inhemsk efterfrågan gör att företag avvaktar med att investera.

Diagram 1 Svensk BNP

Anm.: BNP i fasta priser, referensår 2010. Kvartalsvärdena är säsongrensade.
Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Den svaga tillväxten i svensk ekonomi leder till ett minskat resursutnyttjande under 2012. Mätt med det så kallade BNP-gapet minskar resursutnyttjandet från -1,0 procent 2011 till -2,7 procent 2012.

Stark tillväxt 2013-2016

De närmaste åren kan produktionen och sysselsättningen öka snabbt utan att det uppstår överhettningstendenser. Det beror på en kombination av det låga resursutnyttjandet i ekonomin 2012 och stark potentiell tillväxt till följd av bland annat regeringens strukturella reformer. Ökningen i potentiell BNP bedöms komma att uppgå till i genomsnitt 2,6 procent per år 2012-2016. Utvecklingen drivs dels av stigande produktivitet i näringslivet, dels av en ökning av den varaktiga sysselsättningen till följd av strukturella reformer och den demografiska utvecklingen.

Tabell 1 Nyckeltal

Utfall för 2011, prognos för 2012–2016. Procentuell förändring om annat ej anges.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
BNP	3,9	0,4	3,3	3,7	3,6	3,2
BNP-gap ¹	-1,0	-2,7	-2,1	-0,9	-0,4	0,0
Sysselsatta ²	2,1	-0,1	0,3	1,4	1,7	0,8
Sysselsättningsgrad ³	80,0	79,7	79,6	80,5	81,6	82,4
Arbetade timmar ⁴	2,3	-0,3	0,5	1,6	1,5	0,9
Produktivitet ^{4, 5}	2,4	1,3	3,2	2,3	1,9	2,0
Arbetslöshet ⁶	7,5	7,8	7,7	6,9	5,7	5,2
Löner ⁷	2,4	3,2	3,1	3,3	3,7	3,7
KPI ⁸	3,0	1,2	1,3	1,6	2,5	2,8

¹ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.² 15–74 år.³ Enligt EU2020-målet, dvs. sysselsatta i procent av befolkningen i åldersgruppen 20–64 år.⁴ Kalenderkorrigerad.⁵ Produktivitet i näringslivet.⁶ I procent av arbetskraften, 15–74 år.⁷ Mätt enligt konjunkturlönestatistiken.⁸ Årsgenomsnitt.

Källor: Statistiska centralbyrån, Medlingsinstitutet och egna beräkningar.

I takt med att de finansiella marknaderna fortsätter att stabiliseras ökar hushållens konsumtion snabbare från andra halvåret 2012 och framåt. Expansiv penningpolitik och gradvis ljusare utsikter på arbetsmarknaden bidrar till att hushållens konsumtion ökar i god takt 2013–2016. Allt eftersom efterfrågan och produktionen ökar i snabbare takt blir behovet av investeringar förhållandevis stort, vilket leder till en stark ökning av investeringarna. Även i omvärlden sker en återhämtning vilket bidrar till en ökad exporttillväxt. Återhämtningen i omvärlden dämpas dock av bland annat åtstramande finanspolitik, vilket medför att efterfrågan på svensk export kan bedömas bli lägre än vad som varit normalt i tidigare konjunkturuppgångar. BNP beräknas öka med i genomsnitt cirka 3,5 procent per år under perioden 2013–2016 och den goda tillväxten gör att resursutnyttjandet stiger successivt. Lågkonjunkturen blir dock utdragen och först i slutet av prognosperioden bedöms resursutnyttjandet bli normalt i ekonomin som helhet.

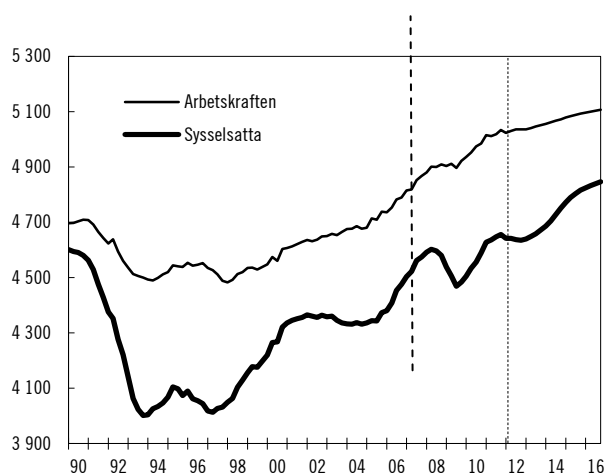
Utvecklingen på arbetsmarknaden

Återhämtningen på arbetsmarknaden har varit snabb de senaste två åren. Antalet sysselsatta har ökat kraftigt (se diagram 2). Den starka uppgången i sysselsättningen har även inneburit att arbetslösheten har minskat, trots att arbetskraftsdeltagandet har ökat påtagligt (se diagram 3). De senaste två årens goda utveckling på arbetsmarknaden kan förklaras av både konjunkturåterhämtningen och regeringens reformer. Ett tecken på att regeringens reformer har förbättrat arbetsmarknadens funktionssätt är att arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden har ökat bland såväl yngre, medelålders som äldre. Men trots den goda utvecklingen är resursutnyttjandet på arbetsmarknaden lågt och spåren av finanskrisen syns fortfarande. Det tydligaste tecknet på detta är att arbetslösheten fortfarande är hög. Under fjärde kvartalet

2011 var den säsongrensade arbetslösheten 7,5 procent.

Diagram 2 Antal i arbetskraften och antal sysselsatta

Tusental

Anm.: Säsongrensade värden.

Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Diagram 3 Arbetslöshet 15-74 år

Procent

Anm.: Säsongrensad data.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Ökningen av sysselsättningen dämpades under slutet av 2011 och sysselsättningen bedöms i princip vara oförändrad under hela 2012. Pausen beror främst på att företagen inte förnyar visstidsanställningar och inte ersätter naturliga avgångar i samma utsträckning som de gjort de senaste åren. Någon våg av varsel i paritet med utvecklingen 2008 och 2009 väntas inte.

Utbudet av arbetskraft väntas samtidigt fortsätta öka till följd av att befolkningen i arbetsför ålder växer. Arbetslösheten bedöms därför stiga till 7,8 procent som årsgenomsnitt för 2012, för att sedan återigen avta successivt.

Stark återhämtning på arbetsmarknaden 2014–2016

I takt med att efterfrågan i ekonomin åter tar fart förbättras läget på arbetsmarknaden och sysselsättningen väntas öka snabbt under framför allt 2014 och 2015. Arbetslösheten minskar till 5,2 procent 2016, vilket är i linje med bedömningen av jämviktsarbetslösheten.

Den svaga utvecklingen under 2012 medför att de problem som finns på arbetsmarknaden förvärras under en övergångsperiod. Långtidsarbetslösheten är fortfarande hög och bedöms öka det närmaste året. Långtidsarbetslösheten skiljer sig kraftigt åt mellan olika grupper. Till exempel är personer födda utanför Europa, äldre och personer med högst förgymnasial utbildning långtidsarbetslösa i högre utsträckning än andra grupper. För dessa grupper blir det ännu svårare att få jobb när konjunkturen åter försvagas, dels för att en individs kompetens tenderar att minska med arbetslöshetstidens längd, dels för att långtidsarbetslöshet i sig kan vara stigmatiserande. Den utdragna lågkonjunkturen bedöms därför leda till att arbetslösheten biter sig fast på en något högre nivå, men dessa effekter väntas klinga av på längre sikt.

Det låga resursutnyttjandet på arbetsmarknaden och konjunkturavmattningen 2012 bidrar till att den pågående avtalsrörelsen resulterar i måttliga löneökningar, även om löneökningarna antas bli högre i denna avtalsrörelse än i 2010 års förhandlingsrunda. I takt med att arbetsmarknadsläget förbättras bedöms lönerna öka något snabbare under perioden 2014–2016.

Det låga resursutnyttjandet i kombination med relativt låga enhetsarbetskostnader leder till att den underliggande inflationen är lägre än 2 procent under större delen av prognosperioden. Riksbanken antas sänka reporäntan till 1 procent under första halvåret 2012 och denna ränta antas sedan ligga kvar på den nivån i cirka ett år. Reporäntan väntas därefter höjas det andra halvåret 2013 i takt med att resursutnyttjandet och inflationstrycket stiger.

3. Makroekonomisk utveckling och politikens inriktning

Målet för regeringens politik är full sysselsättning. Utformningen av politiken har sedan 2006 tagit sin utgångspunkt i att få fler i arbete och färre som står utanför arbetsmarknaden. Full sysselsättning är också en förutsättning för att Sverige ska förbli ett konkurrenskraftigt land med långsiktigt hållbar tillväxt. Att fortsatt sätta jobben först är centralt för regeringen. Genomförda reformer för fler i arbete har haft betydande positiva effekter. Sveriges sysselsättningsgrad är nu den högsta i EU. Sysselsättningen har ökat med 96 000 personer 2011 och med 213 000 personer sedan 2006. Samtidigt har utanförskapet minskat med motsvarande omkring 225 000 personer sedan 2006.

Stabila offentliga finanser Riktlinje 1

Stabila offentliga finanser är en grundförutsättning i regeringens ekonomiska politik. Sverige ska stå stabilt när det är oroligt i omvärlden. Genom en ansvarsfull politik, där det finanspolitiska ramverket, inklusive överskottsmål och utgiftstak, upprätthålls, säkras ordning och reda i ekonomin. I takt med den ekonomiska utvecklingen har de offentliga finanserna stärkts de senaste åren. Den offentliga sektorns finansiella sparande har växt från ett underskott på 1 procent av BNP 2009 till ett överskott på 0,1 procent av BNP 2011. Den svaga ekonomiska utvecklingen gör att det finansiella sparandet bedöms uppvisa ett litet underskott på 0,3 procent av BNP 2012, som vänder till ett mindre överskott redan 2013. Därefter förbättras sparandet successivt till 3,7 procent av BNP 2016 (se tabell 2).

Tabell 2 Den konsoliderade offentliga sektorns finanser

Miljarder kronor
Utfall 2011, prognos 2012–2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Inkomster	1 735	1 773	1 837	1 922	2 024	2 116
Procent av BNP	49,6	50,1	49,7	49,4	49,5	49,3
Skatter och avgifter	1 546	1 583	1 645	1 727	1 817	1 900
Procent av BNP	44,2	44,7	44,5	44,4	44,4	44,3
Övriga inkomster	190	190	192	194	206	216
Utgifter	1 731	1 783	1 824	1 861	1 902	1 959
Procent av BNP	49,5	50,4	49,3	47,8	46,5	45,7
Finansiellt sparande	4	-10	13	60	122	157
Procent av BNP	0,1	-0,3	0,3	1,6	3,0	3,7
Konsoliderad bruttoskuld	1341	1335	1309	1236	1126	964
Procent av BNP	38,4	37,7	35,4	31,8	27,5	22,5

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Sedan 2006 har den svenska offentliga bruttoskulden, uttryckt som procent av BNP, minskat med 7 procentenheter, vilket kan jämföras med en genomsnittlig ökning på ca 20 procentenheter bland övriga EU-länder. Regeringen kommer även

fortsättningsvis att prioritera en återgång till överskott i de offentliga finanserna. Uppsatta utgiftstak ska klaras och överskotts målet upprätthållas. Härigenom skapas en fortsatt trygg grund för att hantera framtida utmaningar.

Ökad tillväxt Riktlinje 2

Utöver hanteringen av skuldkrisens direkta effekter behöver Sverige ta sig an viktiga utmaningar för högre varaktig sysselsättning och lägre jämviktsarbetslöshet, stärkt välfärd, förbättrade villkor för företagen och ett mer hållbart klimat. Drivkrafterna till arbete behöver stärkas ytterligare. Arbetsmarknadens funktionssätt ska även fortsättningsvis förbättras. Det behövs fler vägar till jobb, särskilt för dem som står längst från arbetsmarknaden. Utbildning är viktigt för att stärka individens kompetens och förbättra möjligheterna att få arbete. Den höga arbetslösheten bland unga, utrikes födda, personer med relativt kort utbildning och personer med funktionsnedsättning kräver ytterligare åtgärder. Den svenska modellen ska värnas. Regeringen vill aktivt stödja initiativ från arbetsmarknadens parter som leder till högre varaktig sysselsättning och lägre jämviktsarbetslöshet. Regeringen har inlett samtal med arbetsmarknadens parter bland annat kring hur ungas inträde på arbetsmarknaden ska kunna underlättas. Regeringen har vidare tillsammans med parterna tagit initiativ för att skapa ett system för korttidsarbete som ska kunna aktiveras vid en eventuell ny kraftig lågkonjunktur i framtiden.

En politik för full sysselsättning och ett samhälle som håller ihop förutsätter en väl fungerande bostadsmarknad. Människor ska ha möjlighet att flytta till platser där efterfrågan på arbetskraft är hög, där möjligheten till egen försörjning är god och där risken för utanförskap och arbetslöshet är låg. Det ska också finnas goda möjligheter att välja boendeform. Regeringen aviserar därför i vårpropositionen i april 2012 förslag för att underlätta uthyrning av privatägda bostäder och öka drivkrafterna för att bygga nya bostäder.

De resurser som står till buds för att möta utmaningarna är i hög grad begränsade enligt regeringens bedömning, givet behovet av goda säkerhetsmarginaler i de offentliga finanserna. Det begränsade reformutrymmet bör i första hand användas dels till åtgärder som motverkar att arbetslösheten biter sig fast, dels till andra viktiga åtgärder för att stärka förutsättningarna för en långsiktigt hållbar tillväxt. I budgeten för 2013 avser regeringen därför att fokusera på åtgärder för att få fler i arbete på en inkluderande arbetsmarknad, på åtgärder för att säkra att den gemensamt finansierade välfärden ska hålla högsta möjliga kvalitet och komma alla till del samt på åtgärder för att förstärka konkurrenskraften.

Regeringens reformambitioner för mandatperioden fram till 2014, som presenterades i Sveriges nationella reformprogram 2011, genomförs när det uppstår ett varaktigt reformutrymme, det ekonomiska läget tillåter och under förutsättning att viktiga reformer inom prioriterade välfärdsområden kan säkras. För att minska utanförskapet, öka den varaktiga sysselsättningen och göra det mer attraktivt att utbilda sig, starta och driva företag vill regeringen ytterligare

förstärka jobbskatteavdraget och höja den nedre skiktgränsen för statlig skatt. Regeringen avser även att under mandatperioden återkomma med förslag om sänkt skatt för pensionärer under förutsättning att det råder balans i de offentliga finanserna.

Inför budgetpropositionen för 2013 avser regeringen bereda aktuella skatteförslag på ett liknande sätt som skedde förra året. Syftet är att möjliggöra en samlad behandling av skatteförslag med budgeteffekter i budgetpropositionen för 2013. En särskild promemoria med olika skatteförslag remitteras därför samtidigt som den ekonomiska vårpropositionen överlämnas till riksdagen. I promemorian föreslås:

- sänkt bolagsskatt och expansionsfondsskatt,
- förenklad egenavgiftsnedsättning,
- beskattning av biodrivmedel,
- sänkt koldioxidskatt för viss värmeproduktion,
- höjd fordonsskatt för fordon i det koldioxidbaserade systemet,
- höjd fordonsskatt för fordon i det viktbaserade systemet
- förändrad miljöbilsdefinition

Huruvida de ovan nämnda förslagen kommer att presenteras i budgetpropositionen som förslag inför budgetåret 2013 beror på bedömningarna av det ekonomiska läget, reformutrymmet och finansieringsbehoven samt på de prioriteringar som regeringen kommer att göra i det slutliga arbetet med budgetpropositionen efter sommaren 2012.

Därutöver avser regeringen att i budgetpropositionen för 2013 föreslå åtgärder – som också remitteras i den särskilda promemorian – för att öka utbudet av bostäder och utnyttjandet av befintliga bostäder,

- sänkt fastighetsavgift för hyreshusenheter
- utökad nedsättning av fastighetsavgiften vid nybyggnation
- höjt schablonavdrag vid uthyrning av bostäder

Utöver förslagen i den särskilda promemorian kommer regeringen att fortsätta arbetet med ett antal övriga skatteförslag. Dessa omfattar bland annat ränteavdragsbegränsningar och riskkapitalavdrag.

*Ett stabilt
finansiellt
system och
hushållens
skuldsättning*
Riktlinje 2

Ett väl fungerande finansiellt system är centralt för ekonomin. Uppstår det allvarligare problem i det finansiella systemet, i synnerhet i banksystemet, försämras villkoren för tillväxt, jobb och välfärd dramatiskt. Problem i banksektorn påverkar alltså medborgarna på ett påtagligt sätt.

Sverige har internationellt sett ett stort banksystem i förhållande till ekonomins storlek. Det innebär att ett fallissemang i banksektorn kan bli mycket kostsamt för staten och skattebetalarna att hantera. De fyra svenska bankkoncernernas sammanlagda tillgångar i Sverige och utomlands är nära fyra gånger så stora som Sveriges BNP.

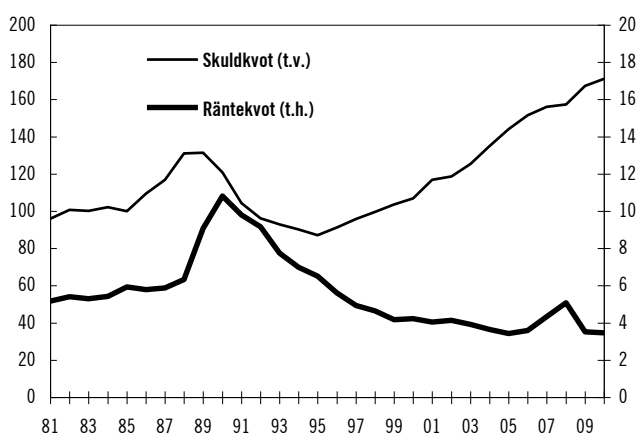
Vid sidan av storleken på den svenska banksektorn utgör bankernas ökade internationella verksamhet en riskfaktor. Eventuella problem i bankernas utländska verksamheter riskerar att bli en börda för svenska skattebetalare. De svenska bankerna finansierar sig i allt större utsträckning med utländsk valuta. Under fjärde kvartalet 2011 utgjorde 56 procent av bankernas totala marknadsupplåning skuld i utländsk valuta. Slutar finansmarknader i vår omvärld att fungera är det därmed svårt för bankerna att upprätthålla sin finansiering. Storbankerna är dessutom i hög grad sammanflätade med varandra genom omfattande inbördes transaktioner, vilket innebär att problem i en bank mycket lätt sprider sig till andra.

Vid sidan av de två ovan nämnda riskerna i banksystemet utgör hushållens förhållandevis höga skuldsättning också en viss risk. Det genomsnittliga svenska hushållets skulder uppgick till drygt 160 procent av den årliga disponibla inkomsten 2011.

Trots att skuldkvoten ligger på en historiskt hög nivå, ligger räntekvoten under det historiska genomsnittet. Fallande räntor har alltså gjort att hushållen kunnat bära en större skuld, utan att det trängt undan möjligheterna till konsumtion eller finansiellt sparande. Skuldkvoten har troligtvis också påverkats av att finansmarknaderna utvecklats och att tillgången på krediter förbättrats. (Frågor rörande potentiella makroekonomiska obalanser, framför allt avseende hushållens skuldsättning, behandlas också i Sveriges konvergensprogram 2012, avsnitt 2.3.)

Diagram 4 Hushållens skuld- och räntekvot

Procent av disponibel inkomst

Källor: Reuters, Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

De svenska bankerna klarade finanskrisen bättre än många andra länders banker, mycket tack vare snabba beslut om kraftfulla stödåtgärder. I dag har bankerna en god lönsamhet och är välkapitaliserade i ett internationellt perspektiv. I samband med finanskrisen stod det klart att både det förebyggande arbetet och möjligheterna att hantera finansiella kriser måste stärkas.

Arbetet med att öka stabiliteten i det finansiella systemet pågår kontinuerligt. Som ett led i arbetet med att förstärka den finansiella stabiliteten har Finansinspektionen beslutat om ett allmänt råd för lån med bostaden som pant. Detta så kallade bolånetak innebär att nya lån inte bör överstiga 85 procent av bostadens marknadsvärde. De nya reglerna började gälla den 1 oktober 2010. Reglerna syftar till att motverka att banker och andra kreditinstitut använder högre belåningsgrader som konkurrensmedel. Allt för hög skuldsättning gör låntagarna sämre rustade för svängningar i bostadspriserna och i ekonomin i stort.

Banker och kreditinstitut ska i ökad utsträckning bära sina egna risker. Genom att de betalar stabilitetsavgifter till stabilitetsfonden bidrar de till finansieringen av de kostnader som kan uppkomma vid framtida eventuella finanskriser. Finanskriskommittén ska vidare utreda hur avgiften till stabilitetsfonden ska kunna sättas utifrån de risker respektive bank tar (dir. 2011:6).

En rad åtgärder har således vidtagits för att stärka den finansiella stabiliteten, men det faktum att den svenska banksektorn är både stor och koncentrerad innebär risker. Det är därför viktigt att motståndskraften i de systemviktiga bankerna är stor för att de ska kunna stå emot finansiella kriser. Ju högre kapitaltäckningen är desto större blir motståndskraften. Regeringen har därför, tillsammans med Riksbanken och Finansinspektionen, gjort bedömningen att de fyra svenska storbankerna ska ha högre kapitaltäckningskrav än vad Basel III:s minimikrav stipulerar. Regeringens ambition är att de högre kraven, i ett första steg, träder i kraft den 1 januari 2013. Genomförandet påverkas dock av såväl pågående förhandlingar på EU-nivå som stabiliteten i det svenska finansiella systemet.

För att skapa ännu bättre förutsättningar för ett väl fungerande finansiellt system har Finansinspektionen fått 38 miljoner kronor i ökat anslag 2012 för mer och förbättrad tillsyn av de finansiella företagen.

Parallellt med arbetet att stärka regelverket och förbättra tillsynen av finansmarknaderna arbetar regeringen aktivt med att stärka konsumenternas ställning gentemot de finansiella företagen. Konsumenterna befinner sig i ett kunskapsunderläge som på sikt riskerar att urholka deras förtroende för finansföretagen. Genom tydligare information ökar möjligheterna för konsumenterna att bedöma kvaliteten på de finansiella produkterna.

4. En politik för hög uthållig tillväxt, hög varaktig sysselsättning och en välfärd som kommer alla till del

I detta avsnitt presenteras regeringens strukturpolitik. Politiken bidrar till att lägga grunden för en smart och hållbar tillväxt för alla och svarar därmed upp mot Europa 2020-strategins målsättningar och riktlinjer. Regeringens politik kommer att inriktas mot att genomföra angelägna strukturreformer för att förstärka ekonomins tillväxtpotential, motverka obalanser och stödja konjunkturuppgången och lägger därmed grunden för hög uthållig tillväxt, full sysselsättning samt ekonomisk stabilitet. Att säkerställa starka offentliga finanser har högsta prioritet. Regeringens reformambitioner är betingade av att överskotts målet i de offentliga finanserna kan säkras och utgiftstaket klaras. Först när det är säkerställt att ett varaktigt reformutrymme uppstått kommer kostnadskrävande reformer att genomföras.

4.1 Ökad sysselsättning bland kvinnor och män och minskat utanförskap

Politikens utmaningar

Det är nödvändigt att varaktigt öka arbetskraftsutbudet och sysselsättningen bland kvinnor och män för att trygga välfärden och för att lindra belastningen på de offentliga finanserna till följd av den åldrande befolkningen. Trots en stark förbättring av arbetsmarknadsläget under 2010 och första halvåret 2011, finns det fortfarande stora utmaningar på arbetsmarknaden och dessa kommer att bli fler när arbetsmarknadsutvecklingen nu blir svagare. En sammanfattning av utfall och prognoser för viktiga nyckeltal visas i tabell 3.

Tabell 3 Nyckeltal

Utfall för 2011, prognos för 2012–2016. Procentuell förändring om annat ej anges.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Sysselsatta ¹	2,1	-0,1	0,3	1,4	1,7	0,8
Arbetade timmar ²	2,3	-0,3	0,5	1,6	1,5	0,9
Produktivitet ^{2, 3}	2,4	1,3	3,2	2,3	1,9	2,0
Arbetslöshet ⁴	7,5	7,8	7,7	6,9	5,7	5,2

¹ 15–74 år.

² Kalenderkorrigerad.

³ Produktivitet i näringslivet.

⁴ I procent av arbetskraften, 15–74 år.

Källor: Statistiska centralbyrån, Medlingsinstitutet och egna beräkningar.

Den kraftiga inbromsningen som sker i ekonomin gör att företagens behov av att öka antalet anställda snabbt kommer att minska. Regeringens prognos visar att arbetslösheten kommer att öka 2012 till 7,8 procent i årsgenomsnitt och stannar kvar på denna nivå även under 2013. Den svaga arbetsmarknadsutvecklingen medför att de problem som finns på arbetsmarknaden riskerar att förvärras.

Långtidsarbetslösheten är fortfarande hög och antalet långtidsarbetslösa kommer sannolikt att öka de närmaste åren. En stor utmaning är att säkerställa att långtidsarbetslösa får det stöd de behöver för att hitta ett arbete och samtidigt motverka att fler blir långtidsarbetslösa.

En ytterligare utmaning är att förbättra arbetsmarknadssituationen för grupper som har en relativt svag förankring på arbetsmarknaden och för vilka arbetsmarknaden fortfarande inte fungerar tillfredsställande. Unga, äldre, utrikes födda, personer med högst förgymnasial utbildning och personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga är grupper som har en sämre arbetsmarknadssituation än befolkningen som helhet. Dessa grupper drabbas dessutom hårdast vid ett försämrat konjunkturläge.

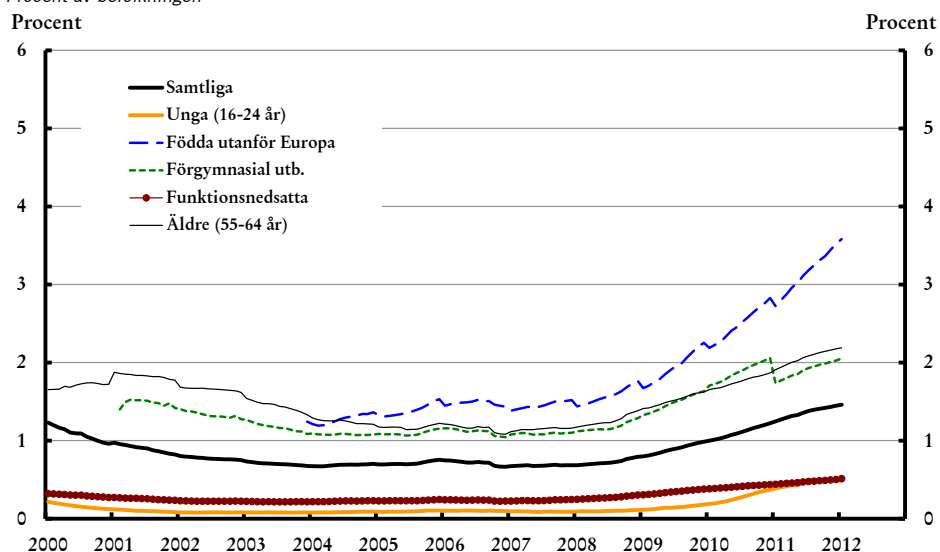
Att personer med relativt kort utbildning har problem på arbetsmarknaden beror bland annat på att personer med längre utbildning i viss mån konkurrerar om samma jobb samt att den relativa efterfrågan på personer med kort utbildning tenderar att minska över tid på grund av strukturuomvandlingen i industrin. I denna grupp finns många unga som har lämnat gymnasieskolan utan slutbetyg.

Situationen på arbetsmarknaden för utrikes födda i Sverige skiljer sig tydligt från den för inrikes födda. Sysselsättningen är lägre samtidigt som arbetslösheten är betydligt högre bland utrikes födda och fler står utanför arbetskraften. Men skillnaderna mellan olika grupper av utrikes födda är stora, till exempel, är personer födda utanför Europa, flyktingar och deras anhöriga i högre grad arbetslösa än andra grupper.

Trots att arbetslösheten bland äldre är låg, riskerar de som drabbas ofta av långa tider i arbetslöshet. Det finns flera förklaringar till äldres relativt svaga ställning på arbetsmarknaden. Dessa är bland annat högre anställningskostnader för äldre, arbetsgivarnas attityder mot äldre arbetskraft, avtalspensionssystemets utformning och normerna för utträdet från arbetslivet.

Diagram 5 Kvarstående arbetslösa och deltagare i program med en inskrivningstid på mer än två år

Procent av befolkningen

Anm.: Säsongsrensade månadsvärden.

Källor: Arbetsförmedlingen och Statistiska centralbyrån.

Alla som arbetar riskerar att under kortare eller längre perioder drabbas av sjukdom eller arbetslöshet. Därför behövs trygghetssystem av olika slag, både offentliga och andra. Genom att arbeta kvalificerar sig individer till sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna. Som ett yttersta skyddsnät finns ekonomiskt bistånd som betalas ut efter behovsprövning. Unga vuxna och utrikes födda, som ännu inte fått fotfäste på arbetsmarknaden, har oftare ekonomiskt bistånd jämfört med övriga befolkningen. Ensamstående mödrar är också överrepresenterade. Utvecklingen i riktning mot färre mottagare av ekonomiskt bistånd bröts under 2008. Under 2010 fick 437 000 personer ekonomiskt bistånd någon gång under året, jämfört med 422 000 år 2009. Av biståndsmottagarna hade 38 procent arbetslöshet som skäl till sitt försörjningshinder. Av dessa saknade närmare två tredjedelar arbetslöshetsersättning. Arbetshinder av sociala skäl var den näst vanligaste orsaken till ekonomiskt bistånd. Kostnadsökningen avstannade under 2011. Trots denna utveckling är antalet barn i hushåll med biståndsmottagare lågt sett ur ett längre perspektiv.

Politikens inriktning

Regeringens främsta mål är att föra Sverige mot full sysselsättning genom minskat utanförskap. Värdet av ett eget arbete, som ger frihet, trygghet, gemenskap och möjligheter, kan inte nog understrykas. Regeringen arbetar därför kontinuerligt med att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt genom ytterligare åtgärder som förstärker arbetsutbudet, motverkar långa tider utan arbete och förstärker efterfrågan på grupper med svag förankring på arbetsmarknaden samt förbättrar matchningen mellan arbetssökande och lediga jobb.

Regeringen har under de senaste åren reformerat sysselsättningspolitiken (se Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2006-2008 och 2008-2010, uppföljningsrapport 2007 och 2009 samt Sveriges nationella reformprogram 2011). Det har skett mot bakgrund av behovet av att vidta kraftfulla åtgärder så att alla som kan och vill ska kunna arbeta. Förändringarna har inte bara genomförts inom arbetsmarknadspolitiken utan även inom andra politikområden, bland annat inom skatte- och utbildningspolitiken (se avsnitt 4.2 om utbildning) och inom socialförsäkringarna. Under innevarande mandatperiod har regeringen dessutom vidtagit åtgärder för att förbättra standarden för de grupper som trots stärkta möjligheter till egen försörjning har en svag ekonomisk ställning.

En aktiv arbetsmarknadspolitik utgjorde grunden för att möta den ökade arbetslösheten under 2009 och 2010. Arbetsmarknadspolitiken anpassades under det försämrade konjunkturläget genom en kraftfull satsning på aktiva åtgärder för långtidsarbetslösa, men även för dem som nyligen blivit arbetslösa. Trots en stark förbättring av arbetsmarknadsläget under 2010 och första halvåret 2011, finns det fortfarande stora utmaningar på arbetsmarknaden och dessa kommer att bli fler när arbetsmarknadsutvecklingen nu blir svagare.

Regeringens prioritering är att de arbetsmarknadspolitiska insatserna ska riktas till dem med störst behov, det vill säga de långtidsarbetslösa. Samtidigt bedömer regeringen att fler åtgärder bör vidtas tidigt i arbetslöshetsperioden för att motverka att fler blir långtidsarbetslösa. Det bör främst ske genom förmedlingsinsatser och förbättrad uppföljning av nyarbetslösas jobbsökande, men även i form av fler programplatser till dem som riskerar långtidsarbetslöshet. Samtidigt bör stödet till långtidsarbetslösa förbättras genom en höjd aktivitet och kvalitet i garantiprogrammen för långtidsarbetslösa.

På det arbetslivspolitiska området är regeringens mål en arbetsmiljö som förebygger ohälsa och olycksfall, motverkar att människor utestängs från arbetet, tar hänsyn till människors olika förutsättningar och bidrar till utvecklingen av både individer och verksamhet, samt en arbetsrätt som skapar förutsättningar för ett arbetsliv som tillgodoser både arbetstagarnas och arbetsgivarnas behov av flexibilitet, trygghet och inflytande, och dessutom en lönebildning i samhällsekonomisk balans och arbetsfred.

Vad beträffar sjukförsäkringen ska den ge ekonomisk trygghet vid sjukdom, samtidigt som det ska finnas tydliga incitament att arbeta och ökade möjligheter att ta sig tillbaka till sysselsättning, bland annat via aktiv rehabilitering. Översynen och de föreslagna justeringarna har utgått från att bevara tydliga tidsgränser för en successivt vidgad prövning av arbetsförmågan. Det ska finnas en bortre gräns för den förlängda sjukpenningen och för att beviljas sjukersättning ska det finnas en stadigvarande nedsatt arbetsförmåga. Ersättningsprofilen inom sjukförsäkringen ska vidare vara utformad så att den

successivt ökar incitamenten att övergå till arbete.

Regeringen anser att det är viktigt att tiden i sjukförsäkringen används så aktivt som möjligt och att insatserna är anpassade till behoven hos den sjuke. Försäkringskassan, hälso- och sjukvården och Arbetsförmedlingen ska ha en aktiv samverkan.

Riktlinje 7

För att möta den sämre utvecklingen på arbetsmarknaden föreslog regeringen ett arbetsmarknadspaket i budgetpropositionen för 2012. I detta paket ingår även åtgärder för en bättre arbetsförmedling i form av förstärkt stöd och förmedling till dem som riskerar att bli långtidsarbetslösa, en förbättrad uppföljning av arbetslösas jobbsökande samt högre kvalitet och aktivitet i jobb- och utvecklingsgarantin och i jobbgarantin för ungdomar. Regeringen satsar 3,5 miljarder kronor 2012, 2,2 miljarder kronor 2013, 1,1 miljarder kronor 2014 och 0,4 miljarder kronor 2015 på såväl strukturella åtgärder för att motverka långtidsarbetslöshet som temporära åtgärder för att möta inbromsningen på arbetsmarknaden.

Långtids- arbetslösa

Att fler långtidsarbetslösa hittar vägar till jobb är avgörande för att nå målet om full sysselsättning. Regeringen har bedömt att aktivitetsnivån inom jobb- och utvecklingsgarantin inte varit tillräcklig och att det krävs tätare förmedlingskontakter för att ge deltagarna mer aktivt stöd i deras arbetssökande. Mot den bakgrunden har regeringen förstärkt anslaget för Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader med 8 procent under 2012 och med 4 procent under 2013, i syfte att öka handläggartätheten i jobb- och utvecklingsgarantin samt jobbgarantin för unga. Regeringen har även tillfört medel år 2012 för fler programinsatser inom de tidiga faserna av jobb- och utvecklingsgarantin. Vidare kan profilering vara ett viktigt stöd vid bedömning av de arbetssökandes jobbchanser och de insatser som är lämpliga för att undvika långtidsarbetslöshet.

För 2011 och 2012 förstärktes det särskilda anställningsstödet, en form av subventionerad anställning, genom att ersättningstaket höjdes och ett ekonomiskt stöd för handledning infördes. Denna förstärkning, som lyftes fram i Sveriges nationella reformprogram i fjol förlängs till att gälla även under 2013.

För att höja kvaliteten i jobb- och utvecklingsgarantins sysselsättningsfas har deltagarna tillfälligt fått möjlighet att delta i arbetsmarknadsutbildning. Denna möjlighet har förlängts och kommer att finnas kvar under 2012. Vidare har den allmänna förstärkningen av det särskilda anställningsstödet, kompletterats med ett högre handledarstöd för deltagare i sysselsättningsfasen.

Vuxen- utbildning

För att ge arbetslösa möjligheter till utbildning, men också för att motverka brist på yrkesutbildade personer, satsar regeringen på yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning (yrkesvux) inom den kommunala vuxenutbildningen. Denna

utbildning ger den enskilde möjlighet att genomgå grundläggande yrkesutbildning utifrån egna önsknings och behov. Vidare information om denna satsning återfinns under kapitel 4.2.

Ungdomar
Riktlinje 7, 9

Ungdomar som inte avslutat gymnasiet löper särskild stor risk att bli långtidsarbetslösa. För att motverka detta har en rad utbildningsinsatser genomförts för denna grupp som syftar till att dessa återupptar sina studier. Sedan 2010 genomförs den så kallade folkhögskolesatsningen som är en studiemotiverande satsning inom folkhögskolorna för ungdomar som saknar slutbetyg från grund- eller gymnasieskolan. Satsningen har förlängts till och med 2013. Vidare har det högre studiebidraget inom studiemedelssystemet gjorts tillgängligt även under 2012 för studier vid komvux för arbetslösa ungdomar mellan 20 och 24 år som saknar slutbetyg från grund- eller gymnasieskolan och som deltar i jobbgarantin för ungdomar (se faktaruta ”Jobbgaranti för ungdomar”) eller i jobb- och utvecklingsgarantin.

Faktaruta: Jobbgaranti för ungdomar

Syftet med jobbgarantin för ungdomar – som inrättades 2007 – är att erbjuda arbetslösa ungdomar särskilda arbetsmarknadspolitiska insatser på ett tidigt stadium så att de så snabbt som möjligt ska få ett arbete eller påbörja en utbildning inom det reguljära utbildningssystemet. Jobbgarantin för ungdomar riktar sig till ungdomar som har fyllt 16 men inte 25 år, och som under en period om 90 dagar inom en ramtid av fyra månader har varit arbetslösa och arbetssökande hos Arbetsförmedlingen. Ungdomar kan erbjudas insatser inom jobbgarantin under sammanlagt 15 månader. I jobbgarantin för ungdomar ska de tre inledande månaderna i normalfallet ägnas åt intensifierat stöd med fördjupad kartläggning, studie- och yrkesvägledning samt coachning. Efter den inledande perioden kan matchningen förstärkas med insatser som till exempel; stöd till start av näringsverksamhet, arbetspraktik, arbetslivsinriktad rehabilitering eller den studiemotiverande folkhögskolesatsningen för ungdomar som inte fullföljt gymnasieskolan. På grund av det svåra arbetsmarknadsläget har det under senare tid varit möjligt för ungdomar att ta del av dessa insatser redan från den första dagen i garantin.

Under 2010 uppgick andelen som hade ett arbete, med eller utan stöd, 30 dagar efter att de lämnat garantin till 49 procent. Motsvarande andel som påbörjat en utbildning var 13 procent. Under 2009 uppgick motsvarande andelar till 50 respektive 17 procent. Antalet som har fått arbete har dock mer än fördubblats jämfört med 2009 och antalet som gått till en utbildning har ökat med 50 procent, vilket är mycket positivt.

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), ett forskningsinstitut under Arbetsmarknadsdepartementet, har genomfört en studie (Rapport 2011:1) om huruvida Arbetsförmedlingens insatser för arbetslösa ungdomar leder till att ungdomarna snabbare hittar jobb än vad de skulle ha gjort om de tagit del av Arbetsförmedlingens insatser för äldre arbetslösa. Av rapporten framgår att det inte finns några långsiktiga effekter av att delta i jobbgarantin för ungdomar. På kort sikt förkortades dock den förväntade tiden till jobb, ibland som en konsekvens av deltagande i Arbetsförmedlingens ungdomsinsatser och ibland som en effekt av vetskapen om att en anvisning till en ungdomsinsats snart skulle komma, en så kallad annonseringseffekt. I en annan studie av IFAU (Rapport 2010:22) undersöks innehållet och aktivitetsnivån i jobbgarantin för ungdomar. Den visar att aktivitetsnivån i garantin är låg i förhållande till deltagarnas arbetsutbud. Av deltagarna uppgav 63 procent att de ägnade högst tio timmar i veckan åt att söka jobb och delta i aktiviteter. I genomsnitt hade deltagarna tre och en halv timme organiserade aktiviteter per vecka (eget jobsökande inte inkluderat) och kontakten med handledare eller arbetsförmedlare var relativt begränsad.

För att höja aktivitetsnivån och öka kvaliteten inom jobbgarantin för ungdomar har Arbetsförmedlingen fått utökade resurser för att kunna öka handläggartätheten i garantin. Syftet med förstärkningen är att ungdomar i garantin så snabbt som möjligt ska få ett arbete eller påbörja en utbildning inom det reguljära utbildningssystemet. Vidare finns från och med år 2012 för en begränsad grupp unga som riskera långvarigt utanförskap, utifrån Arbetsförmedlingens bedömningsverktyg (profilning), möjligheter till förstärkta insatser redan från första dagen i arbetslöshet (övriga erbjuds i huvudsak programinsatser efter tre månaders arbetslöshet inom ramen för jobbgaranti för ungdomar).

I förhållande till många andra branscher utgörs en stor andel av de sysselsatta inom restaurangbranschen av unga. I budgetpropositionen för 2012 föreslog regeringen sänkt mervärdesskatt från 25 procent till 12 procent på restaurang- och cateringtjänster som kan bidra till att öka arbetstillfällena och minska arbetslösheten, särskilt bland unga. Sänkningen trädde i kraft den 1 januari 2012.

Personer med funktionsnedsättning
Riktlinje 7, 10

Regeringen anser att det är synnerligen viktigt att personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga får det stöd de behöver för att kunna finna, få och behålla ett arbete. Detta är en viktig del i regeringens strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken i Sverige under 2011-2016. För att förbättra förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga att få ett arbete behöver en rad åtgärder vidtas inom flera områden. Det handlar dels om att säkerställa att de arbetsmarknadspolitiska insatserna fungerar effektivt och ändamålsenligt och att arbetssökande med funktionsnedsättning får det förmedlingsstöd de behöver, dels om ökad information och kunskap hos såväl arbetsförmedlare som arbetsgivare samt att i dialog med dessa skapa fler vägar till arbete för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Regeringen lämnade i december 2011 ett uppdrag till Arbetsförmedlingen att i samråd med Arbetsgivarverket, Handisam, Arbetsmiljöverket samt de centrala arbetstagarorganisationerna på det statliga området, utarbeta ett förslag till hur ett praktikantprogram i statliga myndigheter för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga kan utformas och genomföras.

Att främja företagande är en viktig del för att öka sysselsättningsgraden hos personer med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Av vikt är programmen ”start av näringsverksamhet” och ”särskilt stöd vid start av näringsverksamhet” som kan sökas hos Arbetsförmedlingen. Sociala företag är också viktiga aktörer i strävan att erbjuda arbetstillfällena som sysselsättning för de arbetssökande som står långt ifrån arbetsmarknaden. År 2010 beslutade regeringen om en handlingsplan för arbetsintegrerande sociala företag.

Regeringen har i juni 2011 tillsatt en särskild utredare som ska se över de

arbetsmarknadspolitiska insatserna för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Utredaren ska lämna ett samlat förslag till hur dessa insatser bör utformas för att på ett effektivt sätt bidra till att personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga i ökad utsträckning kan få och behålla ett arbete.

Arbete och sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning är också en prioriterad fråga för regeringen även i den kommande framtida psykiatrisatsningen. Arbetet med att forma inriktningen av psykiatrisatsningen från och med 2012 har börjat.

*Återgång till
arbete*

Riktlinje 7, 10

I syfte att tillgodose behovet hos de personer som har erhållit maximalt antal ersättningsdagar i sjukförsäkringen infördes den 1 januari 2010 det arbetsmarknadspolitiska programmet arbetslivsintroduktion. Syftet med introduktionen är att under de tre månader som programmet pågår fastställa behovet av fortsatt stöd inför en övergång till arbete, utbildning eller annan arbetsrelaterad insats inom Arbetsförmedlingen. Den som efter introduktionen saknar arbetsförmåga till följd av sjukdom kan återvända till sjukförsäkringen.

Den reformerade sjukförsäkringen har medfört ett utökat behov av samarbete, med ett mer aktivt förhållningssätt, med fler och tidigare övergångar från Försäkringskassan till Arbetsförmedlingen. Regeringen bedömer att stödet till den enskilde behöver förstärkas för att skapa fler vägar tillbaka till arbetsmarknaden och för att tillvarata människors förmåga till arbete. Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har getts i uppdrag att under 2012 vidareutveckla samarbetet med syfte att nå fler sjukskrivna som behöver stöd för att komma tillbaka i arbete. Inriktningen på det utvecklade samarbete är att myndigheterna ska samarbeta betydligt tidigare i sjukfallet än i dag, och i angränsning till tidsgränserna i rehabiliteringskedjan. Samarbetet ska även gälla unga med aktivitetsersättning.

Utrikes födda

Riktlinje 7

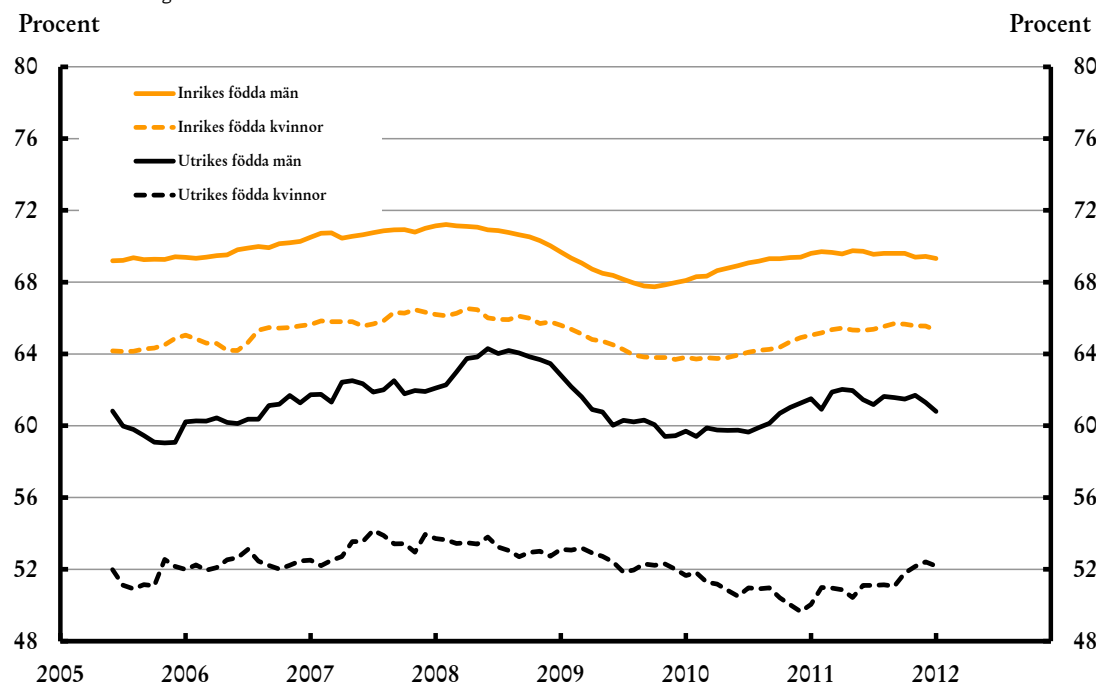
Den så kallade etableringsreformen har nu varit ikraft i drygt ett år. Reformen syftar till att uppnå en snabbare etablering på arbetsmarknaden för vissa nyanlända flyktingar och deras anhöriga. Redan nu går det att konstatera att Arbetsförmedlingen kommer in i ett tidigt skede. Reformen innebär bland annat att en statlig individuell ersättning, etableringsersättningen, har införts vilken stärker incitamenten för såväl kvinnor som män att delta i aktiviteter och att arbeta vid sidan av etableringsaktiviteter. Arbetsförmedlingen har i uppdrag att samordna olika insatser för att påskynda den nyanländes etablering samt att upprätta en etableringsplan. Planen ska som ett minimum innehålla svenskundervisning för invandrare, samhällsorientering och arbetsförberedande insatser. Hittills har etableringsersättningen minskat i motsvarande omfattning som arbetsinsatsen har ökat inom nyanländas etableringsplan. För att minska marginaleffekterna vid arbete inom etableringsplanen ska etableringsersättningen inte påverkas av storleken på arbetsinkomsten. Arbetsförmedlingen har sedan den 1 december 2010 tagit emot 8 000 personer

med anledning av etableringsuppdraget. Det är ännu för tidigt att säga något om utfallet av reformen. Regeringen kan dock konstatera att Arbetsförmedlingen möter idag målgruppen för etableringsuppdraget betydligt tidigare än före uppdraget. Huvuddelen av de nyanlända har fått en etableringsplan. Av de som fått en etableringsplan har 95 procent deltagit i någon form av arbetsmarknadspolitiskt program eller arbetsförberedande insats, 79 procent fått ta del av svenska för invandrare och 39 procent av samhällsorientering.

Etableringsreformen ökar också förutsättningarna för jämställdhet mellan kvinnor och män. I dag råder det stora skillnader när det gäller sysselsättning bland utrikes födda kvinnor och män. En av de största integrations- och jämställdhetsutmaningarna i dag är att fler utrikes födda kvinnor ska kunna försörja sig själva. Den nyligen genomförda etableringsreformen har ett tydligt jämställdhetsfokus. En individuell ekonomisk ersättning som inte påverkas av inkomsterna hos andra personer i hushållet skapar starkare drivkrafter för båda makarna i en familj att delta i arbetsförberedande insatser. Mer behöver dock göras och regeringen har därför tillsatt en utredning som getts i uppdrag att föreslå åtgärder för att öka arbetskraftsdeltagandet och påskynda etableringen på arbetsmarknaden för nyanlända utrikes födda kvinnor och anhöriginvandrare.

Diagram 5 Sysselsättningsgrad för utrikes och inrikes födda per kön, 15-74 år

Andel av befolkningen

Anm.: Säsongrensade data, tre månaders glidande medelvärde.
Källor: Statistiska centralbyrån.

Äldre Riktlinje 7

Utöver tidigare genomförda reformer för att stimulera äldre personers arbetskraftsdeltagande och att förbättra möjligheterna för äldre arbetslösa att stanna kvar på arbetsmarknaden, förkortades temporärt kvalificeringstiden för

ett nystartsjobb från tolv till sex månader för personer som fyllt 55 år. Den tillfälligt förkortade kvalificeringstiden för äldre var ursprungligen avsedd att gälla till den 30 juni 2012 men förlängdes till och med 2013. Vidare kan personer i åldern 55–64 år få nystartsjobb i upp till tio år, vilket är dubbelt så lång tid som för personer i åldern 26–54 år. Ett nystartsjobb, en form av subventionerad anställning, innebär att arbetsgivaren får ekonomiskt stöd med ett belopp motsvarande den dubbla arbetsgivaravgiften.

Anställnings-
former
Riktlinje 7

Det ska vara lätt att anställa och tillsvidareanställningar ska vara grunden på den svenska arbetsmarknaden. Samtidigt spelar tidsbegränsade anställningar en viktig roll och kan fungera som en bro in i arbetslivet, i synnerhet för svaga grupper så som unga och utrikes födda. Det är dock viktigt att tidsbegränsade anställningar inte missbrukas. Ett förslag till en ändring i lagen (1982:80) om anställningsskydd mot bakgrund av de krav som ställs i visstidsdirektivet har därför tagits fram och remitterats. Förslaget bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Därutöver utreds hur arbetsgivarnas kostnader vid tvist om uppsägning kan begränsas.

Målet för arbetsrätten i stort är att skapa förutsättningar för ett arbetsliv som tillgodoser både arbetstagarnas och arbetsgivarnas behov av flexibilitet, trygghet och inflytande. De arbetsrättsliga reglerna i Sverige ger goda förutsättningar för att kombinera trygga förhållanden på arbetsmarknaden med en hög sysselsättningsnivå.

Arbetsmiljö

Den demografiska utvecklingen leder till att fler i framtiden måste jobba längre. God arbetsmiljö är viktigt både för att förebygga ohälsa och olycksfall och för att motverka att människor utestängs från arbete eller tvingas lämna arbetslivet i förtid. Regeringen har tillkallat en särskild utredare för översyn av pensionsrelaterade åldersgränser och möjligheter för ett längre arbetsliv. I uppdraget ingår bland annat att analysera och ta fram förslag till åtgärder inom arbetsmiljöområdet. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 april 2013 (se även stycket om "längre arbetsliv" nedan).

Hösten 2010 tog regeringen fram en handlingsplan för förnyad arbetsmiljöpolitik för perioden 2010 till 2015. Planen sätter fokus på arbetslivets risker och möjligheter, minskat utanförskap, konkurrens och lönsamhet samt medvetenhet och kunskap inom arbetsmiljöområdet. Regeringen genomför dessutom en försöksverksamhet som innebär att coacher med särskild arbetsmiljökompetens fungerar som stöd under den första men viktiga tiden på arbetsplatsen (coacher över tröskeln). Försöket gäller under perioden 2011 till 2013.

Regeringen har under 2011 dessutom gett Arbetsmiljöverket i uppdrag att utveckla och genomföra särskilda insatser för att förebygga att kvinnor slås ut från arbetslivet på grund av arbetsmiljörelaterade problem. Regeringen har avsatt 20,5 miljoner kronor för denna satsning och uppdraget syftar till att ge

en ökad kunskap om kvinnors arbetsmiljö och bättre metoder för att i tillsynsarbetet uppmärksamma risker för belastningsskador. Satsningen ska pågå fram till 2014.

Den omfattande sjukförsäkringsreformen som genomfördes förra mandatperioden har gett resultat. Sjukfrånvaron minskar och sjukskrivningsprocessen präglas i allt större utsträckning av tidiga och aktiva insatser. Sjukfrånvaron närmar sig en låg och stabil nivå och betydligt färre människor lämnar arbetsmarknaden genom förtidspensionering än tidigare. Nybeviljandet av sjukersättning har inte varit så lågt sedan förmånen infördes 2003. Sjukskrivningsprocessen präglas numera av högre aktivitet, tidigare insatser och tydligare spelregler. Detta rimmar väl med den grundläggande inriktning som funnits de senaste åren om att återupprätta den omställningstanke som bör präglade sjukförsäkringen.

Stödet till den enskilde behöver förstärkas ytterligare för att skapa fler vägar tillbaka till arbetsmarknaden och för att tillvarata människors förmåga till arbete. Insatser och samverkan i olika former ska komma tidigt, vara anpassade till rehabiliteringskedjans olika tidsgränser och erbjuda ett stöd anpassat till behoven hos de människor som berörs. Regeringen har därför avsatt ytterligare 500 miljoner kronor årligen från och med 2012 till förstärkta rehabiliteringsinsatser i samverkan.

Rehabiliteringsgarantin har sedan 2008 successivt utvecklats genom överenskommelser mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting. Med rehabilitering avses här evidensbaserade medicinska rehabiliteringsinsatser av somatisk och psykologisk karaktär, som ges på individnivå. För 2012 har totalt 1 000 000 tkr avsatts för rehabiliteringsgarantin och av dessa 100 000 tkr för forskning och utvärdering av både nya behandlingsmetoder och själva satsningen som helhet.

Antalet unga personer som uppbär aktivitetsersättning³ ligger på en fortsatt hög nivå. Regeringen har inlett ett internt departementsöverskridande arbete för att finna åtgärder för att flera personer med aktivitetsersättning ska kunna lämna ersättningen och komma in på arbetsmarknaden, samt att fler unga personer med funktionsnedsättning ska kunna få ett arbete istället för att uppbära aktivitetsersättning.

Enligt regeringens mening är det mycket viktigt att insatserna för att kunna hindra utanförskap för personer med nedsatt arbetsförmåga förstärks. Också den som har en tydlig men begränsad arbetsförmåga på grund av sjukdom ska kunna göra en insats. Därför avser regeringen att vidta åtgärder som skapar fler möjligheter för dem som lämnar sjukförsäkringen men har svårt att konkurrera på den vanliga arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen har tillförts medel för

³ Aktivitetsersättning är en ersättning för personer i åldern 19 t.o.m. 29 år som har en bestående nedsättning av arbetsförmågan

ytterligare 3 000 platser speciellt för personer som har lämnat sjukförsäkringen och som bedöms stå mycket långt från arbetsmarknaden.

Regeringen tillsatte 2010 en parlamentariskt sammansatt kommitté (Kommittén om hållbara försäkringar vid sjukdom och arbetslöshet) som gavs i uppdrag att se över de allmänna försäkringarna vid sjukdom och arbetslöshet. Kommittén ska överväga förändringar som kan leda till mer hållbara sjuk- och arbetslöshetsförsäkringar. Bland annat ska samspelet mellan sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna belysas. Kommittén ska även analysera och pröva möjligheterna att utveckla samhällets stöd för återgång till arbete eller studier. Kommitténs arbete ska slutredovisas i sin helhet senast den 15 maj 2013.

Sammantaget gör regeringen bedömningen att nämnda reformer och insatser starkt bidrar till att antalet sysselsatta ökar och att de spelar en viktig roll för att stärka arbetslinjen.

*Längre
arbetsliv*
Riktlinje 7, 10

Äldre i Sverige har en internationellt sett hög sysselsättningsgrad men den minskar snabbt med stigande ålder. Många äldre lämnar arbetskraften via antingen avtalspension eller sjukersättning. De flesta tar ut ålderspension det år de fyller 65 år, trots att det inte längre finns någon pensionsålder. Detta avspeglar sannolikt att normer i stor utsträckning styr beteendet på arbetsmarknaden. Till följd av en ökande medellivslängd som inte matchas av ett motsvarande längre arbetsliv får vi allt fler äldre i förhållande till förvärvsaktiva. För att klara tillväxt och framtida välfärd behöver den trenden brytas och arbetslivet successivt förlängas. Mot bakgrund av detta tillsatte regeringen i april 2011 en utredning (Översyn av pensionsrelaterade åldersgränser och möjligheter för ett längre arbetsliv) med uppdrag att analysera de nuvarande pensionsrelaterade åldersgränserna, samt de hinder och möjligheter som finns för ett längre arbetsliv. Därutöver ska utredaren ta fram förslag och alternativa strategier för hur de pensionsrelaterade åldersgränserna ska hanteras. Utredaren ska vidare lämna förslag till åtgärder inom arbetsmiljö eller andra områden som ger förbättrade förutsättningar för att arbeta längre upp i åldrarna. Utredaren ska presentera sin analys den 15 april 2012. Förslag vad gäller åldersgränser och åtgärder som ökar möjligheten att arbeta längre ska lämnas den 1 april 2013.

*Ekonomiskt
bistånd*
Riktlinje 10

Ekonomiskt bistånd är det yttersta skyddsnetet och biståndets uppgift är att träda in tillfälligtvis vid korta perioder av försörjningsproblem. Biståndet har dock alltmer kommit att bli en långvarig försörjning för många personer. I och med att biståndets syfte är att träda in endast då andra försörjningsmöjligheter är uttömda är det inte alltid lönsamt att ta tillfälliga jobb eftersom de ökade inkomsterna reducerar biståndet i motsvarande mån. För att minska margineffekten vid tillfälliga jobb och utökad arbetstid avser regeringen förändra beräkningen av försörjningsstöd så att endast en del av arbetsinkomsten påverkar bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd. Insatser från både kommuner och Arbetsförmedlingen är nödvändiga och

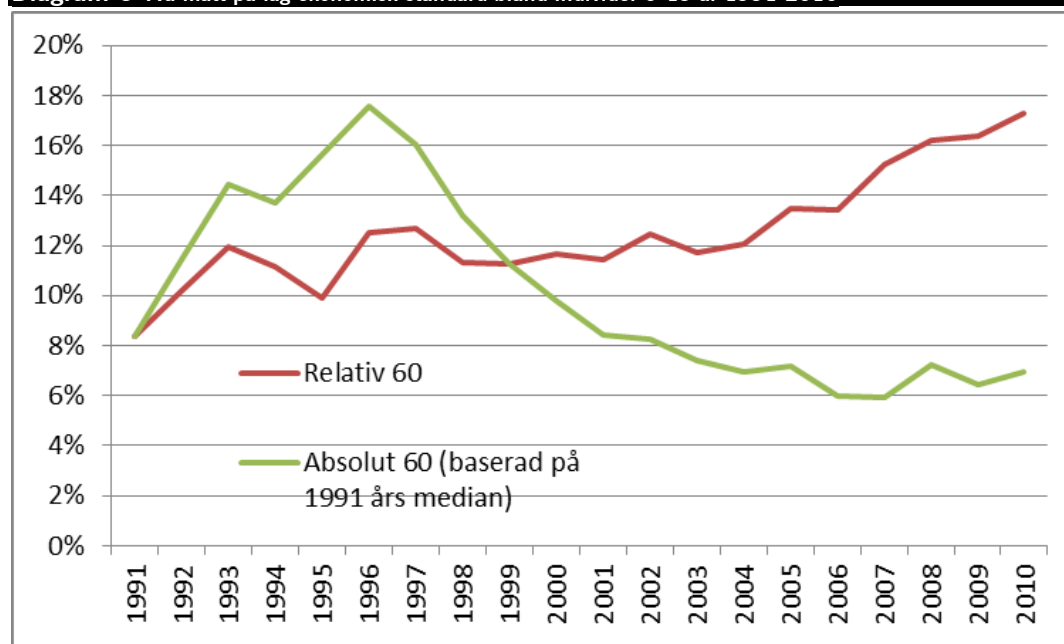
kräver effektiva och samordnade lösningar. Regeringen har därför gett Statskontoret i uppdrag att kartlägga kommunernas och Arbetsförmedlingens insatser och samverka för att främja sysselsättning bland personer med ekonomiskt bistånd.

För personer i en socialt utsatt situation finns ofta en komplex problematik som kräver samordnade rehabiliteringsinsatser från socialtjänst, hälso- och sjukvård, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. I drygt två tredjedelar av Sveriges kommuner bedriver dessa myndigheter sådana insatser genom särskilt bildade samordningsförbund.

Barnfamiljer Riktlinje 10

Den svenska familjepolitiken ger ett omfattande ekonomiskt stöd till barnfamiljer, både genom direkta bidrag och genom att underlätta för föräldrar att kombinera arbete och familj. Föräldraförsäkringen, det vill säga föräldrapenning, graviditetspenning och tillfällig föräldrapenning, kompenserar för en stor del av inkomstbortfallet under föräldraledighet och skapar, tillsammans med jämställdhetsbonusen, goda förutsättningar för föräldrar att kunna behålla anknytningen till arbetsmarknaden och samtidigt vara hemma med sina barn när de är små.

Diagram 6 Två mått på låg ekonomisk standard bland individer 0-19 år 1991-2010

Källa: SCB och Regeringskansliets egna beräkningar

Det finns flera olika sätt att mäta låg ekonomisk standard. Andelen barn som lever i hushåll med en inkomst lägre än 1991 års relativa gräns som sedan inflationsjusterats, i diagrammet kallat det absoluta måttet, har sjunkit kraftigt från 90-talets höga nivåer och har under de senaste åren legat kring sju procent. Samtidigt har andelen barn som lever i hushåll med inkomster under 60 procent av medianinkomsten (ett relativt mått) ökat, till ca 17 procent år 2010. Förklaringen till skillnaden mellan måtten är att även de med låga inkomster har haft en inkomstökning överstigande inflationen och har därmed haft en real

inkomstökning. Samtidigt har inkomsterna för barnhushåll med låga inkomster inte ökat lika snabbt som medianinkomsten i samhället totalt, vilket innebär att andelen hushåll med inkomster under 60 procent av medianinkomsten har ökat.

Den avgörande orsaken till ekonomisk utsatthet för barn är vanligtvis att föräldrarna saknar arbete eller utbildning. Åtgärder inom dessa områden är därför av stor betydelse för att motverka att barn lever i ekonomisk utsatthet. Barnhushåll med utländsk bakgrund har generellt en lägre ekonomisk standard jämfört med barnhushåll med svensk bakgrund. De familjeekonomiska stöden förstärker ensamståendes ekonomi i större utsträckning än sammanboendes. Samtidigt innebär det faktum att de ekonomiska familjestöden är fasta belopp eller följer prisutvecklingen snarare än inkomstutvecklingen, att den disponibla inkomsten för ensamstående med barn – vars inkomster i högre grad utgörs av ekonomiska familjestöd – halkar efter i tider av reallöneutveckling. För att förbättra ekonomin för de barnfamiljer som har den sämsta ekonomin har det särskilda bidraget för barn som finns inom bostadsbidraget höjts från den 1 januari 2012 och den nedre gränsen för de bostadskostnader för vilka bidrag kan lämnas, har sänkts. Även ungdomshushållen fick en höjd ersättning. Förändringen innebär en minskning av andelen individer med inkomster under 60 procent av medianen. Satsningen omfattade sammanlagt 1,2 miljarder kronor. Det innebär att det utbetalade snittbeloppet för en barnfamilj med bostadsbidrag ökar från 2011 års 2 021 kronor i månaden till 2012 års 2 765 kronor, vilket motsvarar en höjning med ca 37 procent. Dessutom genomfördes redan 2010 en höjning av flerbarnstilläggen inom det allmänna barnbidraget.

Till detta kommer även rätten till ekonomiskt bistånd som garanterar barnfamiljer en skälig levnadsnivå. Från den 1 januari 2012 höjdes riksnormen för alla grupper med tre procent, men även en särskild höjning för flertalet hushåll med barn.

Tillgång till hälso- och sjukvård

Adekvat tillgång till hälso- och sjukvård av god kvalitet bidrar till hälsa och ett aktivt deltagande i samhället. En majoritet av svenskar upplever att man har tillgång till den hälso- och sjukvård man behöver. Trots detta finns behov av riktade insatser för att åstadkomma ytterligare förbättringar. Öppna jämförelser av resultat, kvalitet och effektivitet är ett viktigt redskap som regeringen, i samarbete med bland annat Socialstyrelsen och Sveriges Kommuner och Landsting, använder för att driva ett systematiskt förbättringsarbete och jämlikhet framåt. Regeringen fortsätter att investera i vårdvalssystem och i att minska väntetider för hälso- och sjukvård. Exempel på åtgärder för att minska köer är den lagreglerade vårdgarantin och extra finansiella stimulansåtgärder. Dessa satsningar kompletteras av särskilda satsningar inom vissa områden som till exempel psykiatrin. Patientens ställning är en viktig aspekt för att skapa förbättrade möjligheter till delaktighet, valfrihet och inflytande i den egna vården. Tillgång till bra och ändamålsenlig

information om vård, omsorg och hälsa är nödvändig för att förstärka patientens ställning. I kommunikationen med patienter spelar internet och interaktiva tjänster generellt sett en alltmer central roll.

Hemlöshet

Socialstyrelsens senaste kartläggning över hemlöshetens omfattning och karaktär visar att ytterst få av personerna har lönearbete och att ekonomiskt bistånd är en vanlig inkomstkälla. Nästan hälften av de cirka 34 000 personer som inrapporterades som hemlösa eller utestängda från den ordinarie bostadsmarknaden 2011 bor i relativt långsiktiga boendelösningar, som till exempel försökslägenheter och bostäder där socialtjänsten hyr ut lägenheten. Av de inrapporterade hemlösa personerna befann sig cirka 4500 personer i akut hemlöshet, varav 280 sov ute eller i offentliga utrymmen. Kommunerna har ansvar för bostadsförsörjning och stöd till personer med olika former av social problematik. Regeringen har tillsatt en hemlöshetssamordnare med uppgift att stödja kommunernas arbete, särskilt det vräkningsförebyggande arbetet. Även förbättrad avhysningsstatistik och stöd till kommunernas bostadsförsörjningsplanering är insatser för att motverka hemlöshet.

Icke diskriminering **Riktlinje 10**

Arbetet för att förebygga diskriminering är viktigt inom såväl arbetslivet och utbildningsområdet liksom för att motverka fattigdom och social exkludering. Regeringens arbete med att säkerställa skydd oavsett diskrimineringsgrund och att lagstiftningen är så effektiv och heltäckande som möjligt drivs vidare. Regeringen kommer att överväga behovet av ytterligare åtgärder i strävan efter ett samhälle som är fritt från diskriminering.

Romer

I budgetpropositionen för 2012 anför regeringen att det fortfarande finns exempel på enskilda som tillhör en nationell minoritet som utsätts för diskriminering och negativt bemötande. En del är också mer ekonomiskt och socialt utsatta i samhället än majoritetsbefolkningen. Det är särskilt påtagligt bland romer. Regeringen bedömer att en rad insatser kommer att krävas för att romers situation ska kunna förbättras och för att välfärdsgapet till majoritetsbefolkningen ska bli mindre. Regeringen beslutade den 16 februari 2012 om skrivelsen ”En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032” (skr 2011/12:56). Det övergripande målet för den tjugoåriga strategin är att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är icke-rom. De då tjugoåriga romernas rättigheter bör tas tillvara inom ordinarie strukturer och verksamhetsområden i lika hög grad som rättigheterna för tjugoåringarna i den övriga befolkningen. Målgruppen är framför allt de romer som befinner sig i ett socialt och ekonomiskt utanförskap och är utsatta för diskriminering. Kvinnor och barn är särskilt prioriterade. Under 2012–2015 avsätter regeringen också 46 miljoner kronor för att finansiera utvecklingsarbetet. Regelbunden uppföljning av utvecklingen på nationell nivå avseende romers inkludering kommer att vara ett viktigt instrument för att säkerställa bättre genomförande av romers mänskliga rättigheter. Avsikten är att bland annat för romer följa upp det av riksdagen fastställda målet för svensk barn- och ungdomsutbildning liksom regeringens

mål om full sysselsättning.

Regeringens reformambitioner

Avgörande för ett högt välbefinnande, för såväl individen som för samhället i stort, är att det lönar sig att ta ett arbete för dem som inte arbetar och att anstränga sig mer för dem som redan har ett arbete. Jobbskatteavdraget är ett verkningsfullt medel i regeringens arbete för ett minskat utanförskap, en varaktigt ökad sysselsättning och för att göra det mer attraktivt med företagande. En ytterligare förstärkning av avdraget ökar antalet arbetade timmar genom såväl ytterligare sänkta trösklar för inträde på arbetsmarknaden. En förstärkning av jobbskatteavdraget förutsätter ett relativt stort reformutrymme.

Medlemsantalet i arbetslöshetskassorna har minskat och fler på arbetsmarknaden står utan inkomstrelaterat skydd vid arbetslöshet. Utgångspunkten för en modern välfärdsstat bör vara att alla med fast förankring på arbetsmarknaden ska vara berättigade till inkomstrelaterad arbetslöshetsersättning. Regeringen har under våren 2010 tillsatt den parlamentariska kommittén om hållbara försäkringar vid sjukdom och arbetslöshet för att se över hur sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna långsiktigt kan förbättras för att bli sammanhållna, balanserade och hållbara, samt bidra till långsiktigt högre sysselsättning.

Som ett led i arbetet med att förbättra integrationen på arbetsmarknaden har regeringen tillsatt en utredning som ska se över möjligheten att införa ett system med skattelättnader för företag i stadsdelar med utbrett utanförskap, så kallade nystartszoner. Målsättningen är att skapa jobb och öka sysselsättningen i områden där bland annat sysselsättningsgraden avsevärt understiger det nationella genomsnittet.

Den svenska modellen utgör en god grund för en väl fungerande arbetsmarknad. Regeringen anser att grunderna för arbetsrätten bör bestå även framöver. Vissa grupper som till exempel unga kan dock, till följd av utformningen av vissa delar av arbetsrätten, möta svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Det finns därför skäl att genomföra mindre justeringar av gällande regler för att minska dessa problem. Regeringen vill introducera två särskilda anställningsformer för lärlingar som ska underlätta ungas inträde på arbetsmarknaden. Frågan om en ny anställningsform för den som går en gymnasial lärlingsutbildning bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Vad gäller lärlingsprovanställningar har regeringen tillkallat en särskild utredare. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2012.

Både skattesystemets och socialförsäkringarnas utformning påverkar drivkrafterna för arbete, varför regeringens politik även fortsättningsvis är inriktad på att stärka arbetslinjen. Reformerna av trygghetssystemen ska följas upp och behovet av justeringar prövas för att underlätta vägen tillbaka till

arbete.

Aktivitetsersättningen för unga personer mellan 19 och 29 år som saknar arbetsförmåga på grund av sjukdom infördes 2003. Inom ramen för ersättningen erbjuds ungdomarna aktiviteter för att öka förutsättningarna för att förbättra arbetsförmågan och därmed på sikt kunna komma in i arbetslivet och lämna ersättningen eller få en tillvaro präglad av aktiviteter. En interdepartemental arbetsgrupp har bildats för att se över de åtgärder som idag erbjuds för att personer med aktivitetsersättning ska kunna lämna ersättningen och komma in på arbetsmarknaden och vilka ytterligare åtgärder som kan behöva vidtas för att fler unga personer med funktionsnedsättning ska kunna beredas möjlighet att få ett arbete istället för att uppbära aktivitetsersättning.

Mot bakgrund av den ökade medellivslängden och ett förestående ökande antal äldre i förhållande till antalet förvärvsaktiva har regeringen tillsatt en särskild utredare som ska analysera de pensionsrelaterade åldersgränserna samt de hinder och möjligheter som finns för ett längre arbetsliv. Utredaren ska också ta fram förslag och alternativa strategier för hur de pensionsrelaterade åldersgränserna ska hanteras.

4.2 Ökad kunskap

Politikens utmaningar

Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet. Kunskap ger människor möjlighet att växa och påverka sin situation. Utbildning bidrar till individers utveckling, samhällsengagemang och kritiska tänkande. En hög utbildningsnivå är nödvändig för att Sverige ska kunna stå starkt inför globaliseringens utmaningar och säkra välståndet. Ökad global konkurrens, demografiska förändringar och en snabb teknisk utveckling har gjort att kompetenskraven har ökat inom i stort sett alla delar av arbetsmarknaden. Arbetsmarknadens behov bör tas i beaktande när det gäller utbildning på alla nivåer så att vi kan säkra kompetensförsörjningen och konkurrenskraften inför framtiden.

Utbildningsväsendet saknar inte utmaningar. En sådan är de skillnader mellan grupper av elever som visat sig bestående över tid – flickor når bättre resultat än pojkar, elever som invandrat före skolstart når bättre resultat än elever som invandrat efter skolstart och elever med högutbildade föräldrar når bättre resultat än elever med lågutbildade föräldrar. Skolan måste kunna kompensera för detta, så att alla elever får likvärdiga förutsättningar att uppnå kunskapsmålen. Resultaten i grundskolan har sjunkit sedan 1990-talet. Drygt var tionde elev som avslutat grundskolan är inte behörig till gymnasieskolans nationella program. Totalt saknade 12,3 procent av de elever som lämnade grundskolan våren 2011 behörighet. Kvaliteten i högskoleutbildningarna behöver stärkas. Utmaningarna är många och för att möta dessa vidtar

regeringen en rad åtgärder för att förbättra resultaten inom det svenska utbildningssystemet i stort.

Politikens inriktning och reformambitioner

Regeringen har under de senaste åren genomfört en omfattande reformering av den svenska skolan och avser att även 2012 fortsätta sitt arbete för att förbättra utbildningssystemets olika delar. Den enskilt viktigaste faktorn för elevernas studieresultat i skolan är lärarna. Undervisningen i skolan ska bedrivas av välutbildade lärare som förmedlar kunskaper och värden och som motiverar eleverna att lära sig mer. Stora insatser görs för att höja lärarnas kompetens och läraryrkets status: lärarutbildningarna har gjorts mer specialiserade, behörighetskraven för att undervisa i skolväsendet har skärpts och kompetensutvecklingen för lärare fortsätter. Resultaten i grundskolan ska förbättras genom tydliga kunskapskrav och tidig uppföljning, så att eleverna kommer bättre förberedda till gymnasieskolan. Efter införandet under hösten 2011 av den nya reformerade gymnasieskolan fortsätter arbetet med att förbereda gymnasieeleverna för arbetsmarknad, entreprenörskap eller fortsatta studier. En skarpare granskning och ansvarsutkrävande av skolors kvalitet har införts. Den nya yrkeshögskolan ökar möjligheterna för vuxna att utveckla sin kompetens och stärka sin ställning på arbetsmarknaden. Under alltför lång tid har antalet utbildningsplatser varit det primära för reformer inom universitet och högskola, snarare än ökad utbildningskvalitet. Högre utbildning lägger grunden för framtidens forskning och bidrar till bildning och välutbildad arbetskraft. Därför prioriterar regeringen reformer som syftar till att höja kvaliteten i denna.

Att påverka skolans utveckling och vända en negativ utveckling innebär långsiktiga förändringar vars genomslag av naturliga skäl kan dröja innan en mätbar effekt uppstår. Därför kan det ta tid innan verksamheten i landets skolor förändrats i den riktning som regering och riksdag avsett. Trots detta avser regeringen att fortsätta med reformeringen av skolan med ambitionen att öka förutsättningarna för mer kunskap genom en framtidsinvestering i kunskapsnationen Sverige om totalt 7,7 miljarder kronor under perioden 2010-2014.

Grundskolan **Riktlinje 8, 9**

Regeringen har i sitt reformarbete fokuserat på de tidiga årskurserna eftersom de lägger grunden för en fortsatt framgångsrik utbildning. För att tidigt identifiera elever som är i behov av särskilt stöd har regeringen tagit initiativ till flera insatser för att stärka uppföljningen och utvärderingen av elevernas kunskapsutveckling, till exempel genom att införa krav på skriftliga omdömen från årskurs 1, betyg från årskurs 6 i grundskolan och fler nationella prov. Elevernas rätt till särskilt stöd har också skärpts. Dessutom har nya läroplaner med nya kursplaner införts i grundskolan. Regeringen genomför vidare en flerårig satsning på basfärdigheterna läsa, skriva och räkna samt från och med 2012 en särskild satsning riktad mot ett antal grundskolor i utsatta områden i syfte att utveckla metoder för att stödja eleverna i deras kunskapsutveckling

och höja kunskapsresultaten. Därutöver har också en utvärderingsfunktion för utbildningsområdet inrättats.

Gymnasie- Skolan

Hösten 2011 genomfördes en grundläggande reformering av gymnasieskolan med syftet att fler elever ska lämna gymnasieskolan med godkända betyg, öka genomströmningen och stärka elevernas förkunskaper inför yrkesliv och fortsatta studier. Ett viktigt inslag i reformen är att yrkesutbildningen i större utsträckning ska vara anpassad efter behoven på arbetsmarknaden. Därför har allt innehåll analyserats och uppdaterats i samråd med branscher och parter. Skolverket har även fått i uppdrag att lämna förslag på hur en systematisk och långsiktig uppföljning av före detta elevers etablering på arbetsmarknaden kan genomföras. Behörighetskraven för att tas in på ett nationellt program har skärpts så att eleverna är bättre förberedda för studierna och därmed har bättre förutsättningar att kunna fullfölja utbildningen inom normal tid. Innehållet i utbildningarna har omfördelats så att ett ökat fokus sätts på de ämnen som är mest centrala i utbildningen. För elever på ett yrkesprogram innebär det mer fördjupning i yrkesämnena och att mindre tid ägnas åt allmänna ämnen. För att skapa större utrymme för yrkesämnena ger yrkesprogrammen i den nya gymnasieskolan inte automatisk högskolebehörighet. Alla elever har dock rätt att läsa in grundläggande högskolebehörighet, antingen redan medan de läser yrkesprogrammet eller efteråt inom vuxenutbildningen.

Det individuella programmet har inte lyckats med sin uppgift att ge elever som saknar godkända grundskolebetyg de grundläggande kunskaper som krävs för att gå vidare till ett nationellt program på gymnasieskolan. Det har avskaffats och ersatts med fem introduktionsprogram som är bättre anpassade till elevers individuella behov, önskemål och förutsättningar; preparandutbildning, programinriktat individuellt val, yrkesintroduktion, individuellt alternativ samt språkintrouktion.

Genom den nya skollagen har elevens rätt till stöd för att nå målen med utbildningen skärpts, vilket också bidrar till att fler kan ges förutsättningar att nå målen för utbildningen. Från 2012 har Statens skolinspektion även tillförts särskilda medel för att utöka sin tillsyn och kvalitetsgranskning av gymnasial yrkesutbildning. Det gäller även arbetsplatsförlagd yrkesutbildning.

Komvux

När det gäller kommunal vuxenutbildning kommer den nya skollagen att stärka möjligheten till en utbildning som är anpassad efter individens behov och förutsättningar. Detta bland annat genom att yrkes- och studievägledning kommer att bli en rättighet för alla elever, att den individuella studieplanens betydelse stärks och att validering kommer att få en mer framträdande roll som en självklar del av utbildningen. Regeringens förhoppning är att utbildningen inom kommunal vuxenutbildning i framtiden bättre ska motsvara individers varierande behov. Detta i sin tur kan leda till bättre genomströmning och bättre studieresultat även inom denna utbildningsform.

*Fortsatt
satsning på
lärares
kompetens*
Riktlinje 8, 9

Regeringen anser det fortsatt angeläget att stärka lärarnas kompetens och höja statusen på läraryrket. För att öka kvaliteten i skolan har ett lärarpaket med fortsatta satsningar på kompetensutveckling för lärare initierats, det så kallade Lärarlyftet II, och lärarutbildningarna har reformerats. De nya lärarutbildningarna ger en mer specialiserad utbildning, inriktad mot olika åldersgrupper av elever och olika ämnen. Vidare har en yrkeslegitimation för lärare och förskolelärare införts som bland annat syftar till att höja läraryrkets status. Kravet på behörighet för skolform, ämne och årskurs där läraren undervisar har skärpts. Regeringen har också för avsikt att genomföra en särskild karriärsutvecklingsreform med olika utvecklingssteg för yrkesskicklighet inom grund- och gymnasieskolan. För yrkeslärare införs möjlighet att praktisera på en arbetsplats, minst två veckor vart femte år, i syfte att uppdatera sina yrkeskunskaper. Därutöver genomförs från och med 2012 en fortbildnings-satsning för lärare som undervisar i matematik i skolan samt insatser som syftar till att stärka elevhälsan i grundskolan.

För att möta arbetsmarknadens krav och den ökade konkurrensen från omvärlden satsar regeringen på stärkt undervisning i matematik, naturvetenskap och teknik. Hösten 2011 infördes en försöksverksamhet med ett fjärde tekniskt år i gymnasieskolan som ska leda till en gymnasieingenjörsexamen. Från 2012 ska det även bli möjligt för elever från naturvetenskaps- och teknikprogrammen att efter avslutad utbildning praktisera inom tekniksektorn. Denna satsning ska enligt planen få ett finansiellt stöd från regeringen från 2013 om motsvarande 100 miljoner på tre år. Kreativitet och företagsamhet hos eleverna uppmuntras genom insatser som främjar entreprenörskap och skapande verksamhet i skolan. Genom gymnasie-reformen kommer eleverna att bli bättre förberedda för de krav som det moderna arbetslivet och utvecklingen inom olika yrken och branscher ställer vilket underlättar ungdomars etablering på arbetsmarknaden, som anställda eller inom eget företagande.

För att stötta regioner som drabbats hårt av konjunkturedgången tillför regeringen cirka 1 850 nya platser på högskola, yrkeshögskola och i den kommunala vuxenutbildningen i Västra Götaland för 2012. Satsningen bör fortsätta med cirka 1600 platser 2013 och cirka 300 platser 2014. Totalkostnaden för utbildningsplatserna, inklusive studiestöd, uppgår till 376,5 miljoner kronor 2012–2014.

*Yrkes-
utbildning i
gymnasie-
skolan*

Innehållet i all grundläggande yrkesutbildning i gymnasieskolan har från och med hösten 2011 uppdaterats, bland annat i syfte att bättre svara mot behoven på arbetsmarknaden. För att förstärka samarbetet mellan utbildningsväsende, parter och branscher har Skolverket fått i uppdrag att inrätta nationella programråd för yrkesprogrammen. Krav på lokal samverkan mellan skola och arbetsliv har också införts. I syfte att bredda möjligheterna för eleverna görs den största satsningen någonsin på gymnasial lärlingsutbildning som en alternativ väg till yrkesexamen inom gymnasieskolans yrkesprogram, där mer

än halva utbildningstiden ska vara förlagd till en eller flera arbetsplatser. Skolverket har fått i uppdrag att följa upp den pågående försöksverksamheten med gymnasial lärlingsutbildning som inleddes 2008. Myndigheten ska även utveckla styrdokument och stödmaterial i syfte att underlätta planering, genomförande, bedömning och av lärande som sker på en arbetsplats.

*Yrkes-
högskolan*
Riktlinje 7-9

Kraftiga förstärkningar har under de senaste tre åren gjorts på utbildningsområdet, vilket bland annat har inneburit att yrkeshögskolan har fått extra resurser för att fler ska få utbildning inom områden där det finns behov av utbildad arbetskraft när konjunkturen är på väg upp. Under 2011 deltog cirka 44 000 personer i någon av yrkeshögskolans drygt 1 100 utbildningar som bedrevs av 241 olika utbildningsanordnare. Myndigheten för yrkeshögskolan har alltsedan starten 2009 ett tydligt uppdrag att se till att utbildningar som ska ingå i yrkeshögskolan svarar mot behovet av kvalificerad arbetskraft i arbetslivet eller medverkar till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom vissa smala yrkesområden. Ökade möjligheter att delta i yrkesutbildningar skapar möjligheter för grupper som drabbats hårt av arbetslöshet att snabbare komma i arbete. Myndigheten för yrkeshögskolan har fått i uppdrag att förbereda och genomföra ett pilotprojekt med start hösten 2012 i syfte att förbättra tillgängligheten till yrkeshögskoleutbildning för personer med funktionsnedsättning. Projektet får omfatta högst fem utbildningsanordnare som vardera genomför högst två utbildningsomgångar.

Yrkesvux
Riktlinje 8

För att möta lågkonjunkturen och större ungdomskullar beslutade regeringen 2009 om en riktad satsning på yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning inom kommunal vuxenutbildning och vuxenutbildning för utvecklingsstörda (yrkesvux). Syftet med yrkesvux är bland annat att ge arbetslösa möjligheter till yrkesutbildning eller ge personer som hotas av varsel möjlighet till omställning, men också till att motverka brist på yrkesutbildade personer genom att ge den enskilde möjligheten att genomgå grundläggande yrkesutbildning utifrån egna önsknings och behov. Satsningen på yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning har pågått sedan 2009 och planeras att fortsätta till och med 2013. Under 2012 kommer den att omfatta cirka 5000 årsplatser. Delar av denna ska reserveras för satsningen på utbildning för arbetslösa ungdomar i åldrarna 20-24 år. Regeringen genomför även en satsning på lärlingsutbildning inom vuxenutbildningen, motsvarande cirka 5 900 årsplatser 2011 till 2014. Lärlingsutbildning för vuxna får även omfatta personer som tillhör målgruppen för vuxenutbildning för utvecklingsstörda. Satsningarna på yrkesvux och lärlingsutbildning för vuxna är satsningar utöver kommunernas ordinarie yrkesutbildning inom komvux.

*Kompetens-
försörjning och
resurs-
utnyttjande*
Riktlinje 8

För att underlätta och stärka samarbetet inom kompetensförsörjningsområdet har regeringen gett aktörer med regionalt tillväxtansvar i respektive län i uppdrag att under 2010 etablera kompetensplattformar för samverkan inom kompetensförsörjning och utbildningsplanering på kort och lång sikt. Regeringen gav vidare under 2010 fem myndigheter i uppdrag att samverka för

att öka samordningen på nationell nivå inom kompetensförsörjningsområdet. Syftet med uppdraget är att stärka förutsättningarna för att privat och offentlig verksamhet får tillgång till efterfrågad kompetens och därmed stärka konkurrenskraften och bidra till hållbar nationell och regional tillväxt. Uppdraget ska bidra till att skapa bättre planeringsförutsättningar och resursutnyttjande avseende kompetensförsörjningsinsatser. Besluten är ett led i regeringens ambition att stärka samverkan mellan den regionala tillväxtpolitiken, arbetsmarknadspolitiken och utbildningspolitiken.

*Resurs-
tilldelning
universitet
och högskolor*
Riktlinje 9

Även inom högre utbildning och forskning har ett flertal reformer initierats. Regeringen anser att det är angeläget att ersättningssystemen i såväl forskning som högre utbildning premierar kvalitet i högre utsträckning än idag. Universitet och högskolor kommer från och med 2013 delvis att tilldelas resurser på grundval av kvalitetsutvärderingar av utbildningarnas resultat. Den kvalitetsbaserade resurstilldelningen ska omfatta 295 miljoner kronor då den är fullt utbyggd 2015. För att stärka kvaliteten i utbildningar inom humaniora och samhällsvetenskap har regeringen i budgetpropositionen för 2012 avsatt ytterligare medel som innebär en förstärkning av humaniora och samhällsvetenskap med 800 miljoner kronor 2013 jämfört med 2011.

*Anknytning
till arbets-
marknaden*
Riktlinje 7-8

För att förbereda de studerande för det framtida arbetslivet bör universitet och högskolor på ett systematiskt sätt arbeta med utbildningarnas anknytning till arbetsmarknaden. Regeringen anser att det i dag saknas en samlad bild av lärosätenas arbete med utbildningarnas arbetsmarknadsanknytning, både vad gäller omfattning och vilka metoder som är framgångsrika. I regleringsbrevet för 2012 gavs Högskoleverket i uppdrag att kartlägga hur lärosätena arbetar med utbildningarnas arbetsmarknadsanknytning. Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2012.

*Kvalitet i
högre
utbildning och
forskning*
Riktlinje 9

För att kunna nå en ökad kvalitet i högre utbildning och forskning är det enligt regeringens uppfattning nödvändigt med en ökad koncentration av kompetens genom att lärosätena profilerar sig och utvecklar samverkan med varandra. På så sätt kan utbildnings- och forskningsmiljöerna stärkas, lärosätenas konkurrenskraft öka, sårbarheten minska och resurserna utnyttjas effektivare.

Lärosätenas samverkan sinsemellan och med det omgivande samhället ökar och det ställs allt större krav på universitetens och högskolornas roll i samhällsutvecklingen. En avgörande förmåga blir att kunna delta i den ökande globala konkurrensen om kunskapsproduktion, forskningsexcellens och spetskompetenser. Regeringen ser positivt på att lärosätena stärker kopplingen mellan utbildning, forskning och innovation och att lärosätena i sina strategier utifrån detta perspektiv utvecklar samverkansformer med det omgivande samhället.

För att uppnå målet om en högskola i världsklass anser regeringen också att arbetet med att öka lärosätenas självständighet bör fortsätta. Den utveckling

som har inletts måste dock kombineras med ett väl fungerande system för kvalitetsutvärdering och statsmakternas behov av ekonomisk kontroll, uppföljning och ekonomiskt ansvarstagande måste tillgodoses.

Tillgänglighet

Intresset för högre utbildning har varit fortsatt stort på grund av stora ungdomskullar och den ekonomiska krisen. Regeringen bedömer dock att en minskning av antalet sökande är att vänta inom de närmaste åren, då ungdomskullarnas storlek minskar kraftigt. Tillgängligheten till och möjligheterna för högre utbildning stärks genom en förbättrad ekonomi för studenterna då studiemedlen höjdes från och med hösten 2011.

Utbildning för personer med utländsk examen

Riktlinje 8

Under 2000-talet har möjligheterna till kompletterande utbildningar för personer med utländsk examen ökat. Utbildningarna har under de senaste åren gått från att vara allmänna till att bli specifika för olika yrkesgrupper. Under 2010 pågick vid flera lärosäten kompletteringsutbildningar enligt regeringsuppdrag för jurister, lärare, personer med avslutad läkar- och sjuksköterskeutbildning samt personer med avslutad tandläkarutbildning från tredje land. För 2012 har 51 miljoner kronor avsatts för kompletterande utbildningar för personer med utländsk examen.

4.3 Ett innovativt och dynamiskt näringsliv med nya och växande företag

Politikens utmaningar

Handel med varor och tjänster, företagens direktinvesteringar och arbetskraftens rörlighet över gränserna – det som bland annat ingår i begreppet globalisering – är förutsättningar för ekonomiskt välstånd i ett litet land som Sverige. Öppna marknader med väl fungerande konkurrens är grunden för ett livskraftigt och dynamiskt näringsliv och därmed ökad sysselsättning. För att kunna dra nytta av globaliseringens fördelar ställs samtidigt krav på ekonomins förmåga till ständig anpassning till nya förutsättningar. Ett innovativt och dynamiskt näringsliv med god anpassningsförmåga är centralt för tillväxten genom ökad produktivitet och sysselsättning. I en globaliserad värld måste den svenska konkurrenskraften främst bygga på ett högt kunskapsinnehåll. Statens roll är att avhjälpa marknadsmisslyckanden på ett sätt som skapar bättre förutsättningar för företagens möjligheter att utveckla produkt-, tjänste- och processinnovationer.

I internationella jämförelser av länders innovationsklimat ligger Sverige sedan många år bland de främsta. Det är emellertid viktigt att Sverige fortsätter att bygga vidare på sina styrkor; den konkurrenskraftiga industriella basen, den växande tjänstesektorn och den välutbildade arbetskraften. Det är med kunskap och kvalitet som svenska företag bäst kan konkurrera. Genom privata och offentliga satsningar på infrastruktur, utbildning, forskning och innovation säkerställs företagets förmåga att konkurrera på världsmarknaden. För att förbättra förutsättningarna för god ekonomisk tillväxt är åtgärder som bidrar

till att öka sysselsättningen, investeringarna och produktiviteten avgörande. Den ekonomiska tillväxten måste dessutom vara förenlig med en god miljö och hälsa, det vill säga den ska vara uthållig.

Politikens inriktning och reformambitioner

Forskning, utveckling och innovation är centrala delar av tillväxtpolitiken. I en globaliserad värld måste svensk konkurrenskraft främst bygga på ett högt kunskapsinnehåll i våra exportprodukter. Regeringens mål är att Sveriges ställning som forskningsnation ska stärkas, och därmed stärks den svenska konkurrenskraften och kunskapsförsörjningen. Forskningen ska vara av hög internationell kvalitet.

För att utnyttja globaliseringens fördelar, öka produktiviteten samt stimulera förnyelse är det viktigt att främja god konkurrens och företagande. Onödiga hinder för de företag som vill etablera sig i Sverige ska tas bort. Därmed ökar konkurrensen vilket leder till lägre priser och ett större och mer varierat utbud av varor och tjänster. Ökad internationell konkurrens bidrar till att göra svenska företag mer produktiva genom att de får tillgång till nya idéer och nya produktionsmetoder. Genom en aktiv och pådrivande roll inom EU verkar regeringen för att den inre marknaden ska utvecklas och förbättras till gagn för medborgare, konsumenter och företag samt för att frihandeln värnas i utformningen av den gemensamma handelspolitiken.

FoU och innovation **Riktlinje 4**

Regeringen lämnade 2008 en forsknings- och innovationsproposition avseende perioden 2009–2012. Förslagen i propositionen innebär att de statliga FoU medlen successivt höjs med upp till 5 miljarder kronor fram till 2012. Resurstillskotten är de största som gjorts i någon forskningsproposition i Sverige. I propositionen lanserade regeringen ett nytt inslag i systemet för forskningsfinansiering: strategiska satsningar. Dessa satsningar görs inom de strategiskt viktiga områdena medicin, teknik och hållbar utveckling. Regeringen presenterade också åtgärder för att främja nyttiggörande och kommersialisering av forskningsresultat, bland annat genom ökad tillgång till offentligt riskkapital och förstärkta resurser till lärosätenas verksamhet i form av innovationskontor.

Regeringen avser att lägga en ny forsknings- och innovationsproposition under hösten 2012. Arbetet med propositionen har påbörjats. Propositionen kommer att inriktas mot att stärka kvaliteten i forskningen för att skapa förutsättningar för en forskning av hög internationell klass och öka innovationsförmågan i det svenska samhället. Under 2011 har regeringen även inlett arbetet med en innovationsstrategi i syfte att förbättra innovationsklimatet i det svenska samhället.

Genom förslag i budgetpropositionen för 2012 har tre skatteåtgärder som bidrar till att stimulera forskning och innovation genomförts: 1) den existerande rätten för företag att göra avdrag för utgifter för forskning och

utveckling som berör företagets kärnverksamhet utvidgas, 2) expertskatten förenklas vilket ska underlätta rekryteringen av ledande internationella experter och forskare till Sverige 3) privatpersoner ska få rätt till skattereduktion för penninggåvor till ideell verksamhet i form av bland annat främjande av vetenskaplig forskning.

För att öka antalet forskningsresultat som kommersialiseras får lärosätena och dess holdingbolag särskilda medel 2012 för att bygga upp så kallade idébanker med forskningsresultat som forskare av olika anledningar inte driver vidare till kommersialisering. Uppbyggnaden av idébanker inkluderar även införande av en struktur och process för att hitta eventuella samarbetspartners och kommersialisera sådana forskningsresultat.

Regeringen avser att reformera det statliga riskkapitalsystemet till företag i syfte att öka effektiviteten och tydligheten. Bland annat för att stärka förutsättningarna för kommersialisering av kunskapsintensiva idéer i tidiga skeden. I vårändringsbudgeten finns ett förslag om tillvägagångssätt för inrättandet av en gemensam organisation omfattande verksamheterna inom Almi Företagspartner AB⁴ och Innovationsbron AB⁵ som aviserades i BP 2012. Vidare ser regeringen över möjligheten att samordna statens insatser för riskkapital till företag i tillväxtfaser och återkommer med förslag om detta i budgetpropositionen för 2013.

Innovation **Riktlinje 4**

För att Sverige fortsatt ska kunna erbjuda innovationsförutsättningar i världsklass och dessutom förbättra dem ytterligare, har regeringen inlett arbetet med att formulera en nationell innovationsstrategi med sikte på år 2020. Under 2010 presenterade regeringen en strategi för ökad tjänsteinnovation som ett första steg i att utarbeta en nationell innovationsstrategi. I tjänsteinnovationsstrategin angavs inriktningen på arbetet inom fyra prioriterade områden:

- Ändamålsenliga och effektiva ramvillkor för tjänsteinnovation
- Kunskap och kompetens för tjänsteinnovation
- Digital infrastruktur för tjänsteinnovation samt
- Internationalisering av tjänsteinnovation.

Med utgångspunkt i den kommande nationella innovationsstrategin, och en rad pågående processer som på olika sätt relateras till denna, kommer insatser inom en rad områden inriktas på att öka utväxlingen från investeringar i FoU och samtidigt bidra till att undanröja hinder för innovativa företag att utvecklas och

⁴ ALMI Företagspartner AB ägs av staten tillsammans med regionerna och består av ett moderbolag och 19 dotterbolag vilka utgörs av 17 regionala dotterbolag samt ALMI Invest AB och IFS Rådgivning AB som inriktar sig på stöd till företagare med utländsk bakgrund.

⁵ Innovationsbron AB är ett statligt ägt bolag som ska främja kommersialiseringen av kunskapsintensiva affärsidéer över hela Sverige. Bolaget investerar såddkapital i företag med stor marknadspotential och utvecklar, tillsammans med lokala och regionala partners, ett nätverk av företagsinkubatorer.

växa. Regional tillväxt utgör ett betydelsefullt perspektiv i en nationell innovationsstrategi. Ett ökat och effektivt samspel mellan olika nivåer – EU, nationell och regional nivå och mellan de tre delarna av kunskapstriangeln – utbildning, forskning och innovation är viktigt och bidrar till att förstärka helheten.

*Konkurrens
och statsstöd*
Riktlinje 6

Konkurrens fyller en viktig funktion i fråga om att stimulera innovation och effektivitet hos företagen. En effektiv konkurrens leder till att näringslivet blir mer dynamiskt med fler och mer konkurrenskraftiga företag som har bättre förmåga till anpassning till nya förutsättningar. För köparna skapar konkurrens högre kvalitet, lägre priser och ökad valfrihet. Positiva samhällsekonomiska effekter i form av ökad tillväxt och fler arbeten skapas när fler innovativa företag utvecklar nya produkter och tjänster. En fortsatt effektiv tillsyn är av stor vikt för att skapa förutsättningar för öppna och väl fungerande marknader som leder till de positiva effekterna. Flera delar av den svenska ekonomin har liberaliserats och därmed öppnats för nya aktörer, inte minst inom välfärdsområdet. De nyligen genomförda reformerna om valfrihet har inneburit att såväl valfriheten som antalet aktörer har ökat. Hälso- och sjukvårdsområdet och äldreomsorgen står för en betydande andel av den svenska ekonomin. Det finns därför en stor potential till betydande samhällsekonomiska vinster inom denna sektor, bland annat genom regeringens pågående reformer och initiativ. Likvärdiga spelregler mellan privat och offentlig sektor måste gälla. Regler för att begränsa statliga myndigheters säljverksamhet på marknaden har därför nyligen införts i konkurrenslagen. Statliga myndigheter bör som regel inte bedriva säljverksamhet på marknaden och staten bör i princip inte äga bolag som verkar på kommersiella marknader med fungerande konkurrens – såvida inte bolaget har ett särskilt samhällsuppdrag som är svårt att klara av på annat sätt. När det gäller statliga stöd till företag bör dessa begränsas till sådana åtgärder som avser att motverka främst marknadsmisslyckanden. Den så kallade Statsstödsutredningen tillsattes 2010 för att se över de svenska tillämpningsbestämmelserna avseende EU:s bestämmelser om statligt stöd och betänkandet överlämnades till regeringen i oktober 2011. Utredningen har remitterats till den 1 mars 2012 och bereds för närvarande inom regeringskansliet.

*Villkor för
företagande
och
förenklings-
arbetet*
Riktlinje 6

Goda villkor för företagande är avgörande för ekonomisk tillväxt. För att uppnå en hög nivå på de privata investeringarna krävs att Sverige har ett bra företagsklimat. En viktig del i ett förbättrat företagsklimat är arbetet med att förenkla för företagen att starta och driva företag och minska företagens administrativa kostnader. Regeringens arbete med att säkra ett livskraftigt näringsliv och förenkla för företagen kommer därför att drivas vidare. Förenklingsarbetet för perioden 2011-2014 inriktas bland annat på; sänkta administrativa kostnader, ett minskat och förenklat uppgiftslämnande för företagen, en breddning till att omfatta kommuner och länsstyrelser och

arbetet med bättre konsekvensutredningar intensifieras⁶.

Arbetet inom EU med att förenkla för företag är viktigt för att bland annat säkerställa en effektiv inre marknad (se stycket nedan om den inre marknaden), men det är även en förutsättning för att nå framgång i arbetet med att höja kvaliteten i EU:s lagstiftning samt för det nationella förenklingsarbetet. Det är därför en prioriterad fråga för Sverige att driva på förenklingsarbetet inom EU. Frågor som Sverige särskilt lyfter fram är att huvudprincipen vid utformning av regler alltid ska vara att ha det mindre företaget som utgångspunkt (principen *Tänk småskaligt först*), att samtliga lagstiftningsförslag medföljs av en konsekvensutredning som belyser effekter och kostnader till följd av förslag samt att arbetet med att minska bördan och byråkratin till följd av EU-lagstiftning fortsätter dock utan att försvaga de arbetsmiljökrav som gäller på nationell nivå.

*Företags-
beskattning*
Riktlinje 6

Den ständigt pågående strukturomvandlingen i svensk ekonomi bör mötas genom goda skattemässiga villkor för företagande och investeringar i Sverige. Befintliga företag ska kunna expandera, utländska företag etableras och nya företag bildas. En strategisk del av arbetet sker genom Företagsskattekommittén (dir. 2011:1). Kommittén har ett brett uppdrag och ska fram till utgången av 2013 lämna tre betänkanden. Kommittén har nyligen i ett första steg presenterat ett delbetänkande kring skatteincitament för riskkapital (SOU 2012:3). Förslagen har remitterats och regeringen fortsätter arbetet med en fördjupad analys av möjligheterna att förstärka incitamenten ytterligare och återkommer till frågan i budgetpropositionen för 2013. I ett andra steg ska kommittén undersöka möjligheterna att införa skatteincitament för forskning och utveckling. Ett betänkande kring denna fråga ska lämnas senast den 1 oktober 2012.

Kommitténs huvuduppdrag handlar om möjligheterna att minska beskattningen av riskkapital i bolagssektorn och att göra villkoren mer lika för finansiering med eget kapital och lån. Bakgrunden till uppdraget ges av den tilltagande skattekonkurrensen på bolagsskatteområdet som visar sig i att ett antal länder har sänkt eller planerar att sänka sina bolagsskattesatser. Den globala skattekonkurrensen gör att skatteplaneringen ökar när internationellt verksamma företag och andra institutioner utnyttjar som finns mellan olika länders skattesystem.

⁶ Beslut 30 juni 2011 till Tillväxtanalys om att upprätta beräkningsstöd inom ramen för konsekvensutredningsarbetet (N2011/4209/ENT)

Beslut 21 juni 2011 till Länsstyrelserna att genomföra insatser för att förenkla för företagen på länsnivå (N2011/4051/ENT)

Beslut 21 juni 2011 till Tillväxtverket att genomföra insatser för att förenkla för företagen på kommunalnivå (N2011/4050/ENT)

Beslut 20 oktober 2011 till 13 myndigheter att genomföra insatser för att möjliggöra ett framtida förenklat och minskat uppgiftslämnande (N2011/5884/ENT)

Beslut 25 augusti 2011 om tilläggsdirektiv till Regelrådet (dir. 2011:71) (N2011/4209/ENT)

I kommitténs uppdrag ingår också att ta fram förslag som breddar skattebasen för att möjliggöra en sänkning av de skatter som betalas av bolagssektorn. Förändringar ska ske på ett sätt som medför goda skattemässiga villkor för företagande. Investeringar och sysselsättning ska gynnas och företagens finansiella motståndskraft stärkas. Den svenska bolagsskatten ska behålla sin konkurrenskraft och genererar stabila skatteintäkter. Slutbetänkandet ska redovisas senast den 1 november 2013. Därutöver eftersträvar regeringen ett effektivt system för statlig finansiering av företag i tidiga skeden och har nyligen genomfört en översyn av effektivitet och uppdrag hos statliga riskkapitalaktörer. Ett antal förändringar på detta område i syfte att stärka insatserna i tidiga skeden samt öka effektivitet och kundnytta aviserades i budgetpropositionen för 2012 och implementeringen av dessa pågår nu.

Regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning
Riktlinje 6

Den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007-2013 samt skrivelsen ”Strategiskt tillväxtarbetet för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning” (Skr. 2009/10:221) ligger till grund för ett samordnat regionalt tillväxtarbete i Sverige (se avsnitt 6). Strategin utgör ett betydelsefullt verktyg för att föra ut EU:s gemensamma målsättningar för tillväxt och sysselsättning och övergripande nationella målsättningar samt ligger till grund för de regionala utvecklingsprogrammen och strukturfondsprogrammen, som är viktiga instrument för att uppnå målen i Europa 2020-strategin. Erfarenheterna från detta arbete och riktlinjerna i Europa 2020-strategin kommer att utgöra en grund för regeringens fortsatta arbete med regional tillväxt.

Tillgänglighet till service
Riktlinje 4, 6

Insatser som syftar till en god tillgänglighet till service är viktiga för att skapa attraktiva miljöer både för medborgare och för näringsliv i alla delar av landet. Regeringen tog i januari 2011 beslut om att fördela 80 miljoner kronor till regional nivå under perioden 2011–2014 som kan användas till insatser som syftar till att stärka bland annat butiker och drivmedelsstationer med strategisk betydelse i gles- och landsbygder samt för att utveckla nya innovativa servicelösningar i dessa områden. Detta är medel utöver de ca 43 miljoner kronor som länen själva årligen prioriterar inom ramen för anslaget ”Regionala tillväxtåtgärder”. Under 2009 beviljades dessutom ca 10 miljoner kronor från tidigare regeringsbeslut till insatser inom området kommersiell service. Genom landsbygdsprogrammet ska landsbygdens villkor ytterligare förbättras under mandatperioden.

Regionala innovationssatsningar
Riktlinje 4, 6,7

ALMI Företagspartner AB (ALMI) är en viktig aktör för finansiering och affärsrådgivning till svenska små och medelstora företag. För att stärka innovationsklimatet ytterligare genomförs bland annat en satsning på ALMI:s rådgivnings- och mentorverksamhet, innovationsfinansiering, ytterligare satsningar på att förenkla för företag samt särskilda satsningar på exportrådgivning till små- och medelstora företag. Ökat entreprenörskap och utvecklad innovationsförmåga ska bidra till förnyelse av ekonomin. Under 2011-2014 satsar regeringen 100 miljoner kronor årligen på kvinnors

företagande med ambassadörer för kvinnors företagande, affärs- och innovationsutveckling, insatser på högskolor och universitet, styrelsekraft, rådgivning i samband med mikrofinansiering, innovationsfinansiering, mentorskap samt ägarskiften. Dessutom utökas satsningen på inkubatorer genom en förstärkning till Innovationsbron AB. Satsningen på rådgivning och mentorskap för företagare, bland annat invandrare, förstärks. De innovationsfrämjande insatserna för bland annat tjänsteinnovation, unga innovatörer och inkubatorer förstärks. Regeringen finansierar också genomförandet av en nationell handlingsplan för kulturella och kreativa näringar för att skapa goda förutsättningar för entreprenörer samt potentiella och befintliga företagare inom kulturella och kreativa näringar att utveckla sina affärsidéer och företagande. Satsningarna uppgår totalt till ca 400 miljoner kronor per år för perioden 2011–2014. Därutöver avsattes 2 miljarder kronor redan 2010 för satsningen ”Inlandsinnovation”. Likaså har ett strategiskt och samlat arbete för att främja turistnäringen startat. Flera myndigheter arbetar gemensamt kring detta och ett nationellt utvecklingscentrum för turistnäringen inrättades under hösten 2010. Regeringen satsar också 60 miljoner mellan 2012–2014 på att utveckla attraktiva turistdestinationer i Sverige.

*Den digitala
agendan*
Riktlinje 4

För att möta de utmaningar som finns både internationellt och nationellt och ta tillvara möjligheter som digitaliseringen av samhället erbjuder har en sammanhållen strategi utarbetats, ”It i människans tjänst – en digital agenda för Sverige” (Dnr 2011/342/ITP). Den digitala agendan är ett verktyg för regeringens insatser och åtgärder på it-området med målet att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. I den digitala agendan redogörs för strategiska utmaningar och planerade insatser inom ett stort antal områden, bland annat digitalt innanförskap, e-tjänster, it i vård och omsorg samt informationssäkerhet.

Regeringen beslutade i november 2009 om en bredbandsstrategi för Sverige. I den av regeringen 2009 beslutade bredbandsstrategin anges bredbandsmålen: 2020 bör 90 procent av alla hushåll och företag ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s. Delmålet att 40 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s år 2015 är redan uppnått. För att stimulera utbyggnaden av bredband i lands- och glesbygder har regeringen i budgetpropositionen för 2012 avsatt närmare en halv miljard kronor för perioden 2012–2014.

Regeringen har vidare 2011 beslutat om en ny riktlinje för hastigheten på Internet. Målsättning är att så många som möjligt ska ha tillgång till minst 1 Mbit/s. Genomförandet av det så kallade telekompaketet med ändrade EU-regler för den elektroniska kommunikationssektorn innebär bättre fungerande marknader och långsiktigt hållbar konkurrens. En proposition lämnades till riksdagen den 17 mars 2011. De nya reglerna trädde i kraft den 1 juli 2011 och ändringar i lagen om elektronisk kommunikation (LEK) trädde ikraft i juli 2011. Bland bestämmelserna finns höjda krav på att operatörer ska vara tydliga

och informera sina kunder om eventuella begränsningar i tjänster. Ytterligare konsumentstärkande bestämmelser införs, bland annat krav om längsta bindningstid, begränsad avtalstid och tillgänglighet för människor med särskilda behov. Ytterligare befogenheter ges till Post-och telestyrelsen för att stärka förutsättningarna för konkurrens på marknaden och effektivisera myndighetens arbete. Lagstiftningen moderniseras utifrån den tekniska utveckling som sker på området i det att bestämmelserna görs mer teknikneutrala. Förändringar görs avseende användningen av den viktiga insatsvaran radiofrekvenser där steg tas på vägen mot att liberalisera hanteringen av dessa och göra den mer marknadsstyrd.

I maj 2010 antog riksdagen en mer modern och ändamålsenlig lagstiftning för förvaltning av radiofrekvenser för att kunna möta den tekniska och marknadsmässiga utvecklingen.

Samtliga de här nämnda insatserna syftar till att Sverige ska möta målen som formulerats i kommissionens flaggskeppsinitiativ inom ramen för Europa 2020-startegin "En digital agenda för Europa"⁷ och ambitionen att realisera en digital inre marknad till år 2015.

*Den inre
marknaden*
Riktlinje 6

Vid Europeiska rådets möten i oktober och december 2011 har olika åtgärder på EU:s inre marknad lyfts fram som en central del i det tillväxtfrämjande arbetet. I slutsatserna från Europeiska rådet i mars 2012 fokuserades på vikten av styrning, i form av genomförande och tillämpning av beslutad lagstiftning, i synnerhet inom ramen för tjänstedirektivet. Tjänstedirektivet har framgångsrikt genomförts i Sverige. Genomförandet möjliggjordes genom en omfattande insats där ett stort antal departement och myndigheter på både regional och kommunal nivå varit involverade. Tjänstedirektivet har också inneburit att en nationell web-baserad kontaktpunkt upprättats. Kontaktpunkten syftar till att förenkla tjänsteföretagens administrativa hantering när dessa vill tillhandahålla tjänster över gränserna⁸. Den svenska kontaktpunkten har i kommissionens rapport "Europe can do better" lyfts fram som ett exempel på god implementering av tjänstedirektivet⁹. I Europeiska rådets slutsatser från mars 2012 betonades även viktiga åtgärder för att skapa en digital inre marknad till år 2015. På nationell nivå tar regeringen även ett samlat grepp för att Sverige ska ha Europas mest attraktiva förutsättningar för e-handel år 2015.

En väl fungerande marknad till gagn för medborgare och företag kräver konkurrens på lika villkor och förutsebarhet kring regelverken. När regelverket utarbetats på EU-nivå ska det omsättas nationellt och tillämpas likvärdigt i

⁷ KOM(2010) 245 slutlig

⁸ www.verksamt.se/eugo

⁹ Europe can do better, Report on best practice in Member States to implement EU legislation in the least burdensome way, European Commission, Secretariat-General, High Level Group of Independent Stakeholders on Administrative Burdens

samtliga medlemsländer för att den inre marknaden ska fungera optimalt. För att skapa goda förutsättningar för tillväxt måste regelverket vara väl avvägt när det gäller omfattning och innehåll såväl på EU-nivå som nationell nivå. Regelförenkling, tidsenligt och korrekt genomförande av EU-direktiv kräver kontinuerligt fokus och Regeringskansliet arbetar fortlöpande med dessa frågor.

Regeringen prioriterar arbetet med att förbättra genomförandet av EU-direktiv och delar analysen att ytterligare verktyg till stöd för förbättrat genomförande och tillämpning av inre marknadsregelverket, i enlighet med resonemangen i Montirapporten, kan behövas.

Transporter
Riktlinje 5, 6

Väl fungerande transporter är av stor betydelse för en långsiktigt hållbar transportförsörjning för näringslivets konkurrenskraft och för investeringsklimatet. Regeringen beslutade i mars 2010 om en trafikslagsövergripande nationell plan som innehåller satsningar på närmare 500 miljarder kronor för perioden 2010–2021. Regeringen har därefter tillskjutit ytterligare medel till transportinfrastrukturen: 800 miljoner kronor 2011 och 5 miljarder kronor 2012 och 2013. Avsikten är att öka insatserna för drift och underhåll, reinvesteringar och trimningsåtgärder i väg- och järnvägssystemen. Regeringen kommer under mandatperioden att återkomma med förslag till infrastrukturbeslut som syftar till att säkerställa de framtida behoven av åtgärder inom transportsystemet.

4.4 Förbättra miljö och klimat för en uthållig tillväxt

Politikens utmaningar

Klimatförändringarna är vår tids största utmaning och kräver globala lösningar. Regeringens hantering av miljömålen, klimatutmaningen och den ekonomiska tillväxt- och näringspolitiken syftar till att skapa en långsiktig välfärd, förbättrat miljötillstånd, nya jobb och innovationer. Genom denna utveckling mot en grön ekonomi med en allt större tjänstesektor och växande företag inom miljöteknik minskar vi utsläppen nationellt och bidrar genom export till att minska utsläppen globalt. Sverige ska som ett rikt, industrialiserat och högteknologiskt land utvecklas mot en grönare ekonomi i samklang med jordens klimat- och miljövillkor som brukar naturen utan att den förbrukas. Fortsatta satsningar behövs för att på ett kostnadseffektivt sätt minska utsläppen av växthusgaser. Miljö-, klimat- och energiutmaningen är en drivkraft för teknik, varu- och tjänsteutveckling inom alla branscher. Näringslivet måste ges förutsättningar att ställa om för att klara miljö- och klimatkrav. Samtidigt bör förutsättningarna för näringslivet att bättre kunna ta tillvara tillväxtpotentialen från en växande global efterfrågan på gröna och resurseffektiva lösningar förbättras.

Energipolitiken ska skapa villkoren för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ inverkan på hälsa, miljö och klimat samt underlätta omställningen till ett ekologiskt uthålligt samhälle. Härigenom främjas en god ekonomisk och social utveckling i hela Sverige.

I syfte att granska hur Sveriges arbete förhåller sig till övriga medlemsstater har ett uppdrag lämnats till Statistiska centralbyrån att analysera situationen med utgångspunkt i EUROSTAT:s rapport 2011 om hållbarhetsindikatorerna. Beträffande huvudindikatorerna har Sverige överlag en positiv utveckling och ligger bättre till än EU-genomsnittet enligt Statistiska centralbyråns analys.

Politikens inriktning och reformambitioner

Klimatförändringarna är en global utmaning som kräver ett globalt svar. Sverige är och ska vara ett föregångsland för god miljö och hållbar utveckling, både nationellt och internationellt. FN har enats om att den globala temperaturökningen inte får överstiga två grader, men de åtaganden som hittills har gjorts är knappast tillräckliga för att på ett tillfredsställande sätt minska utsläppsnivåerna.

Sverige ska visa ledarskap genom en ambitiös klimat- och energipolitik med högt uppsatta klimatmål, kostnadseffektiva åtgärder och driva en framsynt klimatpolitik som syftar till att minska utsläppen av växthusgaser både nationellt och internationellt. Det nationella målet är att utsläppen för Sverige ska minskas med 40 procent till år 2020 jämfört med 1990. Riksdagen har på förslag från regeringen beslutat att andelen förnybar energi år 2020 ska vara minst 50 procent av den totala energianvändningen. Målet till år 2020 ska också ses i ljuset av regeringens långsiktiga ambition att Sverige år 2030 bör ha en fordonsflotta som är oberoende av fossila bränslen. Andelen förnybar energi i transportsektorn ska samtidigt vara minst 10 procent år 2020. Riksdagen beslutade även att ett mål om 20 procent effektivare energianvändning sätts upp till år 2020. Den långsiktiga visionen är att Sverige år 2050 inte har några nettoutsläpp av växthusgaser i atmosfären. Riksdagen har dessutom bifallit regeringens proposition *Kärnkraften – förutsättningar för generationsskifte* (2009/10:172). Inom ramen för maximalt tio reaktorer tillåts nybyggnation på befintliga platser.

Ett av uppdragen till framtidskommissionen är att teckna ett scenario över hur Sverige med hållbar tillväxt kan utvecklas mot en grön ekonomi.

Klimat **Riktlinje 5**

För att nå det nationella klimatmålet har redan beslutade styrmedel kompletterats med utvecklade ekonomiska styrmedel på skatteområdet. I den särskilda skatte-PM som presenterades samtidigt som 2012 års ekonomiska vårproposition överlämnades till riksdagen redovisas ett omfattande klimat- och energiskattepaket. Detta ska bl.a. bidra till stabila villkor för de aktörer som producerar och handlar med biodrivmedel. Beskattningen kommer att

regleras i lag och inte genom dispensbeslut av regeringen. För låginblandade biodrivmedel införs en viss beskattning så att riskerna för överkompensation enligt EU:s statsstödsregler undviks. Samtidigt bedömer regeringen att biodrivmedel ännu inte helt kan stå på egna ben. Avsikten är därför att ett kvotpliktssystem ska införas från 2014 med sikte på att inblandning bör ske av 10 volymprocent etanol i låginblandad bensin och 7 volymprocent FAME i diesel för att säkerställa låginblandade volymer av biodrivmedel på marknaden. Vidare är det viktigt att gynna introduktionen av framtidens, andra generationens biodrivmedel. Därför kommer hydrerade vegetabiliska och animaliska oljor och fetter, s.k. HVO, att ges skattebefrielse på upp till och med 15 volymprocent inblandning i diesel 2013. Även E85 och andra höginblandade biodrivmedel ges fortsatt skattebefrielse 2013.

Regeringen avser även att tidigt och fullt ut genomföra minskningar i enlighet med beslutade åtgärder inom EU. Regeringen har uppdragit till Naturvårdsverket att lämna ett underlag till en svensk färdplan för att uppnå visionen om att Sverige inte ska ha nettoutsläpp av växthusgaser 2050. Därutöver kommer Sverige, inom ramen för det nationella målet, att genomföra utsläppsminskande åtgärder i andra länder, såsom gröna investeringar i utvecklingsländer eller insatser i andra EU-länder. Regeringen bedömer att det nationella klimatmålet till största delen nås med beslutade och aviserade åtgärder. Detta förutsätter dock att fortsatta klimatinvesteringar i andra länder genomförs. Regeringen har uppdragit till Statens meteorologiska institut (SMHI) att upprätta ett kunskapscentrum för klimatanpassning. Centrumet ska samla in, sammanställa och tillgängliggöra kunskap som tas fram regionalt, nationellt och internationellt om klimatanpassning. Kunskapscentrum för klimatanpassning ska fungera som en nod där kunskap samlas, utvecklas och förmedlas till olika delar av samhället.

Förnybar energi
Riktlinje 5

Sveriges åtagande för andelen förnybar energi enligt EU:s direktiv om förnybar energi innebär en ökning till 49 procent 2020. Det nationella målet för förnybar energi som är relevant för EU2020-strategin är satt till minst 50 procent av den totala energianvändningen 2020. Enligt Sveriges handlingsplan för förnybar energi, som lämnades in till kommissionen den sista juni 2010, förväntas att Sverige med gällande styrmedel uppnår det nationella målet för förnybar energi. Grundläggande för den långsiktiga energipolitiken är generella ekonomiska styrmedel, som koldioxidskatt, internationell utsläpps- handel och certifikat för förnybar el. Elcertifikatsystemet är det huvudsakliga styrmedlet för att öka den förnybara elproduktionen. Riksdagen beslutade våren 2010 om ett höjt mål i elcertifikatsystemet. Det höjda målet innebär att 25 TWh ny förnybar elproduktion ska komma till stånd till år 2020 jämfört med 2002 års nivå. Utbyggnaden av vindkraften utgör en av de viktigaste delarna i att uppfylla målet om ökad andel förnybar energi. Riksdagen beslutade i december 2011 om en utvidgning av elcertifikatsystemet. Den 1 januari 2012 startade en gemensam marknad för elcertifikat mellan Sverige och Norge.

*Fossil-
oberoende
fordonsflotta*
Riktlinje 5

För att bidra till det svenska målet om minst 10 procent förnybar energi i transportsektorn år 2020 och till målet om en fossiloberoende fordonsflotta till 2030 kommer miljöbilsdefinitionen att skärpas från den 1 januari 2013 så att den femåriga befrielsen från fordonsskatt alltid går till de mest miljöanpassade alternativen. Därutöver inrättades ett demonstrationsprogram för elbilar och laddhybrider 2011-2015 samt en ny supermiljöbilspremie från 2012 för bilar som släpper ut allra minst koldioxid. Den tidsbegränsade nedsättningen av förmånsvärdet för vissa miljöanpassade bilar är viktig för att driva fram den senaste och bästa tekniken vad gäller miljöfordon. Den tidsbegränsade nedsättningen för de bilar som är utrustade med den senaste och bästa tekniken för drift med elektricitet eller annan gas än gasol förlängdes därför till utgången av år 2013 efter förslag i regeringens budgetproposition för 2012.

*Energi-
effektivitet*
Riktlinje 5, 6

Riksdagen har dessutom beslutat om ett mål för energieffektivitet, uttryckt som ett sektorsövergripande mål om minskad energiintensitet om 20 procent mellan 2008 och 2020. Målet avser tillförd energi relaterat till BNP. För att uppnå målet används primärt generellt verkande ekonomiska styrmedel (till exempel energiskatter, koldioxidskatter och utsläppshandel) och åtgärder. Dessa kompletteras med andra åtgärder som bland annat syftar till att undanröja brist på information och kunskap. I budgetpropositionen för 2010 avsatte regeringen 575 miljoner kronor under åren 2010–2012 för fortsatta insatser för energieffektivisering på lokal och regional nivå respektive insatser för hållbar energianvändning. I budgetpropositionen för 2012 förlängdes dessa insatser och regeringen avsatte 440 miljoner kronor under åren 2013-2014. Centrala insatser är stödet till kommunal energi- och klimatrådgivning riktad till hushåll och mindre företag, samt arbete för att främja tidig marknadsintroduktion av systemlösningar för energieffektivisering i bostads- och servicesektorn. I budgetpropositionen för 2010 avsatte regeringen därtill 300 miljoner kronor årligen för finansiering av ett femårigt program för energieffektivisering under perioden 2010–2014. Programmet innehåller förstärkt regionalt och lokalt energi- och klimatarbete, insatser för information, rådgivning, stöd för teknikupphandling och marknadsintroduktion av energieffektiv teknik, med särskilt fokus på små och medelstora företag.

Smarta elnät
Riktlinje 4,5

Regeringen anser att kunskapen om smarta elnät bör öka bland berörda aktörer och i samhället i stort. Samverkan mellan olika aktörer för utvecklingen av smarta elnät bör stärkas. En kunskapsplattform med tillhörande oberoende samordningsråd som ska hålla samman och sprida relevanta kunskaper om forskning, utveckling och demonstration inom smarta elnät till alla intressenter bör etableras. För detta ändamål föreslås anslaget tillföras 10 000 000 kronor per år under åren 2012–2014.

Energiteknik
Riktlinje 4, 5

Regeringen avsatte i budgetpropositionen för 2012 ökade insatser för kommersialisering, utveckling och demonstration inom energiområdet för att möjliggöra långsiktiga satsningar såsom större demonstrationsanläggningar

samt stärkt svenskt deltagande i EU:s strategiska energiteknikplan (SET-planen). För detta ändamål beräknas energiforskningen tillföras 82 miljoner kronor 2013, 82 miljoner kronor 2014 samt 52 miljoner kronor 2015. Åtgärder för forskning, utveckling och demonstration av ny teknik är ett viktigt verktyg för att nå regeringens målsättningar på klimat- och energiområdet. Regeringen har genomfört en särskild satsning på kommersialisering av ny energiteknik. Satsningen, som i första hand avsåg andra generationens biodrivmedel uppgick till 875 miljoner kronor för perioden 2009-2011. För att stärka det regionala arbetet för minskad klimatpåverkan och energiomställning har regeringen utsett tre pilotlän för grön utveckling. Avsikten är att utveckla det regionala klimat- och energiarbetet så att också en grön ekonomi främjas genom nya jobb, tillväxt och ökad konkurrenskraft. Regeringen har i juli 2010 beslutat om agendan it för en grönare förvaltning med målet att miljöanpassad it ska användas för att minska statlig miljöbelastning. Vid en kontrollstation 2015 ska den faktiska utvecklingen i förhållande till de energi- och klimatpolitiska målen 2020 utvärderas, vilket kan föranleda justeringar av styrmedlen. Regeringen bedömer att koldioxidskatten inte behöver höjas under mandatperioden utöver fattade beslut och normal inflationsjustering.

*Resurs-
effektivitet*
Riktlinje 4, 5

Bristen på råvaror globalt innebär att behovet av återvinning ökar och att avfallsmängderna och innehåll av farliga ämnen ska minimeras. Kraven på innovation och ny teknik stärks. Regeringen presenterade den 1 september 2011 en nationell miljöteknikstrategi. Strategin omfattar en satsning på 400 miljoner kronor på miljöteknikområdet under perioden 2011-2014 och syftar till att förbättra förutsättningarna för framväxt och export av nya svenska miljötekniklösningar. Det rör sig om insatser på både kort och lång sikt – från forskning och innovation till export. Med strategin vill regeringen öka förutsättningarna för att ta vara på möjligheterna inom svensk miljöteknik. Omsättningen i sektorn har ökat med 59 procent mellan 2003 och 2010. I överensstämmelse med Europa 2020-strategins flaggskepp för ”Innovation och Resurseffektivitet” pågår nationellt arbete med att ta fram en nationell innovationsstrategi och att identifiera nationella insatser för resurseffektivitet. Det senare innefattar kartläggning av potentiellt miljöskadliga subventioner och ett uppdrag till Naturvårdsverket att kartlägga ekosystemtjänster samt arbete med en mineralstrategi och en strategi för bioekonomi.

Havspolitik
Riktlinje 5

Inriktningen för svensk havspolitik är att havets och kustområdenas resurser ska nyttjas hållbart så att ekosystemen bevaras och restaureras samtidigt som havsknutna näringar kan utvecklas, växa och bidra till att stärka Sveriges konkurrenskraft. En havs- och vattenmyndighet har inrättats för att utveckla ett systemtänkande kring havs- och vattenfrågorna, öka kunskapen om haven samt finna en balans mellan olika intressen. Havspanering är ett viktigt verktyg för Havs- och vattenmyndigheten.

Kemikalier
Riktlinje 5

Farliga kemikalier och gifter behöver avlägsnas från vår vardag och miljö. Kemikalieinspektionen har i uppdrag att ta fram en handlingsplan för att

identifiera, begränsa och fasa ut farliga kemikalier för att uppnå en giftfri vardag. Arbetet förstärks med 100 miljoner kronor under mandatperioden. Satsningarna för att förbättra miljö och klimat uppgår till 2,5 miljarder kronor för perioden 2012–2014. Miljömålsberedningen har därutöver i uppdrag att utarbeta en strategi för giftfri miljö. Uppdraget ska redovisas senast den 15 juni 2012.

*Mark-
användning*
Riktlinje 5

Den parlamentariskt sammansatta Miljömålsberedningen¹⁰ har fått i uppdrag att ta fram en strategi för långsiktigt hållbar markanvändning. Uppdraget kommer att redovisas i juni 2013 och i juni 2014.

¹⁰ M 2010:04

5. Uppföljning av landspecifika rekommendationer 2011 samt de nationella målen.

I detta kapitel redogörs övergripande för åtgärder som regeringen har vidtagit och avser att vidta för att leva upp till de landspecifika rekommendationerna under den första europeiska terminen samt de nationella målen för att uppnå Europa 2020-strategins fem målsättningar. Närmare beskrivning av åtgärder som vidtagits och planeras vidtas framgår av kapitel 2, 3 och 4.

5. 1 Landspecifika rekommendationer

I rådsbeslut från den 12 juli 2011¹¹ rekommenderas Sverige att:

- föra en finanspolitik som säkerställer att det medelfristiga målet fortfarande uppfylls,
- vidta förebyggande åtgärder för att hantera de makroekonomiska riskerna med stigande huspriser och hushållens ökande skuldsättning. En bred uppsättning åtgärder kan övervägas, exempelvis översyn av bolånesystemet, inklusive kapitaltäckningskrav på banker, hyresreglering, fastighetsbeskattning och byggnadslov, samt
- övervaka och förbättra deltagandet på arbetsmarknaden bland unga och andra svaga grupper.

Regeringen välkomnar de landspecifika rekommendationerna som en viktig del av den europeiska terminen för stärkt ekonomisk samordning inom EU och ett ambitiöst genomförande av Europa 2020-strategin samt stabilitets- och tillväxtpakten.

Rekommendation 1 rörande finanspolitiken

Regeringen delar bedömningen i rekommendationen att det är viktigt att säkerställa att överskottsålet för de offentliga finanserna nås. Detta gäller inte minst mot bakgrund av den ökade osäkerheten och oron kring skuldyngda nationers förmåga att hantera betydande offentliga underskott och mycket stora skulder. Oron har snabbt spridit sig över landsgränserna och även Sverige har, som en liten öppen ekonomi, påverkats. Starka offentliga finanser med väl tilltagna säkerhetsmarginaler och ett stabilt finansiellt system utgör viktiga förutsättningar för att effekterna av den finansiella oron på den svenska ekonomin, sysselsättningen och välfärden ska kunna begränsas.

¹¹ 2011/C 217/03

Sverige har tack vare starka offentliga finanser kunnat genomföra några av de kraftigaste stimulansåtgärderna bland EU-länderna för att minska effekterna av finanskrisen på den svenska ekonomin. Åtgärderna begränsade uppgången i arbetslösheten samtidigt som de förbättrade förutsättningarna för en snabb återhämtning. Det offentliga finansiella sparandet väntas vara nära balans 2012 och uppvisa successivt ökande överskott under de närmaste åren därefter. Härmed säkerställs, enligt regeringens bedömning, att det medelsiktiga målet för de offentliga finanserna fortfarande uppfylls. Samtidigt väntas den konsoliderade bruttoskulden minska som andel av BNP. Att säkra starka offentliga finanser är av högsta prioritet i den ekonomiska politiken (se vidare avsnitt 3 och Sveriges konvergensprogram 2012).

Rekommendation 2 rörande stigande huspriser och hushållens ökande skuldsättning

Regeringen delar uppfattningen att det är viktigt med en förebyggande politik för att motverka de makroekonomiska riskerna med en hög skuldsättning hos hushållen. En viktig förutsättning för att sådana risker ska kunna motverkas är att det råder stabilitet i det finansiella systemet. Sverige har ett robust ramverk för att säkra stabiliteten i det finansiella systemet. Detta ramverk inkluderar ett starkt regelverk för finanssektorn, effektiva tillsynsstrukturer, krishanteringssystem och insättningsgarantiskydd.

Beträffande de särskilda åtgärder som omnämns i den andra rekommendationen till Sverige har bland annat lättnader i hyresregleringen genomförts genom de förändringar av hyreslagstiftningen som beslutades 2010 och trädde i kraft den 1 januari 2011. Dessa åtgärder, tillsammans med det nya regelverket för allmännyttiga bostadsföretag, som också trädde i kraft den 1 januari 2011, kommer att främja konkurrensen på bostadsmarknaden.

Vidare aviserar regeringen i vårpropositionen i april 2012 förslag för att underlätta uthyrning av privatägda bostäder och för att öka drivkrafterna för att bygga nya bostäder. Regeringen avser att i budgetpropositionen för 2013 föreslå sänkt fastighetsavgift för hyreshusenheter, utökad nedsättning av fastighetsavgiften vid nybyggnation samt höjt schablonavdrag vid uthyrning av bostäder.

För att ytterligare stärka den finansiella stabiliteten har Finansinspektionen beslutat om ett allmänt råd för lån med bostaden som pant. Detta så kallade bolånetak innebär att nya lån inte bör överstiga 85 procent av bostadens marknadsvärde. De nya reglerna började gälla den 1 oktober 2010. Reglerna syftar till att motverka att banker och andra kreditinstitut använder högre belåningsgrader som konkurrensmedel. Allt för hög skuldsättning gör låntagarna sämre rustade för svängningar i bostadspriserna och i ekonomin i stort.

Regeringen har vidare initierat ett arbete med att ta fram förslag avseende

kapitaltäckningsregler för bankerna som ska ge större motståndskraft mot finansiell turbulens etc. Enligt den så kallade Basel III-överenskommelsen föreslås nya kapitaltäckningsregler med krav på mer och bättre kapital i kreditinstituten. Sverige har en stor banksektor i förhållande till BNP. För att värna den finansiella stabiliteten och skattebetalarnas pengar anser regeringen att det måste vara möjligt för enskilda medlemsstater att lagstifta om högre kapitaltäckningskrav än vad de nya internationella minimikraven som följer av Basel III-överenskommelsen innebär. En särskild utredning (dir.2011.6), Finanskrisutredningen, ska vidare utreda hur avgiften till den tidigare inrättade stabilitetsfonden ska kunna sättas utifrån de risker respektive bank tar. På så sätt läggs större kostnader på de banker som riskerar stabiliteten i systemet. Utredningen ska göra en samlad översyn över hela det finansiella ramverket och lägga fram förslag om hur det kan stärkas.

Arbetet med att öka stabiliteten i det finansiella systemet pågår kontinuerligt. För att skapa ännu bättre förutsättningar för ett väl fungerande finansiellt system har anslagen till Finansinspektionen förstärkts påtagligt 2012. I avsnitt 3 redogörs närmare för regeringens politik för att stärka det finansiella systemet. Se även Sveriges konvergensprogram 2012 avsnitt 2.3.

Rekommendation 3 rörande åtgärder för att förbättra deltagandet på arbetsmarknaden bland unga och andra utsatta grupper

Regeringens främsta mål är att föra Sverige mot full sysselsättning genom minskat utanförskap. Regeringen delar uppfattningen som kommer till uttryck i rekommendationen att deltagandet på arbetsmarknaden, särskilt sysselsättningsgraden för unga och andra grupper med svag förankring på arbetsmarknaden, behöver förbättras.

Regeringens politik är inriktad på att kontinuerligt följa upp och förbättra arbetsmarknadssituationen för grupper med svag förankring på arbetsmarknaden. Unga, äldre, utrikes födda, personer med högst förgymnasial utbildning och personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga är grupper som har en sämre arbetsmarknadssituation än befolkningen som helhet (se vidare avsnitt 4.1 och 4.2).

Unga

En rad åtgärder, som regeringen bland annat i tidigare handlingsprogram redovisat för, har under de senaste åren vidtagits inom flera områden för att förbättra ungas arbetsmarknadssituation, särskilt inom utbildningspolitiken, arbetsmarknadspolitiken och skattepolitiken.

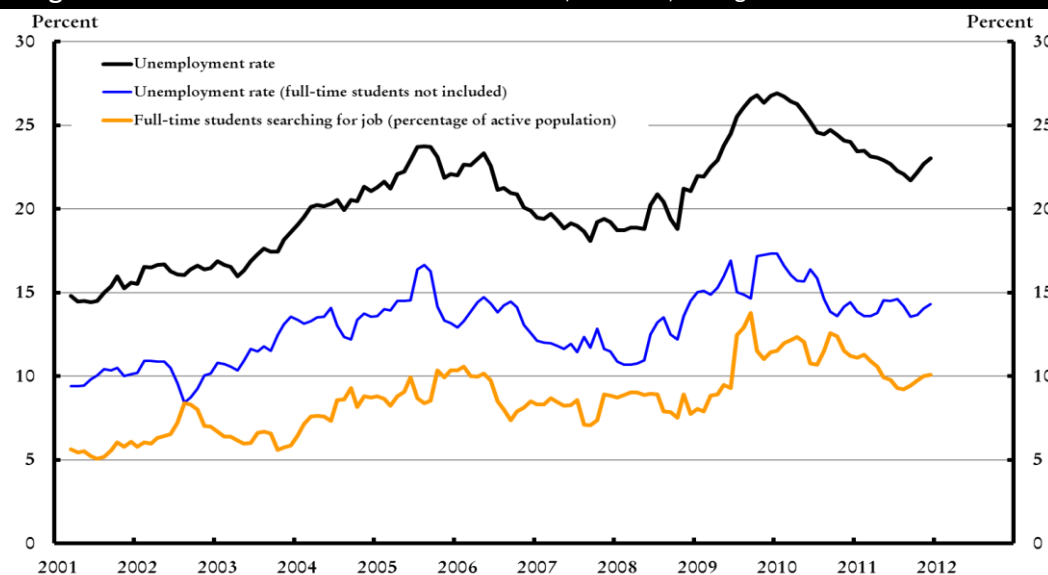
Som exempel kan nämnas införandet av en särskild jobbgaranti för unga, sänkningen av arbetsgivaravgiften för unga samt förenklingarna för arbetsgivarna att visstidsanställa. Inom utbildningssystemet har flera reformer genomförts i syfte att förbättra studieprestationerna och öka genomströmningen.

Faktaruta: Arbetsmarknadsläget för ungdomar

Arbetslösheten bland ungdomar (15–24 år) ökade kraftigt under finanskrisen som inleddes 2008 och är fortfarande hög, både i jämförelse med arbetslösheten i befolkningen som helhet och i jämförelse med nivåerna före krisen. I början av 2010 började dock ungdomsarbetslösheten att sjunka. Ungdomar är en konjunktorkänslig grupp som drabbas särskilt hårt vid konjunkturedgångar, men som också tidigt får del av återhämtningen på arbetsmarknaden. Ungdomars arbetslöshetsperioder är ofta korta, men de negativa arbetsmarknadsrelaterade effekterna kan bli varaktiga för dem som inte lyckas etablera sig på arbetsmarknaden. Detta gäller särskilt för unga som inte har avslutat sin gymnasieutbildning.

Den relativa arbetslösheten för unga är högre än för befolkningen i arbetsför ålder som helhet. Under 2010 uppgick arbetslösheten i åldersgruppen 15–24 år till drygt 25 procent. Under 2011 var omkring 23 procent av ungdomarna i arbetskraften arbetslösa, vilket kan jämföras med omkring 5 - 6 procent av de vuxna i åldern 25-74 år. Det är viktigt att poängtera att även heltidsstuderande som söker arbete ingår i definitionen av arbetslösa och att ca 45 procent av de arbetslösa ungdomarna under 2010 var heltidsstuderande som sökte arbete. (SCB, Arbetskraftsundersökning 2011)

Diagram 7 Arbetslöshet som andel (%) av arbetskraften, 15–24 år, säsongrensade värden

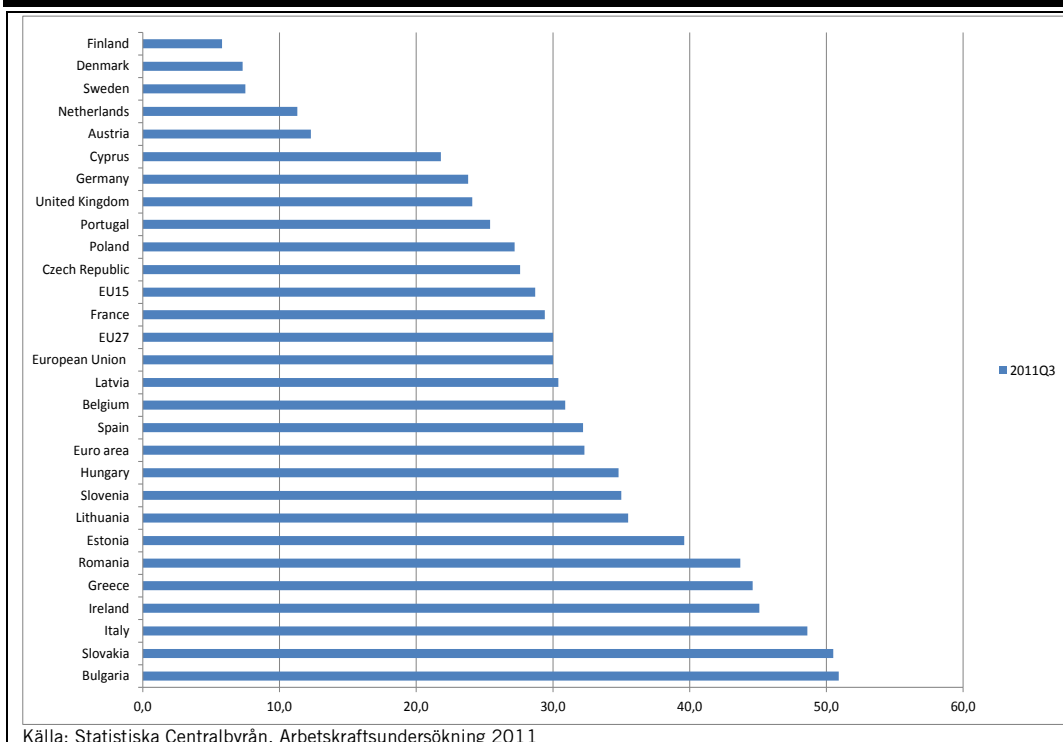

Källa: Statistiska Centralbyrån, Arbetskraftsundersökning 2011

Heltidsstuderande som söker jobb utgör 10 procent av arbetskraften, vilket utgör nästan hälften av de arbetslösa ungdomarna. En rapport från Statistiska centralbyrån från 2009 visar att cirka 90 procent av de arbetslösa heltidsstuderande i åldern 15-24 år definierar sig själva som studerande, 10 procent definierar sig som arbetslösa.

Samma siffra på den relativa arbetslösheten kan fås av att många individer är arbetslösa en kort tid som av att få individer är arbetslösa under lång tid. Få svenska ungdomar är arbetslösa lång tid. När man tittar på jämförbara internationella data (Statistiska centralbyrån, Arbetskraftsundersökning 2011) för långtidsarbetslösa (längre än 12 månader utan arbete) har Sverige den tredje bästa situationen efter Finland och Danmark.

Diagram 8 Långtidsarbetslöshet (> 52 veckor) som andel (%) av alla arbetslösa 15–24 år, tredje kvartalet 2011

Regeringen bedömer det som ytterst angeläget att fortsätta arbetet med att motverka ungdomsarbetslösheten. I budgetpropositionen 2012 föreslog därför regeringen en rad åtgärder som kan förväntas öka sysselsättningen bland unga (se avsnitt 4.1 och 4.2).

Stora satsningar föreslås för att förbättra utbildningssystemet. Ett väl fungerande utbildningssystem som förser unga med adekvata färdigheter är sannolikt det mest effektiva sättet att förbättra de ungas arbetsmarknadssituation och motverka en hög ungdomsarbetslöshet. Ytterligare insatser i den reguljära utbildningen är motiverade för att möta strukturomvandlingen och en sämre arbetsmarknadsutveckling de kommande åren. Mot denna bakgrund utökas platserna till yrkesvuxenutbildningen, varav en del reserverats för unga. Vidare vidtas åtgärder för att höja kvaliteten i jobbgarantin för ungdomar.

Regeringens övergripande mål är att stärka arbetslinjen och att alla som vill och kan arbeta ska få möjlighet att få ett arbete. Den svenska modellen utgör en god grund för en väl fungerande arbetsmarknad och det finns enligt regeringens mening inte skäl till några större förändringar av arbetsrätten som sådan. Vissa grupper, exempelvis unga, kan dock till följd av utformningen av vissa delar av arbetsrätten möta svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Det finns därför skäl att genomföra mindre justeringar av gällande regler för att minska dessa problem. Regeringen har mot denna bakgrund tillsatt en särskild utredning med uppdrag att utreda och föreslå lösningar i fråga om en ny anställningsform med utbildningsinnehåll för unga – lärlingsprovanställning.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2012. Därutöver bereds nu inom Regeringskansliet införandet av en särskild anställningsform för gymnasielärlingar.

I budgetpropositionen för 2012 föreslog regeringen sänkt mervärdesskatt från 25 procent till 12 procent på restaurang- och cateringtjänster. Ett av de övergripande målen för regeringens ekonomiska politik är en varaktigt högre sysselsättning. Restaurang- och cateringbranschen är relativt småskalig och arbetsintensiv. Hotell- och restaurangbranschen är också en bransch där relativt stor andel av de anställda är unga. Gynnsamma samhällsekonomiska effekter i kombination med sysselsättningseffekter var skäl för att genomföra förslaget. Sänkningen trädde i kraft den 1 januari 2012.

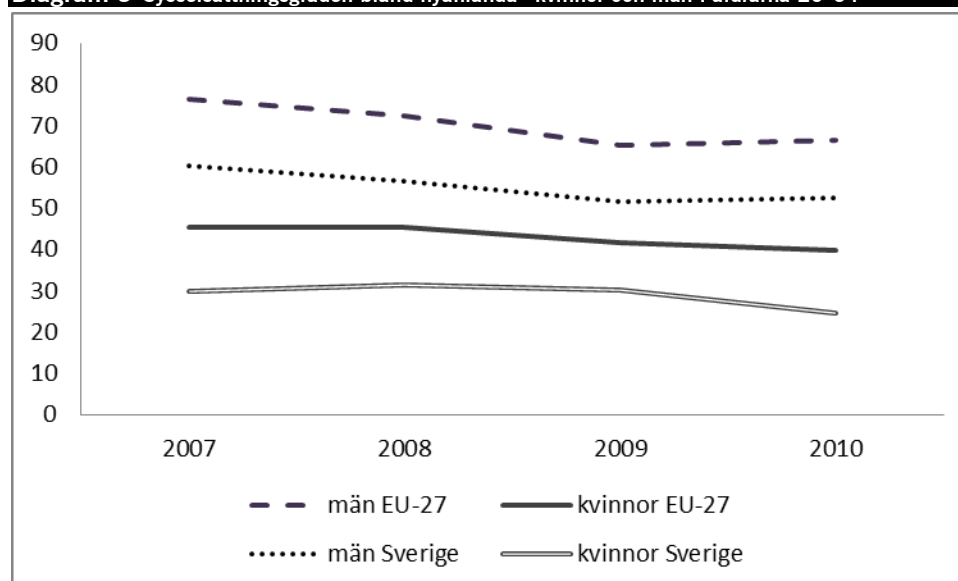
Regeringen kommer under 2012 att tillsätta en särskild utredare vars uppgift ska vara att lägga fram förslag på hur arbetet med unga mellan 16 och 25 år som varken arbetar eller studerar kan utvecklas och förstärkas.

Utrikes födda

Utrikes födda har en lägre sysselsättningsgrad och högre arbetslöshet än personer födda i Sverige. I likhet med unga håller utrikes födda som varit kort tid i Sverige på att etablera sig på arbetsmarknaden och då kan höga anställningskostnader (lön och arbetsgivaravgifter) minska företagens benägenhet att anställa personer som är utrikes födda. Det finns stora skillnader inom gruppen utrikes födda, men för många tar det lång tid att etablera sig på arbetsmarknaden. Det är en stor förlust för individen och för samhället. En framgångsrik integration av invandrare och flyktingar bygger på möjlighet till egen försörjning genom arbete och företagande. Mot denna bakgrund genomförde regeringen 2010 en omfattande reform för att påskynda etableringen av nyanlända, etableringsreformen, som bland annat innebär att Arbetsförmedlingen fått ett samordnande ansvar. Regeringen har även genomfört flera andra åtgärder i syfte att förbättra förutsättningarna för utrikes födda på arbetsmarknaden, såsom införandet av instegs- och nystartsjobb samt stärkt validering av utrikes föddas utbildning och annan yrkeskompetens.

Regeringen avser dessutom att under 2012 genomföra förändringar i etableringsreformen. Hittills har etableringsersättningen minskat i motsvarande omfattning som arbetsinsatsen ökat inom den nyanländes etableringsplan. För att minska marginaleffekterna vid arbete inom etableringsplanen ska etableringsersättningen inte påverkas av storleken på arbetsinkomsterna.

Diagram 9 Sysselsättningsgraden bland nyanlända* kvinnor och män i åldrarna 20-64

Källa: Eurostat, EU AKU; *med nyanländ avses icke-EU medborgare som varit bosatta i landet i fem år eller mindre

I dag råder det stora skillnader när det gäller sysselsättning bland utrikes födda kvinnor och män. En av de största integrations- och jämställdhetsutmaningarna i dag är att fler utrikes födda kvinnor ska kunna försörja sig själva. Den nyligen genomförda etableringsreformen har ett tydligt jämställdhetsfokus, men mer behöver göras. Regeringen har därför tillsatt en utredning som getts i uppdrag att föreslå åtgärder för att öka arbetskraftsdeltagandet och påskynda etableringen på arbetsmarknaden för nyanlända utrikes födda kvinnor och anhöriginvandrare.

Äldre

Äldre personer som förlorar sitt arbete möter en svår arbetsmarknadssituation och riskerar att hamna i långtidsarbetslöshet eller lämna arbetskraften. Vidare lämnar många frivilligt arbetskraften relativt tidigt genom till exempel avtalspension. Inte minst för att säkerställa den offentliga sektorns finansiering på lång sikt är det viktigt att uppmuntra ett sent utträde från arbetsmarknaden. En av de viktigaste åtgärderna som regeringen genomfört för att stimulera utbudet av arbetskraft bland äldre är det högre jobbskatteavdraget för personer som fyllt 65 år. Förvärvsinkomsterna för dem som fyllt 65 år och är födda 1938 eller senare är enbart belagda med ålderspensionsavgift – inga övriga socialavgifter. För dem som är födda 1937 eller tidigare betalas inga socialavgifter alls. Vidare kan personer i åldern 55–64 år få nystartsjobb i upp till tio år, vilket är dubbelt så lång tid som för personer i åldern 26–54 år. Dessutom har kvalificeringstiden för ett nystartsjobb temporärt förkortats från 12 till 6 månader för personer som fyllt 55 år för att förbättra möjligheterna för de äldre arbetslösa att stanna kvar på arbetsmarknaden. Regeringen gav i april 2011 en utredare i uppdrag att analysera de nuvarande pensionsrelaterade åldersgränserna, samt de hinder och möjligheter som finns för ett längre arbetsliv (se avsnitt 4.1).

Personer med funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga

Alla ska ha möjlighet att delta i arbetslivet utifrån sina förmågor och förutsättningar, men många personer med funktionsnedsättning står långt ifrån arbetsmarknaden. Det är angeläget att förbättra arbetsmarknadssituationen för funktionsnedsatta med nedsatt arbetsförmåga. Regeringen har därför gett en särskild utredare i uppdrag att se över hur de befintliga arbetsmarknadspolitiska insatserna för personer med funktionsnedsättning effektivare kan bidra till att dessa personer kan få och behålla ett arbete. Inom ramen för utredningen ska också förslag till åtgärder som särskilt kan underlätta för ungdomar med funktionsnedsättning att komma in på arbetsmarknaden lämnas. Utredningen ska redovisa sitt uppdrag senast den 28 december 2012. En delredovisning ska lämnas senast den 2 maj 2012.

5.2 Sveriges nationella mål

Sysselsättningsmålet

Sveriges nationella mål

Att eftersträva en höjning av sysselsättningsgraden till väl över 80 procent för kvinnor och män i åldrarna 20–64 till år 2020. Höjningen ska främst ske i grupper med en svag förankring på arbetsmarknaden, såsom unga och utrikes födda, och genom att motverka långa tider utan arbete. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män ska minska genom en ökning av kvinnors sysselsättningsgrad.

EU:s mål

Målet på EU-nivå är att till år 2020 eftersträva en höjning av sysselsättningsgraden till 75 procent för kvinnor och män i åldrarna 20–64 år, bland annat genom ett ökat deltagande av ungdomar, äldre arbetstagare och lågkvalificerade arbetstagare samt en bättre integration av lagliga migranter.

Lägesbeskrivning

Sysselsättningsgraden är relativt hög i Sverige jämfört med andra EU-länder. År 2010 uppgick sysselsättningsgraden för åldersgruppen 20–64 år till 78,7 procent (kvinnor; 75,7 procent, män; 81,7 procent) jämfört med 68,6 procent (kvinnor; 62,1 procent, män; 81,7 procent) i EU27. Data från nationella källor (som har andra definitioner) finns tillgängliga månadsvis. Där syns en återhämtning 2011 för både kvinnor och män för att sedan åter visa en avmattning under inledningen av 2012. Sysselsättningsgraden har sjunkit i samband med den ekonomiska krisen efter att ha legat över 80 procent 2007 och 2008.

Regeringen anser att sysselsättningspolitiken ska bygga på en grundlig analys av de väsentliga problem som bidrar till att hålla ner den varaktiga sysselsättningen, vilka åtgärder som kan antas lösa problemen på bästa sätt,

samt huruvida de åtgärder som genomförts är framgångsrika. Därför har regeringen utvecklat ett ramverk för sysselsättningspolitiken som syftar till att politiken på ett så effektivt sätt som möjligt ska bidra till varaktigt högre välfärd. Centrala delar i arbetet med ramverket är att diskutera målen för sysselsättningspolitiken och att skapa indikatorer som tidigt identifierar väsentliga problem på arbetsmarknaden och som dessutom kan användas för att följa upp om politiken har avsedd effekt. Indikatorerna tillsammans med regeringens bedömning publiceras en gång per år i den ekonomiska vårpropositionen.

Utbildningsmålet

Sveriges nationella mål

- Att andelen 18–24-åringar som inte avslutat gymnasiestudier och som inte studerar ska vara mindre än 10 procent 2020.
- Att andelen 30–34-åringar som har minst en tvåårig eftergymnasial utbildning ska uppgå till 40–45 procent 2020.

EU:s mål

Målet på EU-nivå är att till 2020 förbättra utbildningsnivån särskilt genom att sträva efter att minska antalet elever som i förtid avbryter sin skolgång till mindre än 10 procent och genom att öka den andel 30–34-åringar som har avslutat en eftergymnasial eller motsvarande utbildning till minst 40 procent.

Lägesbeskrivning

Andelen svenska 18–24-åringar utan fullföljd gymnasieutbildning och som inte befann sig i utbildning uppgick till 10 procent år 2010 enligt Eurostat. Statistiken håller dock på att ses över. Genomsnittet inom EU som helhet har successivt förbättrats något, men andelen uppgick trots det till 14 procent 2010. Bland män finns genomgående en större andel lågutbildade än bland kvinnor, såväl i Sverige som i EU.¹²

Andelen 30–34-åringar som har minst tvåårig eftergymnasial utbildning har ökat i Sverige sedan 2002 och uppgick 2010 till 46 procent, vilket ligger över EU:s riktmärke. I detta mått ingår också utbildningar som inte hör till högskolan. Dessa utbildningar har ökat påtagligt under senare år, framför allt kvalificerad yrkesutbildning och yrkeshögskola. Även i Europa i övrigt har andelen med eftergymnasial utbildning ökat kraftigt, och uppgick 2010 till 34 procent.¹³

Regeringen följer noga utvecklingen avseende måluppfyllelsen för gymnasiestudier samt eftergymnasial utbildning.

¹² Eurostat

¹³ Eurostat

Målet för ökad social delaktighet

Sveriges nationella mål

Att öka den sociala delaktigheten genom att minska andelen kvinnor och män 20–64 år som är utanför arbetskraften (utom heltidsstuderande), långtidsarbetslösa eller långtidssjukskrivna till väl under 14 procent 2020.

EU:s mål

Målet på EU-nivå är att till 2020 främja social delaktighet, framför allt genom fattigdomsminskning, genom att sträva efter att åtminstone 20 miljoner människor ska komma ur en situation där de riskerar att drabbas av fattigdom och social utestängning.

Denna befolkningsandel definieras som antalet personer som riskerar att drabbas av fattigdom och social utestängning enligt tre indikatorer:

- Risk för fattigdom: antal personer med mindre än 60 procent av medianinkomsten i landet, det vill säga personer med låg ekonomisk standard,
- Materiell fattigdom: antal personer som har brister i materiell standard, det vill säga personer som inte har råd med en viss levnadsstandard, samt
- Hushåll där ingen förvärvsarbetar: antal personer som lever i hushåll med en förvärvsfrekvens på mindre än 20 procent av den potentiellt möjliga.

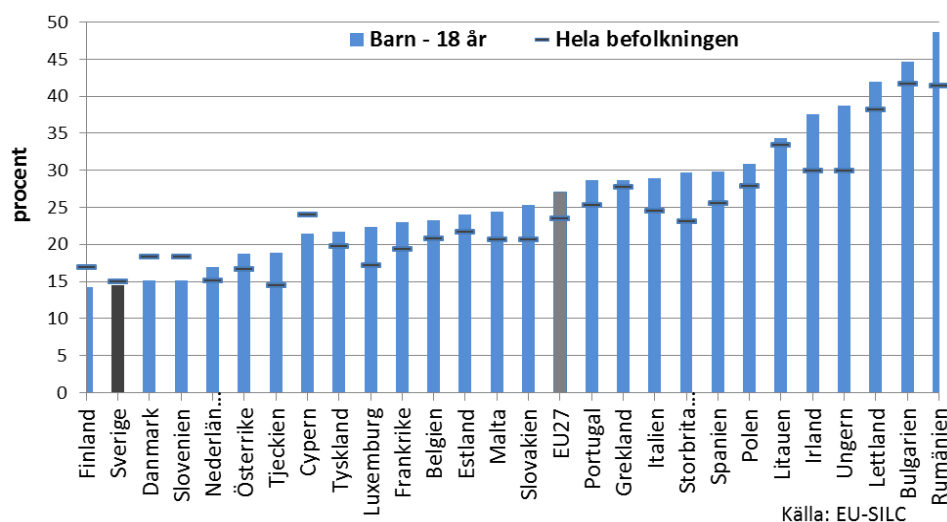
Lägesbeskrivning

Uppföljning av det nationella målet visar att antalet personer i åldersgruppen 20-64 år som inte arbetar och av olika skäl inte heller söker arbete, är långtidsarbetslösa eller långtidssjukskrivna beräknas uppgå till ca 13 procent av åldersgruppen 2011, vilket är en minskning med en procentenhet jämfört med föregående år. Sveriges nationella mål för ökad social delaktighet kompletterar sysselsättningsmålet genom att ta fasta på de grupper som står utanför arbetskraften eller som riskerar att hamna utanför. Då en svag förankring på arbetsmarknaden är huvudskälet till ekonomisk utsatthet, leder en ökning av andelen i arbete till att andelen som kan försörja sig själva ökar och andelen ekonomiskt utsatta minskar.

Utöver det omfattar det svenska välfärdssystemet hela befolkningen och syftar till att skapa lika möjligheter för alla och att skapa jämställdhet mellan kvinnor och män. Det innefattar hälso- och sjukvård, social omsorg och ekonomisk trygghet vid sjukdom, funktionsnedsättning och ålderdom. Ett generellt system omfördelar och utjämnar ekonomiska resurser och levnadsförhållanden mellan människor och över olika skeden i livet. Regeringens ambitioner att nå högt ställda fördelningsmål och väl fungerande välfärdssystem tillgängliga för

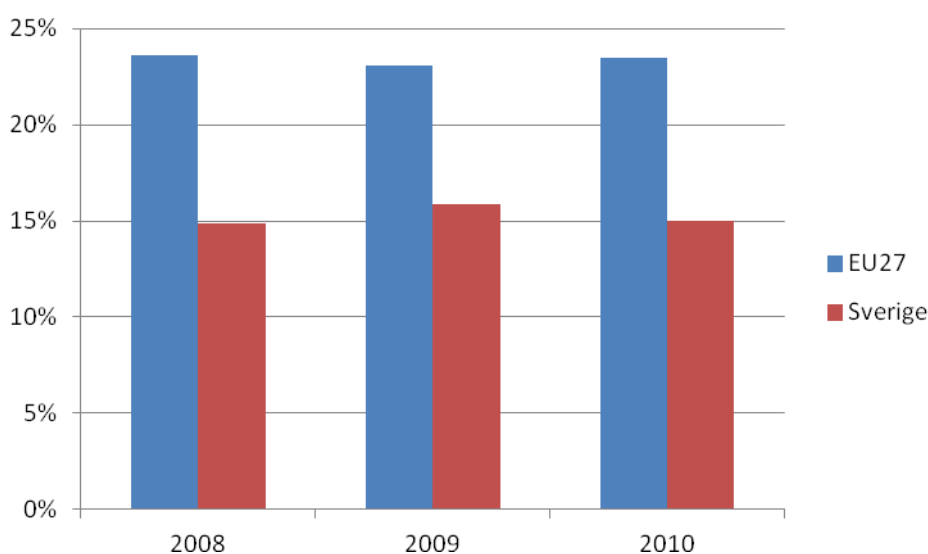
alla, gör det också viktigt att vårda och utveckla de offentliga välfärdssystemen. Ambitionen bör vara att minimera risken för att människor fastnar i permanenta fattigdomsfällor utan möjlighet att försörja sig själva.

Diagram 10 Risk för fattigdom eller social exkludering enligt EU2020-strategin bland barn (0-17 år) och i hela befolkningen 2010

Jämfört med övriga EU är risken att drabbas av fattigdom eller social exkludering förhållandevis låg i Sverige enligt EU2020-strategins definition.

Diagram 11 Utvecklingen av risk för fattigdom eller social exkludering enligt EU2020-strategin i EU och Sverige 2008-2010

2010
Källa: Eurostat 2012-03-20
Observera att åren gäller för EU-SILC undersökningen respektive år.

Figurerna ovan visar utvecklingen i EU och i Sverige när det gäller risk för fattigdom eller social exkludering enligt EU2020-strategins definition.

Sverige har en av de jämnaste inkomstfördelningarna i världen. Inkomstskillnaderna har dock, precis som i många andra länder, ökat under de senaste 20 åren. En utgångspunkt för regeringens ekonomiska politik är att tillväxten ska komma alla till del. Sett över en längre tidsperiod har den reala inkomstnivån stigit för samtliga inkomstgrupper. För grupperna med lägst inkomster har dock den ekonomiska standarden utvecklats betydligt svagare än medianinkomsten i befolkningen. En viktig bidragande orsak är att många individer i de lägre inkomstgrupperna inte får sin huvudsakliga försörjning från arbete. Transfereringar och bidrag har utvecklats svagare än lönerna de senaste 15 åren. Det är främst genom att fler arbetar och färre försörjer sig på sociala ersättningar som inkomstskillnaderna minskar i samhället. Den långsiktigt bästa fördelningspolitiken är därför att få fler i arbete. Regeringen har sedan den tillträdde 2006 fört en politik för att göra det mer lönsamt att arbeta och att anställa.

Under innevarande mandatperiod har regeringen dessutom vidtagit åtgärder för att förbättra standarden för de grupper som trots stärkta möjligheter till egen försörjning har en svag ekonomisk ställning (se avsnitt 4.1).

Forskning- och utvecklingsmål

Sveriges nationella mål

<i>Att offentliga och privata investeringar i forskning och utveckling ska uppgå till ungefär 4 procent av BNP 2020.</i>
--

EU:s mål

Målet på EU-nivå är att till 2020 förbättra villkoren för forskning och utveckling, särskilt i syfte att höja de kombinerade offentliga och privata investeringarna inom denna sektor till 3 procent av bruttonationalprodukten (BNP). Kommissionen kommer att utarbeta en indikator som avspeglar forsknings- och utvecklings- och innovationsintensiteten.

Lägesbeskrivning

Statistiska centralbyrån genomför vartannat år undersökningar avseende FoU inom olika samhällssektorer. Undersökningarna avser udda år och det senaste undersökningsåret var 2009 då de totala FoU-utgifterna uppgick till 3,59 procent.

I de ordinarie FoU-undersökningarna av företagens och den offentliga sektorns FoU samlar Statistiska centralbyrån även in prognosuppgifter avseende FoU-verksamhet jämna år. Med denna metod uppskattades Sveriges

investeringar i forskning och utveckling år 2010 till 3,43 procent av BNP¹⁴. Av detta uppskattas knappt 70 procent bestå av näringslivets investeringar och resten i huvudsak av offentliga investeringar. I förhållande till nivån föregående år indikerar uppskattningen att de offentliga investeringarna ökar, medan näringslivets investeringar minskar.

Under hösten 2012 väntas regeringen presentera en forskning- och innovationsproposition för åtgärder under den kommande fyraårsperioden. Under hösten planerar regeringen även att presentera en innovationsstrategi med sikte på år 2020, med relevans för flera olika politikområden.

Klimat- och energimål

Sveriges nationella mål

På klimat- och energiområdet är Sveriges nationella mål redan fastställda (prop. 2008/09:162, bet. 2008/09:MJU28, rskr. 2008/09:300, och prop. 2008/09:163, bet. 2008/09:NU25, rskr. 2008/09:301). Sverige ska enligt EU:s ansvarsfördelning minska utsläppen av växthusgaser med 17 procent 2020 jämfört med 2005 vilket motsvarar ca 31 procent jämfört med 1990. Sveriges nationella klimatmål är att våra utsläpp bör vara 40 procent lägre 2020 än utsläppen 1990. Målet gäller för de verksamheter som inte omfattas av systemet för handel med utsläppsrätter inom EU (EU-ETS). Målet ska nås genom inhemska åtgärder och med hjälp av insatser i andra EU länder eller genom flexibla mekanismer som Clean development mechanism (CDM).

Sverige har också åtagit sig att andelen förnybar energi ska öka till 49 procent 2020. Det nationella målet är satt till minst 50 procent av den totala energianvändningen 2020.

Riksdagen har dessutom beslutat om ett mål för energieffektivitet, uttryckt som en minskad energiintensitet med 20 procent till 2020 jämfört med 2008.

EU:s mål

Målen på EU-nivå är att till 2020 minska utsläppen av växthusgaser med 20 procent i förhållande till 1990 års nivåer, öka de förnybara energikällornas andel av den slutliga energikonsumtionen till 20 procent och eftersträva en ökning av energieffektiviteten med 20 procent. EU åtar sig att fatta ett beslut om att gå vidare till en minskning av utsläppen av växthusgaser med 30 procent fram till 2020 jämfört med 1990 års nivåer som sitt villkorade erbjudande inför ett globalt och övergripande klimatavtal för perioden efter 2012, förutsatt att andra utvecklade länder åtar sig att göra jämförbara utsläppsminskningar och att utvecklingsländerna i rimlig utsträckning bidrar alltefter ansvar och förmåga.

¹⁴ Statistiska centralbyrån och OECD

Lägesbeskrivning

Utsläppen av växthusgaser inom EU27 hade 2009 minskat med 17,4 procent jämfört med 1990 och kommissionens prognos för utsläppen 2020 tyder på att med gällande styrmedel (2011) skulle EU:s utsläpp vara 20 procent under 1990 års nivå år 2020. Om klimat- och energipaketet genomförs fullt ut förväntas EU minska utsläppen med 25 procent till 2020 enligt kommissionens beräkningar. Utsläppen i Sverige har minskat sedan 1990. År 2010 var utsläppen 9 procent lägre än år 1990. Utsläppsminskningen är större i den del av ekonomin som omfattas av det nationella målet det vill säga den icke handlande sektorn. Till de utsläppsminskningar som åstadkommit i Sverige kommer de minskningar som kan tillgodoräknas genom nyttjande av flexibla mekanismer. Fram till 2011 hade Sverige sammanlagt förvärvat omkring 13 miljoner ton koldioxidekvivalenter. I budgetpropositionen för 2012 angav regeringen att målet för 2020 är inom räckhåll. Utsläppssiffror som publicerades i december 2011 för år 2010 visade dock att utsläppen mellan 2009 och 2010 ökat med 11 procentenheter. En ökning som dock huvudsakligen kan förklaras med ovanligt kallt väder, en kraftig återhämtning i ekonomin och driftstörningar i kärnkraftsproduktionen.

Regeringen bedömer att det nationella klimatmålet till största delen kan nås inom ramen för den beslutade politiken och aviserade åtgärder. Detta förutsätter dock att klimatinvesteringar i andra länder genomförs. Regeringen bedömer också att de nationella målen för andelen förnybar energi kan nås inom ramen för den beslutade politiken och aviserade åtgärder.

Prognosen visar att andelen förnybar energi i förhållanden till den totala slutliga energianvändningen förväntas uppgå till 50,2 procent år 2020. Sverige prognostiserar således få ett överskott om ca 1,2 procentenheter år 2020 men överskottet ligger inom ett osäkerhetsintervall. I energitermer motsvarar detta överskott cirka 5,5 TWh (470 ktoe).

Vad beträffar energieffektivitet beskriver regeringen i budgetpropositionen för 2012 att energiintensiteten minskade under 2000-talet men att ett trendbrott skedde 2009 och 2010 då energiintensiteten ökade jämfört med föregående år. I Energimyndighetens senaste långsiktsprognois bedöms energiintensiteten minska ytterligare till 2020. Vid en kontrollstation 2015 ska en samlad analys och bedömning göras av vägen för att nå de energi- och klimatpolitiska målen för 2020.

5.3 Åtgärder för att uppnå Europa 2020-strategins målsättningar

Nedan redogörs övergripande för de åtgärder som vidtagits för att uppnå Europa 2020-strategins målsättningar. Mer utförliga beskrivningar av vidtagna åtgärder återfinns i kapitel 4.

Målen för ökad sysselsättning, social delaktighet och utbildning

Som framgår av avsnitt 4.1 är regeringens politik inriktad mot att uppnå full sysselsättning och minskat utanförskap genom att hävda arbetslinjen och få fler i arbete och färre som står utanför arbetsmarknaden. Hög sysselsättning är enligt regeringens bedömning en förutsättning för att Sverige ska vara ett konkurrenskraftigt land med långsiktigt hållbar tillväxt. Genom ökad sysselsättning och minskat utanförskap minskas klyftorna och sammanhållningen ökar. Att hantera utmaningarna för att uppnå varaktigt ökad sysselsättning, lägre jämviktsarbetslöshet, minskat utanförskap, minskade klyftor och ökad sammanhållning har därför högsta prioritet.

Antalet sysselsatta har ökat med 213 000 sedan 2006. Regeringens ambition är dock att fortsätta reformarbetet i syfte att stärka drivkrafterna till arbete genom förbättringar av arbetsmarknadens funktionssätt, ytterligare förbättrad matchning mellan arbetslösa och lediga jobb, översyn av skatter och marginaleffekter samt uppföljning av reformerna av trygghetssystemen. Fler vägar till jobb måste skapas för de utsatta grupper som står längst från arbetsmarknaden.

Den höga arbetslösheten bland unga, utrikes födda, personer med relativt kort utbildning och personer med funktionsnedsättning kräver ytterligare åtgärder, enligt regeringens bedömning. Arbetsgivaravgiften för unga har halverats, antalet utbildningsplatser har ökat och särskilda lättnader har riktats mot branscher som sysselsätter en stor andel ungdomar. Samtidigt finns ett fortsatt behov av strukturreformer som ökar ungas anställningsbarhet.

För unga som håller på att etablera sig på arbetsmarknaden är utbildning en viktig del av sysselsättningspolitiken för att arbetskraften ska vara anställningsbar och produktiv. Utbildningssystemet ska ge färdigheter som efterfrågas på arbetsmarknaden. De två nya anställningsformerna för unga – lärlingsanställning och lärlingsprovanställning – som regeringen aviserat syftar också till att underlätta inträdet på arbetsmarknaden.

Regeringens ambition är att hitta lösningar i samspel med arbetsmarknadens parter och skolan, som leder till en mer inkluderande arbetsmarknad med mer inslag av praktik och lärlingsanställningar. Ungdomar måste utrustas med bättre kunskaper i skolan men också möta en väl fungerande arbetsmarknad med ett regelverk som gör det möjligt att hävda sin kompetens och skaffa sig erfarenheter. Regeringens ambition är att i dialog med arbetsmarknadens parter förbättra arbetsmarknadens omställningsförmåga och ge plats för fler på arbetsmarknaden.

Regeringens reformpolitik har lagt en grund för hög potentiell tillväxt när krisens verkningar avtar och resursutnyttjandet i ekonomin stiger från nuvarande låga nivåer. En politik för arbete har ökat arbetsutbudet och gör att

arbetsmarknaden fungerar bättre. Jämviktsarbetslösheten väntas minska med 1,4 procentenheter till 2020. Merparten av effekterna bedöms ha slagit igenom 2016.

Regeringens bedömning är att de hittills vidtagna strukturreformerna på sikt ökar antalet sysselsatta med 215 000 personer. Reformpolitiken har vidare medverkat till att utanförskapet har minskat med 230 000 personer sedan 2006. På utbildningsområdet bedömer regeringen att målen kan nås inom den givna tidsramen genom de reformåtgärder som vidtagits.

Sverige ligger alltså väl till för att de uppsatta målen på dessa områden ska uppnås. Se vidare avsnitt 4.1. och 4.2 för en närmare beskrivning av åtgärderna för att uppnå de uppsatta målen.

Målet för forskning och utveckling samt energi- och klimatmålet

Som framgår av kapitel 4.3 är inriktningen för forskningspolitiken att stärka Sveriges ställning som forsknings- och innovationsnation och därmed stärka konkurrenskraften. Regeringen planerar att presentera en ny forsknings- och innovationsproposition under 2012. Propositionen kommer att inriktas mot att stärka kvaliteten i forskningen för att skapa förutsättningar för en forskning av hög internationell klass och öka innovationsförmågan i det svenska samhället. Under 2011 har regeringen även inlett arbetet med en innovationsstrategi i syfte att förbättra innovationsklimatet i det svenska samhället.

Sverige ska bekämpa hoten mot klimatet och vår miljö. I regeringens förslag ingår bland annat åtgärder för att minska utsläppen från bilar, åtgärder för att anpassa samhället till effekterna av ett förändrat klimat och satsningar på havsmiljön. Regeringens sammanhållna energi- och klimatpolitik innebär kraftfulla utsläppsminskningar av växthusgaser och en väg ut ur beroende av fossila bränslen. Åtgärder för energieffektivisering är en viktig del i regeringens klimatpolitik. En effektivare användning av energi bidrar till minskad belastning på klimatet och miljön och till en tryggare energiförsörjning. Regeringen anser därför att existerande program inom energieffektiviseringsområdet bör förlängas under 2013 och 2014. Programmen omfattar bland annat stöd till energi- och klimatrådgivning, teknikupphandling och marknadsintroduktion av energieffektiv teknik och marknadskontroll. Vidare föreslås en satsning på energiforskning genom ökade resurser för kommersialisering, utveckling och för demonstrationsanläggningar.

Nedsättningen av koldioxidskatten för industrier utanför den handlande (handel med utsläppsrätter) minskas successivt under 2011-2015. Återbetalningen av koldioxidskatt minskar för jordbruket 2011, 2013 och 2015. En ny miljöbilsdefinition införs 2013. Energiskatten på diesel höjs med 20 öre per liter 2011 och ytterligare 20 öre per liter 2013.

Riksdagen beslutade våren 2010 om ett höjt mål i elcertifikatsystemet. Det

höjda målet innebär att 25 TWh ny förnybar elproduktion ska komma till stånd till år 2020 jämfört med 2002 års nivå. Riksdagen beslutade i december 2011 om en utvidgning av elcertifikatssystemet till att omfatta även Norge från och med den första januari 2012. För att uppnå energieffektiviseringsmålet används primärt generellt verkande ekonomiska styrmedel (till exempel energiskatter, koldioxidskatter och utsläppshandel) och åtgärder. Dessa kompletteras med andra åtgärder som bland annat syftar till att undanröja brist på information och kunskap. I budgetpropositionen för 2010 avsatte regeringen 575 miljoner kronor under åren 2010–2012 för fortsatta insatser för energieffektivisering på lokal och regional nivå respektive insatser för hållbar energianvändning. I budgetpropositionen för 2012 förlängdes dessa insatser och regeringen avsatte 440 miljoner kronor under åren 2013–2014. Beträffande smarta elnät tillförs anslaget 10 000 000 kronor per år under åren 2012–2014 för ändamålet att etablera en kunskapsplattform med tillhörande oberoende samordningsråd som ska hålla samman och sprida relevanta kunskaper om forskning, utveckling och demonstration inom smarta elnät till alla intressenter bör etableras. Detta förväntas bidra till både målet om energieffektivisering och förnybar energi.

6. Genomförandet av strategin i Sverige

6.1 Överläggningar med arbetsmarknadens parter

Arbetsmarknadens parter spelar en viktig roll för att skapa villkor för hållbar tillväxt och full sysselsättning. Den svenska arbetsmarknaden karaktäriseras av en hög organisationsgrad, bred kollektivavtalsäckning och en väl utvecklad social dialog. Arbetsmarknadens parter i Sverige hanterar traditionellt många frågor genom kollektivavtal utan statligt ingripande i form av lagstiftning eller genom myndigheter. Arbetsmarknadens parter har också en central roll i genomförandet av EU-direktiv och riktlinjer genom överenskommelser i kollektivavtal.

Regelbundna överläggningar äger rum mellan regeringen och arbetsmarknadens parter när det gäller Europa 2020-strategin (tidigare avseende Lissabonstrategin), men även i andra EU-frågor som berör arbetsmarknadens parter. Dessa konsultationer som äger rum både på politisk nivå och tjänstemannanivå ger tillfälle till diskussioner om viktiga EU-frågor i relation till regeringens agerande och den nationella politiken.

För att bättre anpassa dialogen med arbetsmarknadens parter till Europa 2020-strategins nya årscykel ("den europeiska terminen") och den nationella beslutsprocessen har regeringen upprättat en referensgrupp med företrädare för berörda departement i Regeringskansliet och arbetsmarknadens parter (Svenskt näringsliv, LO, TCO, SACO, Sveriges Kommuner och Landsting samt Arbetsgivarverket). Referensgruppen träffas regelbundet under året vid strategiska tidpunkter för att diskutera och samråda om genomförandet av strategin i Sverige. Initiativet har tagits efter samråd med arbetsmarknadens parter. Vid ett samrådsmöte i november 2011 bjöds arbetsmarknadens parter in att bidra med en gemensam text till årets nationella reformprogram. I bilaga 1 återfinns det bidrag som inkommit från arbetsmarknadens parter och som redogör för exempel på det arbete parterna bedriver i enlighet med strategins riktlinjer och målsättningar.

6.2 Samråd med intresseorganisationer och civila Sverige

Det finns idag en rad befintliga samrådsförfarande som är en del av regeringens beslutsprocess. Dessa täcker även in frågor som berör Europa 2020-strategin. Berörda intressenter ingår ofta i referensgrupper inom utredningsväsendet och ges möjlighet att framföra synpunkter på utredningsförslag genom remissförfarandet på sina respektive områden. Det förekommer också att regeringen bjuder in till hearings för att föra dialog kring specifika frågeställningar. Det förs även kontinuerliga diskussioner inom olika samrådsorgan (t.ex. Pensionärskommittén, Handikappdelegationen och Brukardelegationen). Som komplement till dessa ordinarie samrådsformer bjöd

Utbildningsdepartementet respektive Socialdepartementet in företrädare för intresseorganisationer och myndigheter till samråd vid två tillfällen under våren 2011 för att diskutera Europa 2020-strategins genomförande i Sverige. Mycket av diskussionen kom att handla om hur man kan förbättra dialogen med organisationer i det civila samhället om genomförandet av strategin. Det framfördes bland annat önskemål om ett horisontellt samråd om Europa 2020-strategin och att berörda organisationer skulle involveras i ett tidigare skede.

För att bättre anpassa formerna för samråd med civila samhället efter framförda önskemål samt till Europa 2020-strategins årscykel kallade EU-ministerns kansli vid Statsrådsberedningen, berörda organisationer till ett informations- och samrådsmöte om Europa 2020-strategin den 28 november 2011. Syftet med mötet var att informera om regeringens arbete och att i ett så tidigt skede som möjligt, några dagar efter att kommissionens tillväxtrapport för 2012 presenterats, diskutera kommissionens förslag till prioriteringar för Europa 2020-strategin under 2012, framtida samrådsformer samt involverandet av berörda organisationer i arbetet med det nationella reformprogrammet 2012. Berörda organisationer inbjöds att bidra med texter till det nationella reformprogrammet 2012 som lyfte fram goda exempel på hur det svenska civilsamhället aktivt bidrar till Europa 2020-strategins genomförande i Sverige.

Statsrådsberedningen fick efter samrådet i november in ett samlat bidrag till årets nationella reformprogram från tre nationella folkbildningsorganisationer; Folkbildningsförbundet, Folkbildning - Learning for Active Citizenship (FOLAC) och Folkbildningsrådet. Bidraget återfinns i bilaga 3 och lyfter fram exempel från folkbildningens arbete att uppnå Europa 2020-strategins målsättningar.

6.3 Lokalt och regionalt ägarskap

En lokal och regional förankring av Europa 2020-strategins mål och intentioner och därmed i det regionala och lokala tillväxtarbetet i Sverige, är avgörande för ett framgångsrikt genomförande av strategin. Den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007–2013 anger regeringens prioriteringar för regional tillväxt och utgör ett viktigt instrument för att omsätta EU:s gemensamma målsättningar för tillväxt och sysselsättning i regionala och lokala prioriteringar. Inriktningen ligger till grund för de regionala utvecklingsprogrammen och strukturfondsprogrammen. Den nationella strategin tillsammans med de regionala utvecklingsprogrammen bidrar således till ett ökat samspel mellan nationell och regional nivå. Regionala aktörer bidrar därmed till genomförandet av det nationella reformprogrammet utifrån sina särskilda förutsättningar och möjligheter inom ramen för i första hand de regionala utvecklingsprogrammen. Den lokala nivån har i ljuset av det kommunala självstyret i Sverige en central roll i att genomföra delar av de målsättningar som regeringen lagt fast.

För att vidareutveckla dialogen mellan den nationella, regionala och lokala nivån om de regionala tillväxtfrågorna inrättade regeringen 2007 ett nationellt forum för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning. Utgångspunkten är att ett delat ansvar mellan regional och nationell nivå för den regionala tillväxten ställer krav på en politisk dialog och en gemensam syn och kunskap om viktiga utvecklingsfrågor. Det är också ett sätt att öka möjligheterna till lokalt och regionalt inflytande och ansvar. Politiska företrädare för varje län deltar i forumet tillsammans med representanter för regeringen.

Under 2011 har fyra nationella forum ägt rum där aktuella frågor har diskuterats. Som exempel kan nämnas den nationella innovationsstrategin, regionala digitala agendor och arbetet med infrastrukturpropositionen.

Vid ett möte i nationellt forum i mars 2011 behandlades specifikt genomförandet av Europa 2020-strategin på regional och lokal nivå och kopplingen till det regionala tillväxtarbetet och sammanhållningspolitiken. På flera håll i Sverige pågår lokala och regionala initiativ med att utveckla processer för en tydligare integrering av Europa 2020-målen i det regionala och lokala tillväxtarbetet. Det finns ett stort behov av lärande mellan nationell, regional och lokal nivå om erfarenheterna av regionalt tillväxtarbete. Genomförandet av strukturfonderna har bidragit till detta arbete.

Under 2011 har regeringen uppdragit åt de länsstyrelser som har det regionala tillväxtansvaret och tillika erbjudit de landsting och kommunala samverkansorgan med likalydande ansvar att inkomma med en identifiering av respektive läns prioriteringar i det framtida regionala tillväxtarbetet från och med 2014. Syftet med redovisningen har varit att bidra till en fördjupad förståelse för länens framtida prioriteringar inom det regionala tillväxtarbetet som ska utgöra ett kunskapsunderlag för regeringens arbete med att utveckla det regionala tillväxtarbetet och den framtida sammanhållningspolitiken. Redovisningen ska bland annat innehålla en beskrivning av hur prioriteringarna relateras till de fem målen i Europa 2020. Samtliga län har rapporterat per den 15 december 2011 och under våren 2012 pågår fördjupade dialoger i frågan med den regionala nivån.

I bilaga 2 återfinns ett bidrag från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) med exempel på arbetet med att genomföra Europa 2020-strategin på regional och lokal nivå.

6.4 Målet för regional konkurrenskraft och sysselsättning

Under 2009 genomfördes en strategisk uppföljning av den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007-2013 (Ds 2009:69). Uppföljningen framhöll dels vikten av en nationell strategi och dels vikten av att behålla nuvarande strategis inriktning för att uppnå

kontinuitet och möjlighet att utveckla det regionala tillväxtarbetet. Samtidigt identifierades ett antal utvecklingsområden för fortsatt arbete. Inom ramen för strukturfondsprogrammen har gemensamma utvecklingsbehov identifierats för de regionala programmen och det nationella programmet. Uppföljningen av de projekt som förväntades påverkas mest av den ekonomiska krisen behövde stärkas och det strategiska innehållet i programmen behövde ses över mot bakgrund av krisens nya villkor för många olika typer av projekt. Samtidigt identifierades ett antal utvecklingsområden för fortsatt arbete. Dessa avsåg bland annat stärkt arbete för innovation och förnyelse, tillvaratagande av tillväxtpotentialen inom klimat- och energiarbetet, stärkt samverkan mellan den regionala tillväxtpolitiken, arbetsmarknadspolitiken och utbildningspolitiken för att främja kompetens- och arbetskraftsförsörjningen. Vidare poängterades vikten av nationell, regional och lokal förberedelse inför de demografiska utmaningarna, en ökad internationell utblick, ett utvecklat regionalt ledarskap, fortsatt dialog mellan olika nivåer och aktörer samt utveckling av myndighetssamverkan. Under 2012 avser regeringen att utföra en ny uppföljning av den nationella strategin för åren 2009-2012.

I arbetet för att möta den ekonomiska lågkonjunktur som drabbade Sverige har strukturfondsprogrammen spelat en viktig roll. Den lågkonjunktur som programmen haft att hantera är radikalt annorlunda mot den som gällde när de skapades.

EU:s strukturfondsprogram i Sverige programperioden 2007–2013

För programperioden 2007–2013 har Sverige tilldelats medel från Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) och Europeiska socialfonden (ESF). Medlen fördelas till ett antal program inom de två målen; Regional konkurrenskraft och sysselsättning samt Europeiskt territoriellt samarbete. Strukturfondsprogrammen inom dessa två mål täcker geografiskt hela Sverige. Sverige har totalt cirka 31 miljarder kronor (EU-medel och nationell offentlig medfinansiering) till satsningar för att uppnå de två målen Regional konkurrenskraft och sysselsättning samt Europeiskt territoriellt samarbete.

De regionala strukturfondsprogrammen för regional konkurrenskraft och sysselsättning 2007–2013 (Europeiska regionala utvecklingsfonden)

Den totala omslutningen för de åtta regionala strukturfondsprogrammen uppgår till cirka 22,6 miljarder kronor (EU-medel, svensk offentlig medfinansiering samt privat medfinansiering) för hela programperioden. EU-medlens del av programmens omslutning uppgår till cirka 8,4 miljarder kronor. Därtill kommer nationell offentlig medfinansiering om cirka 9,8 miljarder kronor och en indikativ uppskattning är att näringslivets medfinansiering kommer att uppgå till cirka 4,3 miljarder kronor.

Till och med årsskiftet 2011/2012 uppgår beslut om EU-medel från ERUF i de åtta regionala strukturfondsprogrammen till cirka 7,8 miljarder kronor. Tillkommer gör cirka 9,5 miljarder kronor i nationell offentlig medfinansiering.

Den beslutade privata medfinansieringen uppgår till cirka 2 miljarder kronor. Genomförandetakten är mycket god i programmen. Sverige ligger i topp i EU, till och med 2011 har 93 procent av alla medel in-tecknats och 50 procent har utbetalats.

Tabell 4 Redovisning av typinsatser hittills utifrån beviljade medel tom 31 december 2011

	FoU & entreprenörskap	IT	Transport	Energi	Turism o attraktivitet	Övrigt (exkl TA)
Övre Norrland	65,9%	3,7%	17,9%	1,7%	8,5%	2,3%
Mellersta Norrland	52,1%	8,6%	12,6%	7,1%	17,4%	2,0%
Norra Mellansverige	58,8%	11,7%	17,5%	1,8%	9,0%	1,2%
Östra Mellansverige	82,0%	7,4%	10,0%	0,6%	0,0%	0,0%
Stockholm	58,9%	0,0%	20,9%	0,0%	3,5%	16,7%
Västsvrige	79,0%	0,0%	0,0%	3,7%	0,0%	17,3%
Småland och öarna	54,2%	0,2%	36,4%	1,4%	7,0%	0,8%
Skåne- Blekinge	64,2%	10,3%	4,5%	1,2%	2,6%	17,2%
Totalt	62,9%	6,6%	15,3%	2,6%	8,2%	4,4%

Källa: Tillväxtverket

Insatserna inom de åtta regionala strukturfondsprogrammen förväntas enligt programdokumenten totalt under perioden bidra till 33 300 nya arbetstillfällen och 12 800 nya företag. 28 115 företag förväntas delta i insatserna. Målsättningen är att utfallet av nya arbetstillfällen, nystartade företag och deltagandet från företag ska vara könsmässigt jämnt fördelat när programperioden summeras. Per den 31 dec 2011 har programmen bidragit till att ca 22 400 jobb och ca 9000 nya företag skapats. Dessutom har ca 18 000 företag deltagit i insatserna. Ca 1300 projekt har finansierats och efter att drygt hälften av alla projekt avslutats är måluppfyllelsen generellt sett god, särskilt vad gäller deltagande företag och nya nätverk där de uppsatta målen för hela perioden redan uppnåtts.

I de åtta regionala strukturfondsprogrammen har det fattats beslut om medel till tolv fondprojekt som syftar till att öka det regionala utbudet av ägarkapital till nya och växande små- och medelstora företag. Detta är ett led i ambitionen att erbjuda finansiering i andra former än bidrag, såsom lån, garantier och riskkapital. Totalt omsluter projekten tillsammans med offentlig medfinansiering och privata investerare 2,1 miljarder kronor. Projekten har till och med december 2011 fått in 1872 förfrågningar och investerat i 141 portföljbolag med totalt cirka 1,115 miljarder kronor.

Även om det inom de flesta insatser är för tidigt för att se resultat och framför allt effekter är ändå bilden som programutvärderingarna ger övervägande positiv. Utvärderarnas bedömning är att projektens uppsatta mål, trots den tidigare lågkonjunkturen, med stor sannolikhet kommer att uppnås och att programmen förmår fokusera på strukturomvandling mot nya näringar.

Den högre professionaliteten och kraven på innovativitet, nyskapande, långsiktighet och additionalitet i det svenska systemet gör att projekten i högre utsträckning än förut är mer resultatfokuserade och innovativt kopplade till de regionala naturliga förutsättningarna. Till exempel så har strukturfondsprogrammets stöd till innovationssystemen inneburit att de blivit mer ”klusterdynamiska”, det vill säga med ett tydligare lärperspektiv, nätverksbyggande och kunskapsspillovers.

Även om utvärderingarna är övervägande positiva finns ändå potential till förbättring. Det handlar om att till exempel universitets- och forskningsägda projekt ofta behöver ha en ännu starkare koppling till näringslivet. Det kan också handla om att innovationsperspektivet inom entreprenörskapsinsatser måste stärkas.

Det nationella strukturfondsprogrammet för regional konkurrenskraft och sysselsättning 2007–2013 (Europeiska socialfonden)

Det övergripande målet för det nationella strukturfondsprogrammet för regional konkurrenskraft och sysselsättning 2007–2013 är ökad tillväxt genom ett ökat arbetskraftsutbud samt en god kompetensförsörjning. Inom programmet bedrivs projekt som syftar till att motverka utanförskap på arbetsmarknaden och till att främja kompetensutveckling för sysselsatta. Bidraget från ESF uppgår till cirka 6,2 miljarder kronor för perioden. Nationell offentlig medfinansiering med minst samma belopp tillkommer.

Till och med 2011 har drygt 800 projekt som i första hand riktar sig till personer som står långt från arbetsmarknaden beviljats medel. Antalet personer som påbörjat deltagande i dessa projekt uppgår till 60 000, varav 48 procent kvinnor och 52 procent män. Under samma period har knappt 1300 projekt som avser kompetensutveckling för sysselsatta beviljats medel. Antal personer som påbörjat deltagande är 175 000, varav 52 procent kvinnor och 48 procent män. De in-tecknade ESF-medlen i det nationella strukturfondsprogrammet uppgår till och med 2011 till totalt 5,1 miljarder kronor eller 83 procent av beslutsutrymmet. Den beslutade nationella offentliga medfinansieringen är 7,2 miljarder kronor.

Den ansvariga myndigheten, Svenska ESF-rådet gör bedömningen att samtliga kvantifierade mål avseende kompetensutveckling för sysselsatta kommer ha uppnåtts vid programperiodens slut. Vad gäller insatser för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden gör myndigheten bedömningen att samtliga kvantifierade mål förutom målet för långtidsarbetslösa kommer att uppnås. Målet för unga, som ändrats från minst 5000 till minst 15 000 deltagare, har redan innan programperiodens slut uppnåtts. Till och med 2011 har drygt 26 600 unga påbörjat deltagande.

Den oberoende utvärderingen av det nationella strukturfondsprogrammet har hittills främst inriktats på genomförandeorganisationen. I ett tidigt skede

påpekades bland annat vissa brister i handläggningen av projektansökningar. Svenska ESF-rådet, har vidtagit åtgärder för att rätta till dessa brister. Utvärderaren har därefter bedömt att genomförandet fungerar relativt väl och att grundläggande förändringar av de berörda processerna inte bör göras under innevarande programperiod. En utvärdering av det nationella strukturfondsprogrammet med inriktning på resultat och mervärde av programmet har nu påbörjats.

Territoriellt samarbete

Sverige deltar i sammanlagt tretton program inom det europeiska territoriella samarbetet. Sex gränsregionala program som omfattar ett eller flera län: Nord, Botnia-Atlantica, Sverige-Norge och Öresund-Kattegatt-Skagerrak, Central Baltic och South Baltic. Europeiska regionala utvecklingsprogrammen bidrar med 3,3 miljarder kronor för 2007–2013 för dessa sex program. Vidare deltar Sverige i tre transnationella program: Norra Periferin, Östersjöprogrammet och Nordsjöprogrammet. Europeiska regionala utvecklingsfonden bidrar med 3,4 miljarder kronor till dessa program 2007-2013. Till och med den 31 december 2011 har beslut fattats om medel från ERUF i dessa totalt nio gränsregionala och transnationella program om cirka 6,3 miljarder kronor.

Förutom de gränsregionala och transnationella programmen deltar Sverige också i fyra program som syftar till interregionalt samarbete och erfarenhetsutbyte genom nätverk och analys. Det är Interreg IVC, Urbact II, Espon och Interact II. Dessa program berör samtliga 27 medlemsländer.

Programmen är verktyg för att uppmärksamma och bidra till att avlägsna de hinder som fortfarande hämmar utvecklingen i gränsregionerna i form av olika lagar, regler och praxis som inte tar tillräcklig hänsyn till den verklighet som medborgarna i gränsregionerna möter dagligen. Genom att lösa gränsrelaterade vardagsproblem och underlätta en ökad integration så bidrar programmen till att föra EU närmare medborgarna.

- Den genomsnittliga beslutsnivån ligger på ca 90 procent, men varierar från 78 till 100 procent i de olika programmen. Totalt har 26 procent av EU-ramen betalats ut men variationen är stor mellan programmen från 18 procent till 40 procent
- De största medfinansiärerna i programmen är länsstyrelser, regionförbund samt några kommuner och universitet.
- Majoriteten av beviljade medel bidrar till Lissabonstrategins mål, ca 80 procent (undantag Sverige-Norge som ligger på ca 50 procent). Ingen kategori av projekt dominerar inom de territoriella programmen som det gör för de åtta regionala programmen. Även här är dock forskning och utveckling samt entreprenörskap största kategori.

Tabell 5 Besluts- och utbetalningsnivåer per 2011-12-31

	Tilldelade EU-medel	Beslut(%)	Utbetalt(%)
Gränsregionala program			
Sverige –Norge	335	90	40
Nord	306	90	32
Botnia-Atlantica	274	81	29
Öresund/Kattegatt/Skagerack (ÖKS)	1 005	78	23
Central Baltic	920	94	20
South Baltic	547	89	18
Transnationella program			
Norra periferin	317	96	28
Nordsjön	1 247	98	32
Östersjön	1 872	92	24
Totalt	6 823	90	33

Källa: Tillväxtverket

Temat för samarbetsprojekten handlar om:

- Uppbyggnad av gemensam arbetsmarknad genom arbetsförmedling och stöd till arbetspendling över gränser.
- Att stärka forskning, utbildning och innovationsmiljöer genom samordning och samverkan.
- Att skapa nätverk mellan regionernas näringsliv särskilt mellan små och medelstora företag.
- Gemensam skötsel och utveckling av naturresurser, skydd av miljö, kust och ekosystem samt riskhantering kopplat till klimatförändringar.
- Samverkan mellan utbildningsinstitutioner.
- Gemensam offentlig service över gränser, inom områden som hälsa, miljö, utbildning, forskning och räddningstjänst och kollektivtrafik.
- Gemensam planering av infrastruktur och kommunikationer.

Utöver dessa tretton program för territoriellt samarbete inom EU deltar Sverige även i gränsöverskridande samarbetsprogram med icke EU-länder genom gemenskapsinstrumentet Europeiska Samarbets- och Partnerskapsinstrumentet (ENPI-program). Sverige deltar dels i Kolarctic-programmet för regionalt samarbete med Ryssland, dels finns ENPI-medel i Östersjöprogrammet för att möjliggöra deltagande från Vitryssland.

Under det svenska ordförandeskapet hösten 2009 antog Europeiska rådet EU:s strategi för Östersjöregionen. Strategin är den första i sitt slag för en makroregion inom EU och innebär ett nytt strategiskt arbetssätt i samarbetet mellan ett antal närliggande länder för att möta regionspecifika utmaningar. Strategin utgör en vägledning för det territoriella gränsöverskridande samarbetet i Östersjöregionen och bidrar därmed till en fokusering av det stora antalet initiativ som tas i regionen.

Regeringen har en aktiv roll i processen och verkar för att genomförandet ska bidra till fördjupat territoriellt och tvärssektoriellt samarbete i regionen. Regeringen har åtagit sig att ta ett särskilt ansvar för samarbetet inom forskning och innovation, transportfrågor, kemikalier i havet samt fiskefrågor, men understryker också vikten av samtliga prioriteringar i strategin. För att bidra till det konkreta genomförandet har regeringen också gett totalt 37 myndigheter och 21 länsstyrelser i uppdrag att medverka i strategiarbetet. Flera av myndigheterna leder stora projekt med partners från andra östersjöländer, till exempel stödja klustersamverkan, SME-nätverk och samarbete i radiospektrumfrågor, områden där mervärde skapas genom samverkan.

Bilaga 1. Bidrag från arbetsmarknadens parter

Inledning

De centrala arbetsmarknadsorganisationerna Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Svenskt Näringsliv, Landsorganisationen (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO) samt Sveriges akademikers centralorganisation (Saco) ger i det följande exempel på initiativ och åtgärder i linje med några av riktlinjerna i Europa 2020. Exempelen är ett urval och inte en heltäckande redovisning. Några av dem baseras på gemensamma överenskommelser med alla organisationerna, andra är överenskommelser mellan vissa av organisationerna. För några av exemplen är det endast en av organisationerna som genomfört den beskrivna åtgärden.

Arbetsmarknadens parter har ansvar för lönebildningen på den svenska arbetsmarknaden och värnar om partsautonomin.

Riktlinje 6: Förbättra företagsklimatet och konsumenternas situation samt modernisera och utveckla industribasen för att säkerställa den inre marknadens funktion.

Implementering av tjänstedirektivet

Under 2011–2012 har SKL deltagit i Kommerskollegiets arbete för att underlätta för Sveriges kommuner och landsting att implementera tjänstedirektivet. Myndigheten har bl.a. utvecklat ett par skrifter som presenterats vid fyra seminarier på olika håll i landet. Företrädare för SKL har medverkat som föreläsare vid dessa seminarier som varit riktade till kommunjurister och kommundirektörer. SKL strävar också efter att öka medvetenheten om EU-rättens betydelse på lokal nivå genom riktad information på SKL:s hemsida.

Riktlinje 7: Öka kvinnors och mäns deltagande på arbetsmarknaden, minska den strukturella arbetslösheten och främja kvalitet i arbetet

Jämställdhet

Jämställdhetsråd

Parter inom den kommunala sektorn har bildat ett Jämställdhetsråd. Rådets syfte är att ur ett jämställdhetsperspektiv följa utvecklingen avseende löner och anställningsvillkor och föreslå aktiva åtgärder i syfte att uppnå ett mer jämställt arbetsliv.

Jämställdhetsintegrering

Regeringen har sedan 2008 beviljat SKL 240 miljoner kronor till stöd för lokalt arbete med jämställdhetsintegrering. ”Program för hållbar jämställdhet” är namnet på SKL:s stora satsning till kommuner och landsting för att ge likvärdig och bra service till kvinnor och män, flickor och pojkar.

SKL har finansierat 87 utvecklingsarbeten i kommuner och landsting runt om i landet. Just nu genomförs en särskild satsning på att sprida kunskaper och erfarenheter från dessa till övriga kommuner och landsting. Grundtanken är att göra jämställdhetsarbetet hållbart och till en del av den ordinarie verksamheten.

”Program för hållbar jämställdhet” är den största satsningen på jämställdhetsintegrering i Sverige någonsin.

Pappaindex

För att öka jämställdheten i arbetslivet har TCO konstruerat ett pappaindex som publiceras varje år. Det är ett index för pappaledigheten och kan betraktas som ett av flera mått på pappors ansvarstagande för sina barn. TCO:s pappaindex lanserades i december 2000 och innehåller nu siffror för samtliga kommuner och försäkringskassor i Sverige. Dessutom presenteras numera listor över de bästa respektive sämsta 20 kommunerna i indexform.

Papporna i Sverige har generellt sett ökat sitt uttag av föräldraledigheten sedan 1999, då index mättes första gången, både vad gäller andelen män bland föräldralediga och andel föräldradagar som tas ut av män. Men även om TCO:s pappaindex genom åren visat på en stor förbättring, är det långt kvar tills papporna står för hälften av ledigheten.

Främja integrationen på arbetsmarknaden

Rådet för integration i arbetslivet

Rådet för integration i arbetslivet (Ria) har bildats av arbetsmarknadens centrala organisationer för att stödja, följa upp och vidareutveckla arbetet för integration i arbetslivet. Ria arbetar därigenom för att främja likabehandling, motverka etnisk diskriminering och trakasserier på arbetsplatserna.

Ria verkar på en rad olika sätt – bland annat genom utbyte av erfarenheter och idéer samt genom praktisk vägledning. Rådet uppmärksammar myndigheter och politiker på strukturer som måste förändras, gör arbetsplatsbesök, ordnar hearings, forskar- och utbildningsseminarier samt utvecklar och sprider informations- och utbildningsmaterial. Ria premierar dessutom företag, myndigheter, organisationer och enskilda som bidrar till att öka integrationen i arbetslivet genom praktiskt arbete och goda initiativ med en särskild utmärkelse.

Portalen Omstart

Sacos och Sacoförbundens webbportal Omstart vänder sig till invandrade akademiker med utländsk utbildning som ännu inte etablerat sig inom sitt yrkes- eller utbildningsområde i Sverige. Portalen samlar allt från allmän information om den svenska arbetsmarknaden till specifika uppgifter om sådant som är viktigt att veta för enskilda yrkesgrupper.

Rekryteringsbazaren

Flera av parterna har under ett antal år deltagit som medarrangörer av Rekryteringsbazaren i Stockholm. Omkring 10 000 personer brukar besöka basaren där de kan träffa arbetsgivare som rekryterar personal, få information om hur man kan starta eget företag, få information om högskolestudier och annan utbildning i Stockholms län samt få information om hur de kan få sina utländska betyg och examina validerade.

Mentorsprogram och etableringslots

Två exempel på individuellt stöd är mentorsprogram och etableringslots. Flera Sacoförbund har mentorsprogram för nyanlända akademiker. I programmen paras en nyanländ akademiker ihop med en professionskollega. Målen för den invandrade akademikern är att utöka det professionella kontaktnätet och att få ett ökat självförtroende i karriärarbetet. Dessutom får personen kunskaper om hur det är att arbeta inom sin bransch eller yrke i Sverige.

Sveriges läkarförbund har startat en verksamhet som etableringslots. Syftet är att förkorta och förbättra vägen fram till en svensk läkarlegitimation. Enligt Riksrevisionen tar det cirka tre år för en specialistläkare och upp till sex år för en legitimerad läkare med utbildning utanför EU/EES att få legitimation i Sverige. Sveriges läkarförbund tar på sig rollen som etableringslots under en begränsad tid. Projektet pågår fram till våren 2014.

Hållbart arbetsliv

Arbetsmiljö

Arbetsmarknadsorganisationerna på nationell nivå har tagit fram en gemensam översättning av det europeiska avtalet om "Inclusive Labour Markets". Planering pågår för ett partsgemensamt seminarium där avtalet skall introduceras.

LO, TCO och Saco har tillsammans tillkännagivit instiftandet av en årlig facklig skyddsombudsdag. Den infaller första gången 24 oktober 2012. Bakgrunden är de svenska skyddsombudens 100-årsjubileum som firas under 2012.

Regionala skyddsombud verkar för en god arbetsmiljö på mindre arbetsplatser, där det ofta inte finns lokalt skyddsombud. Behovet av regionala skyddsombudsverksamheten är stadigt ökande eftersom antalet nya, små företag ökar.

Svenskt Näringsliv, LO och Personliga Råd om Pensioner och Försäkringar (PTK) är huvudmän för den ideella föreningen Prevent som har till uppgift att förmedla kunskap kring arbetsmiljöfrågor. Prevent ger ut arbets- och utbildningsmaterial, faktaböcker, informerar och utbildar samt ger ut tidningen Arbetsliv. (PTK är en samverkansorganisation för fackförbund som organiserar tjänstemän anställda inom den privata sektorn.)

Flexicurity

Omställningsavtal

Det första omställningsavtalet på svensk arbetsmarknaden kom 1974 med målet att stödja privatanställda tjänstemän som blir uppsagda på grund av arbetsbrist, eller riskerar att bli det, på deras väg mot ett nytt jobb. Därefter har allt flera avtalsområden träffat liknande avtal. I och med att kommun- och landstingssektorns 1,1 miljoner arbetstagare från och med 1 januari 2012 har ett omställningsavtal, har parterna på den svenska arbetsmarknaden, där det finns kollektivavtal, omställningsavtal på såväl privata sektorn, statliga sektorn som för kommun- och landstingssektorn. Det betyder att majoriteten av de anställda på svensk arbetsmarknad omfattas av omställningsavtal.

Sverige är unikt i och med att arbetsmarknadens parter tar ansvar för så stor del av aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder vid arbetslöshet. Avtalen främjar *flexicurity* på den svenska arbetsmarknaden.

Exempelvis gäller mellan Svenskt Näringsliv och PTK ett avtal om en avgiftsbestämd omställningsförsäkring. Avtalet finansieras med en avgift på företagets lönesumma. Verksamheten bedrivs av det partsgemensamt ägda bolaget Trygghetsrådet TRR. Med omställningsstöd avses åtgärder som underlättar för anställda som blivit eller riskerar att bli uppsagda att få nytt arbete. För att få omställningsstöd gäller bl.a. att den anställde ska ha varit tillsvidareanställd i minst ett år på samma företag. Stödet kan förutom rådgivning och coaching, även innebära t.ex. kortare utbildning, längre studier, ”inskolningslön”, praktikplats eller start av eget företag. Omställningsstöd kan utgå i upp till två år med möjlighet till förlängning.

En anställd kan också få omställningsstöd om han eller hon lämnar företaget utan en uppsägning från arbetsgivaren, men då måste orsaken vara att det är arbetsbrist och att den anställde lämnar företaget på arbetsgivarens initiativ. I sådana fall utgår inte någon avgångsersättning (AGE).

Svenskt Näringsliv och LO har ett liknande avtal för arbetare. Avtalet innehåller dels ett omställningsstöd som innehåller en hjälp att hitta nytt jobb, dels ett avgångsbidrag (AGB). Verksamheten bedrivs av det partsgemensamt ägda bolaget Trygghetsfonden TSL. Omställningsstöd får en arbetstagare genom att företag och lokalt fack ansöker tillsammans om finansiering av omställningsstöd och de väljer tillsammans leverantör. Omställningsprogrammen som erbjuds varar minst tolv månader från sista anställningsdagen. AGB är ett engångsbelopp vilken utbetalas i samband med att anställningen upphör.

Goda resultat

På tjänstemannasidan lyckas Trygghetsrådet TRR med att föra nio av tio uppsagda tjänstemän till ett nytt jobb. Mediantiden är cirka sex månader. Sju av tio får lika bra eller högre lön än i sin förra anställning och åtta av tio får lika bra eller en högre befattning än i sin tidigare anställning.

I ett normalt arbetsmarknadsläge har sju av tio uppsagda arbetare ett nytt jobb inom 12 månader via Trygghetsfonden TSL:s försorg.

Korttidsarbete

I februari 2012 presenterades ett partsgemensamt förslag från fack och arbetsgivare inom industrin om korttidsarbete. Enligt parterna skulle korttidsarbete i Sverige gynna både anställda, företag och staten då antalet uppsägningar kan begränsas. För staten skulle lösningen betyda att långtidsarbetslösheten kan begränsas och kostnader för till exempel a-kassan hållas nere. För företagen skulle den bibehållna kompetensen göra det lättare att komma igång när efterfrågan ökar igen. För att systemet ska kunna sättas igång måste det handla om en djup ekonomisk kris som bedöms vara kortvarig och som präglas av ett djupt efterfrågefall. Ett system för korttidsarbete förutsätter en lag om korttidsarbete. Regeringskansliet har i februari 2012 uppdragit åt utredare att lämna förslag om korttidsarbete.

Exemplet Scania

Exemplet Scania har väckt uppmärksamhet och finns beskrivet i en artikel i tidskriften Arbetsmarknad & Arbetsliv (2011). Fordonstillverkaren Scania drabbades hårt av finanskrisen. Under 2009 minskade produktionen med 45 procent och de visstidsanställda fick lämna företaget. I maj 2009 slöts ett avtal om fyradagarsvecka och lönesänkningar på 10 procent. Avtalet innefattade att inga varsel skulle läggas under avtalstiden som omfattade andra halvåret 2009. Eftersom konjunkturläget inte hade förbättrats vid årsskiftet ingick parterna ett nytt avtal. Det nya avtalet innebar 80 procents arbete med 100 procents lön. Istället för avdraget på bruttolönen gjordes andra besparingar i företaget.

Under krisavtalsperioden bedrev Scania kompetensutveckling med finansiellt stöd från ESF (Europeiska socialfonden). Kompetensutvecklingen innefattade bl.a. allmänna ämnen såsom matematik, svenska, engelska och teknik samt kortare verksamhetsrelaterade utbildningar. Totalt sett omfattade kompetensutvecklingen i Sverige 4 700 anställda som i medeltal fick 170 timmars utbildning.

Riktlinje 8: Utveckla en kvalificerad arbetskraft som motsvarar arbetsmarknadens behov och främja livslångt lärande

Utbildning och arbetsmarknad

Vägledning för ungdomar

Saco och medlemsförbunden ger varje år ut två publikationer som riktar sig till elever som snart ska avsluta sina gymnasiestudier. ”Välja yrke och högskoleutbildning” beskriver ca 160 yrken: arbetsinnehåll, utbildningsvägar, lönenivåer mm medan ”Framtidsutsikter – arbetsmarknaden för akademikeryrken” innehåller arbetsmarknadsprognoser för ett urval av 60 högskoleyrken på fem års sikt.

Saco Studentmässor anordnas varje år i Malmö och Stockholm. På mässorna finns representanter för universitet och högskolor, andra utbildningsanordnare, framtida arbetsgivare och flera myndigheter och organisationer, inklusive Sacos förbund, som studenterna kan ha kontakt med under studietiden. På mässorna finns studie- och yrkesvägledare på plats och seminarier anordnas. Mässorna besöktes år 2011 av ca 27 300 personer vilket motsvarar ungefär en fjärdedel av alla 19-åringar i Sverige.

Jämförelser av utbildningar

Svenskt Näringsliv har utvecklat web-sidorna Gymnasiekvalitet.se och Högskolekvalitet.se som möjliggör jämförelser av olika utbildningar vid Sveriges gymnasieskolor, universitet och högskolor. Sidorna syftar bland annat till att visa studenterna att det är viktigt att göra ett medvetet utbildningsval och visa sambandet mellan samverkan med näringslivet i utbildningen och ökade chanser på arbetsmarknaden efter avslutade studier. Som blivande student kan man till exempel få en indikation på vilka utbildningar som ger störst chans till jobb, har utvecklad samverkan med näringslivet och hur löneläget ser ut.

Unga i arbete

SKL kraftsamlar och prioriterar ”unga i arbete” 2012 bl.a. via projektet ”Sveriges Viktigaste Jobb” för att uppmuntra ungdomar att välja inriktningar som ger jobb, d.v.s. rekrytera till välfärdssektorn.

Ung Företagsamhet

Ung Företagsamhet, UF, arbetar för att få unga människor mer företagsamma men också för att få fler företag i Sverige. Genom tre olika utbildningskoncept får unga utveckla kreativitet, företagsamhet och entreprenörskap. Läsåret 2011/2012 driver drygt 20 000 gymnasieelever UF-företag. Sedan starten 1980 har cirka 235 000 personer drivit UF-företag. Verksamheten är spridd över hela landet och nästan 600 gymnasieskolor erbjuder möjligheten för eleverna att driva UF-företag. 24 procent av dem som genomgått Ung Företagsamhets koncept UF-företagande har tio år senare företagarerfarenhet. 8 av 10 elever har lärt sig mer om villkoren för företagande. Dessutom uppger eleverna att de fått ökad

förmåga att fatta beslut, samarbetsförmåga, problemlösningsförmåga och ökat självförtroende.

Yrkesintroduktionsavtal

Teknikföretagen och IF Metall enades 2010 om att införa ett yrkesintroduktionsavtal som syftar till att säkerställa industrins långsiktiga kompetensförsörjning. Avtalet syftar också till att stimulera industriföretagen att erbjuda särskilda introduktionsanställningar åt ungdomar 25 år eller yngre. Anställningen är en visstidsanställning på upp till 12 månader med möjlighet att förlänga 12 månader. Varje yrkesintroduktionsanställning ska förenas med handledning och en individuell utvecklingsplan ifråga om arbetsuppgifter och utbildnings- och introduktionsinsatser. Under en yrkesintroduktionsanställning tillämpas månadslön. Månadslönen ska uppgå till lägst 75 procent av minimilönen i Teknikavtalet IF Metall.

Riktlinje 9: Förbättra utbildningssystemens kvalitet och resultat på alla nivåer och öka deltagandet i högre utbildning eller motsvarande

Drop-outs och plug in

SKL:s arbete med drop-outs kommer att vara koncentrerat till det projekt som SKL driver och som är delfinansierat av Europeiska Socialfonden (ESF). Projektet pågår 2012 till mitten av 2014 och omfattar 200 miljoner kronor.

Tillsammans med 5 regionförbund kommer SKL att driva projektet ”plug in” som syftar till att motverka avbrott från gymnasieskolan och att få de som avbrutit att återuppta gymnasiestudierna. Arbetet med ungdomarna kommer att ske i 50 kommuner. SKL:s roll är att dels vara projektägare, dels att samla ihop och analysera alla erfarenheter från arbetet runt om i landet. Utifrån dessa erfarenheter och resultat kommer konkreta förslag till hur arbetet generellt kan förändras för att nå bättre framgångar när det gäller att få ungdomar att fullfölja gymnasiet.

Bilaga 2. Bidrag från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) - som företrädare för den regionala och lokala nivån i Sverige

Det strategiska arbetet med strategin på lokal och regional nivå

Europa 2020-strategin berör flera politikområden som i Sverige är kommuners, landstings och regioners ansvar. SKL delar kommissionens syn på att ett förstärkt deltagande av kommuner och regioner, liksom av arbetsmarknadens parter på nationell och europeisk nivå, är avgörande för att Europa 2020 ska bli framgångsrik.

Många av Sveriges kommuner, landsting och regioner, framförallt på regional nivå, har integrerat målsättningarna i Europa 2020 i både utvecklingsplaner, verksamhetsplaner och årsbudgetar. Det finns ett gediget strategiskt arbete kring uppföljning av mål och indikatorer som fastställts i enlighet med strategin. I detta sammanhang är det viktigt att betona att för de många regioner och landsting som i Sverige har det regionala utvecklingsansvaret ingår det i deras grunduppdrag att arbeta med och driva många av de frågor som lyfts upp inom strategin. Det är således frågor som SKL:s medlemmar arbetar löpande med.

Även de 290 kommunerna runt om i Sverige arbetar på många fronter och inom många av sina kärnverksamheter med insatser som kan kopplas till målen inom Europa 2020. I flertalet regionförbund har också kommunerna integrerat strategins mål i kommunens verksamhetsplan och budget samt utformat mätbara indikatorer.

Regionala och lokala exempel

Runt om i Sverige pågår en mängd olika projekt, på lokal och regional nivå, som syftar till att uppfylla strategins mål. Här väljer vi att koncentrera oss på en beskrivning av vad som görs för att nå de grupper som står långt från arbetsmarknaden, vilket också är en av landsrekommendationerna till Sverige från rådet 2011.

Kommunerna i Sverige står för ett omfattande arbete när det gäller projekt inom detta område. Inom den Europeiska socialfondens ESF programområde 2 är kommunerna den enskilt största medfinansiären med nästan hälften, 2,9 miljarder kronor, av den hittills beslutade medfinansieringen. Av samtliga pågående projekt inom ESF ansvarar kommunerna för 300 av totalt 750 projekt runt om i landet.

Inom ramen för SKL

Inom ramen för SKL:s prioriterade fråga Unga till arbete får kommunerna stöd i sina insatser att underlätta ungas etablering på arbetsmarknaden. Europa 2020-

målet om minskad andel avbrott från studierna har legat till grund för en stor del av insatserna i frågan.

Projektet Plug In löper fram till juni 2014 och riktar sig till ungdomar över 16 år som funderar på att hoppa av gymnasiet eller som redan har gjort ett avbrott från sina studier. SKL leder projektet i samverkan med Göteborgsregionens kommunalförbund, Region Jämtland, Regionförbundet i Kalmar län, Region Västerbotten och Region Östsam. Plug In finansieras till hälften av medel från ESF. För att skapa ytterligare samarbete med regionförbund, vilka inte ingår i ESF-projekt, men som vill arbeta för att minska avbrotten i gymnasieskolan kommer SKL under våren 2012 att ta fram en "Öppen jämförelse" av avbrotten från gymnasieskolan.

Lokala exempel

Det finns en uppsjö av lokala exempel på projekt runt om i landet som adresserar grupper som står långt ifrån arbetsmarknaden. Ett av dessa är Umbrella, ett projekt som syftar till att få det kommunala informationsansvaret i kommunen att fungera på ett tillfredsställande sätt och att kartlägga och hjälpa ungdomar mellan 16-20 år som varken studerar eller arbetar. Under projekttiden lyckades man nå nästan alla ungdomar i målgruppen och erbjuda samtal eller lösningar. Då projektet var så framgångsrikt är det fr.o.m. 2012 en del i kommunens ordinarie verksamhet.

OpenEyes är ett annat projekt vilket syftar till att hitta karriärvägar för unga människor med en funktionsnedsättning.

Ung Framtid är ett projekt som sökt nya vägar och metoder för att hjälpa unga arbetssökande mellan 16-24 år att etablera sig i arbetslivet. Ung Framtid strävar efter att vara så arbetsplatslik som möjligt och jobbar med ett "uppdragstänk" där mål och deadlines styr deltagarens arbetsuppgifter och arbetssätt. Jobboffensiv 2011-2014 är ett handlingsprogram för en hållbar social utveckling av hela kommunen och som tar ett helhetsgrepp om arbetsmarknads- och vuxenutbildningsfrågorna. Prioriterade målgrupper är långtidsarbetslösa med mer än 2 år med försörjningsstöd eller aktivitetsstöd och arbetslösa ungdomar oavsett tid i arbetslöshet och arbetslösa med funktionsnedsättning.

Ung och nyanländ är ett språkstödsprojekt där man kombinerar språkträning med ett aktivt sökande efter arbetsgivare som är villiga att ta emot praktikanter som nyss kommit till Sverige.

Bilaga 3. Bidrag från Folkbildningsförbundet, FOLAC och Folkbildningsrådet

EU 2020-strategin – goda exempel från folkbildningens arbete att nå målsättningarna

Vid informations- och samrådsmötet om Europa 2020-strategin den 28 november uppmanades de närvarande organisationerna, att till Statsrådsberedningen, sända in kortare informationstexter med goda exempel på hur det svenska civilsamhället aktivt bidrar till att målen i EU 2020-strategin uppfylls. De goda exemplen skulle sedan kunna utgöra bidrag av regeringens återrapportering till EU-kommissionen.

EU 2020-strategin fokuserar på en smart och hållbar tillväxt som innebär hög sysselsättning och sammanhållning i Europa. De särskilda målsättningarna om att 75% av befolkningen i åldrarna 20-64 skall vara sysselsatta, 20 miljoner färre i fattigdom samt utbildningsmålen om högst 10% avhopp och minst 40% av 30-34-åringarna med avslutad högre utbildning är mål som folkbildningen i sin vardagliga verksamhet aktivt bidrar till.

Svensk folkbildning – ett hållbart bidrag till EU 2020-strategin

Den svenska folkbildningsmodellen är ett hållbart och verkningsfullt bidrag till EU2020-strategin. Den innehåller aspekter som är relevanta inte bara i ett *svenskt* nationellt perspektiv. De 10 studieförbunden med dess lokala enheter och de 150 folkhögskolorna speglar stora delar av det svenska civilsamhället. En omfattande verksamhet i hela landet med studiecirklar, folkhögskolekurser och kulturprogram engagerar årligen stora delar av befolkningen. Folkbildningen bidrar i hög grad till att Sverige ligger i topp i Europa ifråga om deltagande i vuxenlärande. Detta är till fördel för både enskilda individer och samhälle. Studieförbundens studiecirklar och folkhögskolornas kurser utgör en nationell infrastruktur för lärande och personlig utveckling som är öppen för alla medborgare. Folkbildningsverksamheten är mångfacetterad och flexibel för att kunna möta deltagarnas behov i olika skeden i livet.

Det statliga stödet till folkbildningsverksamheten baseras på att den bidrar till att utveckla och stärka demokratin, bidrar till att göra det möjligt för människor att påverka sin livssituation och delta i samhällslivet, bidrar till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i landet samt bidrar till att bredda intresset för och deltagande i kulturlivet. Folkbildningsrådet lämnar årligen en samlad bedömning av folkbildningens samhällseliga effekter till regeringen.

Folkbildningen i Sverige kan spela en aktiv roll i den nationella implementeringen av *Europeisk agenda för vuxnas lärande* som Rådet antog den

28 november 2011 med hänvisning till EU 2020-strategin. Folkbildningsrådet är berett att medverka inom ramen för det nationella koordinatorskapet för agendan. Den svenska folkbildningen kan vidare på EU-nivå bidra med nationella erfarenheter av folkbildningens arbete med de frågor som den europeiska agendan behandlar.

Studieförbunden

De tio studieförbunden finns i alla landets kommuner och erbjuder i huvudsak studiecirkelar i vitt skiftande ämnen. 2010 anordnades 279 000 studiecirkelar med närmare 1,8 miljoner deltagare. En deltagare kan delta i mer än en cirkel, antalet unika deltagare beräknas till 701 000 personer. Cirka 314 500 program ordnas varje år, med närmare 16,5 miljoner deltagare.

Studieförbunden har olika profil och inriktning, beroende på vilka folkrörelser och organisationer som är medlemmar i respektive förbund. Studieförbundens olika profil gör det möjligt för olika människor att finna en studiecirkel eller ett kulturarrangemang som väcker intresse. Utöver den traditionella verksamheten med studiecirkelar bedriver studieförbunden verksamhet på uppdrag av exempelvis kommuner och arbetsförmedlingar. Det kan handla om insatser för arbetslösa ungdomar, sfi-undervisning, sär vux eller studiecirkelar i praktiskt demokrati etc.

Studieförbundens flexibla pedagogik och metodik gör det möjligt att nå människor med de mest skiftande förutsättningar och får människor att växa, lära om och lära nytt. Studieförbunden är en naturlig aktör i ett samhälle där det livslånga lärandet är avgörande för konkurrenskraften.

Studieförbunden arbetar aktivt för att erbjuda alla, oavsett funktionshinder av fysisk, kognitiv eller intellektuell art, språksvårigheter eller vad det vara månne, möjligheter till bildning och utbildning.

Själva mötet mellan människor som delar med sig av sina kunskaper, erfarenheter och åsikter är studiecirkelns styrka och den bygger broar mellan människor, ger upphov till nya idéer och nya insikter. Så stärks demokratin och sammanhållningen i samhället.

Studieförbunden erbjuder mängder av möjligheter för dem som av någon anledning inte hängt med på det ordinarie utbildningståget. Att överbrygga den digitala klyftan är exempelvis en naturlig del i folkbildningsuppdraget.

Studieförbunden engagerade under 2009 totalt 54 800 inom verksamhet som innebar datoranvändning och/eller syftade till att utveckla deltagarnas förmåga att använda den digitala tekniken.

Folkhögskolorna

I sitt vardagliga arbete utför Sveriges 150 folkhögskolor en viktigt demokrati-,

utbildnings- och kulturgärning. Varje termin deltar ca 57.000 människor i kortare kurser och ca 28.000 deltagare i de längre utbildningarna. De flesta folkhögskolorna erbjuder sina deltagare studier i internatform, alla folkhögskolor erbjuder längre behörighetsgivande allmänna kurser. Deltagandet är fritt, frivilligt och avgiftsfritt och skolorna har mycket stor frihet att utforma verksamheten efter deltagarnas specifika förutsättningar och behov. Folkhögskolorna spelar en central roll för mindre gynnade grupper. Det stora flertalet av deltagarna på de allmänna behörighetsgivande kurserna saknar fullbordad gymnasieutbildning och ungefär hälften är under 25 år. År 2010 var 30% av deltagarna på de allmänna kurserna människor med funktionshinder och 38% var människor med utländsk bakgrund. Folkhögskolorna tar därmed ett mycket stort utbildnings- och integrationspolitiskt ansvar.

I en utvärdering av folkhögskoledeltagarna (FBR 2010) anger mellan 70-80% av deltagarna själva ”att de blivit mer allmänbildade, mer engagerade i samhällsfrågor, mer aktiva i sina fritidsintressen och mer intresserade av kulturella frågor. Ungefär lika många anger att de numera känner bättre självförtroende, ifrågasätter mer och att de tar fler initiativ än tidigare. Mer än två tredjedelar anser att de fått större förståelse för mäns och kvinnors olika villkor i samhället och för människor med annan kulturell eller etnisk bakgrund än den egna.”

I rapporten ”Folkhögskolorna och ungdomsarbetslösheten” (TCO, SFHL & FOLAC, 2009) konstateras dessa positiva effekter på deltagarna även i andra termer än i självvärderingens form. Där redovisas att man genom Statistiska Centralbyråns register kan följa vad som hänt med deltagarna i de långa kurserna ett år efter avslutade folkhögskolestudier. Ca 85% försörjde sig antingen via förvärvsarbete eller vidare studier. Över 60% försörjde sig via förvärvsarbete vilket måste ses som en hög andel – i synnerhet för personer med utländsk bakgrund. Andelen som levde på någon form av arbetslöshetsunderstöd eller försörjningsstöd var låg. Förutom de positiva ekonomiska effekterna kommer de omätbara i form av den mänskliga mognad som deltagarna själva ger uttryck för.

Folkhögskolorna bidrar alltså till uppfyllelsen av flera av målen i EU 2020-strategin.

REGERINGSKANSLIET

Statsrådsberedningen

Adress: 103 33 Stockholm

Telefon vxl: 08-405 10 00

www.regeringen.se